ILIM.KZ

2023/09/10
№9-2

Халықаралық ғылыми-әдістемелік журнал

Международный научно-методический журнал

International scientific and methodological journal

Kazakhstan/Astana

ILIM.KZ
Халықаралық ғылыми-әдістемелік журнал
Международный научно-методический журнал
International scientific and methodological journal

Қыркүйек/Сентябрь/September
№9(2)-2023

Мазмұны/Содержание/Content

Юркина Н.М.«Формирование функциональной грамотности учащихся младших классов на уроках литературного чтения».. 1
Коротенко М.В.«Диалоговое обучение в начальной школе».. 3
Морозова Е.А.«Методы активизации познавательной деятельности учащихся на уроках русского язык».. 5
Киставбаева Л.К.«Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне - 30 жыл».................................. 7
Тоқтағазин Ұ. Б.«Информатикадан оқушылардың білімін бақылаудың қазіргі кездегі әдістері».. 8
Даутова Д.Е. «Дарынды және талантты тұлға тәрбиелеу-бүгінгі күн талабы»............................ 11
Адырбекова А. Д. «Биология пәнін оқытудағы белсенді оқыту тәсілдердің тиімділігі».............. 15
Дауленова С. Ж. «Жаңартылған білім беру мазмұны негізінде биология сабағында жаңаша әдістерді пайдалану».. 17
Смағұлова Д.Д. «Формирование навыков слушания и говорения на уроках русского языка в рамках обновления содержания образования».. 20
Абжанова Ж.М. «В.Драгунский. «Что я люблю»» 22
Бахытжанова Н.К.«Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында сөйлеу қызметін дамыту».............. 24
Оспанова М.Ж. «Бастауыш сынып оқушыларына үй тапсырмасын орындаудағы негізгі ерекшеліктері».. 27
Болатқанова Ә.О. **«**Бастауыш сынып мұғалімдерінің өзін-өзі тәрбиелеуі және кәсіби шеберлігін қалыптастыруы**»**.. 28
Бейсембиева Э.Ж.Солнце, воздух и вода наши лучшие друзья!.. 31
Муминова М.А.«Балаларды ақыл-ой және жан-жақты дамыту құралы ретінде білім беру ойындары».. 34
Михайловская Л.А.«Формирование читательских компетенций через произведения казахстанских авторов».. 36
Нусипова З.А.«Қоршаған орта мен спорттың адам өміріне әсері»... 38
Макарова Р.Ф.«Развитие читательской грамотности и смыслового чтения в начальной школе».. 42
Тәттіғалиева Ә.Қ.«Бастауыш сынып оқушыларын оқуға үйрету»... 44
Мошкова Ю.А.«Развитие навыка понятийного чтения у учащихся с особыми образовательными потребностями через использование элементов программированного обучения».. 46

Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан
Комитет информации. Свидетельство о постановке на переучет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания № KZ89VPY00052747
город Нур-Султан от 28.07.2022г.
Тематическая направленность: Научно-методический.
Территория распространения: Республика Казахстан и дальнее и ближние зарубежья.
Главный редактор: Айткалиева Г.Е.
Редакционная коллегия; Аманғалиева Г.Т., Сарсенғалиева Ә.Т.

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ

Юркина Надежда Михайловна
Город Актау
Школа-лицей №7 им.Н.Марабаева
Учитель начальных классов

Развить критическое мышление, речь, аналитико-синтетические способности, развить память и внимание, фантазию и воображение, пространственное восприятие, коммуникативные способности, способность общаться, контролировать эмоции, управлять своим поведением.

Одним из основных отличительных особенностей реализации стандарта является практическая направленность знаний, накопление и использование жизненного опыта ученика, т.е. не «знания для знаний», а «знания для жизни». В этой связи, уроки и внеурочные занятия, проводимые учителями начальных классов, тоже должны иметь точки соприкосновения с жизнью. Требования стандарта таковы, что наряду с традиционным понятием «грамотность», появилось понятие «функциональная грамотность». Функциональная грамотность рассматривается, как способность использовать все постоянно приобретаемые в жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.

Основы грамотности закладываются в начальной школе, где идет интенсивное обучение различным видам речевой деятельности – письму и чтению, говорению и слушанию, счёту и т. д., поэтому развитие общеучебных умений (организационных, интеллектуальных, коммуникативных и оценочных) – путь к функционально грамотной личности.

Базовым навыком функциональной грамотности является читательская грамотность. В современном обществе умение работать с информацией (читать, прежде всего) становится обязательным условием успешности.

Развитию осознанности чтения необходимо уделять самое пристальное внимание, особенно на первой ступени образования. Осознанное чтение является основой саморазвития личности – грамотно читающий человекпонимает текст, размышляет над его содержанием, легко излагает свои мысли, свободно общается. Недостатки чтения обусловливают и недостатки интеллектуального развития, что вполне объяснимо. В старших классах резко увеличивается объем информации, и нужно не только много читать и запоминать, но, главным образом, анализировать, обобщать, делать выводы. При неразвитом навыке чтения это оказывается невозможным. Осознанное чтение создает базу не только для успешности на уроках русского языка и литературы, но и является гарантией успеха в любой предметной области, основой развития ключевых компетентностей.

Одним из главных путей формирования функционально – грамотной личности, является введение детей через литературу в мир человеческих отношений, нравственных ценностей. Цель уроков литературного чтения в начальной школе – научить детей читать художественную литературу, вызвать интерес к чтению и заложить основы формирования грамотного читателя.

На начальном этапе обучения основное внимание уделяется технике чтения. По мере ее совершенствования все больше места начинает занимать работа с текстом. Литературное произведение - произведение искусства, а не только средство формирования навыка чтения. Рассмотрим технологию обучения чтению. Начинаем с медленного чтения художественного текста, т.е. продумывания в ходе чтения смысла каждого слова, с умения задавать вопросы и находить ответы на них здесь же в тексте, умения размышлять и сопереживать, анализировать прочитанное. Учим ребенка читать не для взрослых, а для себя. Значит, его нужно научить умению понимать главную мысль, которая заключена в тексте, извлекать из текста тот смысл, который в него вложил автор при создании, почувствовать то, что чувствовал другой человек. Но ребёнок не только должен научиться читать, но и критически думать, излагать свою точку зрения.

Появляется необходимость использования в учебном процессе новых образовательных технологий, предполагающих активную деятельность ученика на уроке. Одной из таких

технологий является технология RWST (развитие критического мышления через чтение и письмо), которую я выбрала для своей педагогической деятельности.

Актуальность данной технологии заключается в развитии высокого уровня мотивации к учебной деятельности, активизации познавательных интересов учащихся, что становится возможным при разрешении возникающих противоречий, создании проблемных ситуаций на уроке. В преодолении посильных трудностей у учащихся возникает постоянная потребность в овладении новыми знаниями, новыми способами действий, умениями и

навыками. Происходит развитие универсальных учебных действий учащихся: познавательных, регулятивных, личностных, коммуникативных.

Цель применения данной технологии состоит в том, чтобы научить учащихся идти путем самостоятельных находок и открытий от незнания к знанию.

При этом решаются следующие задачи:

-Формирование внутренней мотивации к учению через организацию самостоятельной познавательной деятельности учащихся.

-Развитие творческого и интеллектуального потенциала ребенка.

- Развитие критического мышления

Поэтому, я вижу свою задачу в разработке таких моделей уроков, на которых есть возможность учащимся выразить свое творческое «Я». На таких уроках для развития креативности мышления своих учеников я использую следующие учебные задания:

-Сочинить считалку, скороговорку по определенному ритмическому рисунку.

-Заполнить намеренно пропущенные в стихотворении слова-рифмы.

-Восстановить смысл пословиц.

-Зашифровать пословицу с помощью рисунка.

-Сочинить сказку, рассказ, имитирующие произведения знакомых авторов и знакомых жанров.

-Завершить произведение знакомого автора, предложенного без концовки.

-Восстановить ритм в стихотворении, убрав лишние слова.

-Узнать автора произведения, опираясь на знания авторской индивидуальности.

-Составить диафильм из рисунков к произведениям.

-Нарисовать иллюстрацию к тексту.

-Инсценировать произведение (групповая работа).

-Сочинить стихотворение по определенной теме или по заданному началу.

-Создать книжку-малышку с собственными текстами и рисунками

Перечень творческих заданий может быть бесконечным. Естественно и гармонично увязанные друг с другом они помогают ученикам в совершенствовании и формировании своей речи, своих собственных мыслей, своего индивидуального восприятия.

Как правило, дети выполняют такие задания быстро, излагают свои мысли ясным, живым языком. Каждая работа своеобразна, отражает различие в уровне способностей учащихся, выражает личное восприятие произведения каждым учеником. Конечно, к выполнению таких заданий детей надо готовить постепенно. В первом классе при работе со стихами ученики знакомятся с понятиями «рифма» и «ритм». Они очень любят сочинять стихи сами, но ихнужно увлечь и помочь им. Работа над стихами и стихотворчество начинается с первых дней пребывания ребенка в школе. С начала на уроках обучения грамоте, когда ученикам предлагаются задания типа: «Договорить словечко», «Закончить фразу».

Чтобы научить детей думать, открывать, изобретать, учитель сам должен очень многое придумывать, открывать, изобретать, быть увлеченным человеком и любящим свой предмет.

Литература:

1. Бабанский Ю.К. Проблемное обучение как средство повышения эффективности учения школьников. Ростов-на-Дону, 1986.

2. Максимова В.Н. Проблемный подход к обучению в школе. Методическое пособие по спецкурсу Л.1993.

3. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М. Педагогика, 1992.

ДИАЛОГОВОЕ ОБУЧЕНИЕ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Коротенко Марина Васильевна
Город Алматы
КГУ ОШ № 74
Учитель начальных классов

Талантом собеседника отличается не тот,
кто охотно говорит сам, а тот,
с кем охотно говорят другие.
Ж. Лабрюйер

Начальное образование – особая ступень в развитии ребенка, где учебная деятельность становится ведущей. Но ученик начальной школы – это еще ребенок, который очень любит играть и поэтому нужно построить свою работу так, чтобы детям на уроке было интересно, комфортно, но в то же время, чтобы они учились думать, работать с учебным материалом, осваивая все новые и новые знания.

Я считаю, что одним из важных факторов планирования урока является эффективное использование новых подходов преподавания и обучения.

На современном этапе работе в группах и диалогу на уроке отводится главная роль. Ученик становится не пассивным слушателем, а активным участником учебного процесса.

Ученики начальных классов, часто испытывают трудности в общении на уроке, не умеют слушать друг друга, стесняются выражать открыто свои мысли, не умеют тактично поправлять, не умеют задавать вопросы, дополнять ответы одноклассников. Поэтому диалогическую речь необходимо развивать на каждом уроке будь то русский язык, математика, познание мира, литературное чтение. Для этого учитель в своей работе должен использовать методы и приемы диалогического обучения.

Диалог – это форма общения, состоящая из регулярного обмена высказываниями. Это особая среда, в которой учащиеся чувствуют себя раскрепощено и комфортно. В дружественной, принимающей атмосфере ученики обогащают друг друга новыми мыслями, раскрывают свой творческий потенциал, личностно развиваются.

В ходе своей школьной практики я внедряю диалог на многих своих уроках, так как считаю, что развитие диалогового обучения на уроках играет одно из важных значений. Для того, чтобы развить диалоговое обучение, большое внимание уделяется выработке качеств, необходимых для продуктивного обмена мнениями.

На начальном этапе внедрения методов и приёмов диалогового обучения в своей практике, считаю, что самым важным является правильная рассадка учащихся в пары. Потому что, создание в классе коллаборативной среды благоприятно влияют на весь учебный процесс, учащиеся чувствуют себя комфортно, им хочется работать, помогать друг другу. Если учащиеся будут комфортно чувствовать себя в паре и даже в малой группе, то это так же повлияет на их диалогическое общение. Учащиеся будут с удовольствием рассуждать, обмениваться своими мыслями и новыми идеями, выслушивать другу друга учитывая и принимая мнение каждого как в паре, так и в малой группе.

В своей преподавательской деятельности я часто использую парную и групповую формы работы. Использование на уроках тактики «ученик-ученик» позволяет более точно оценивать понимание темы учащимися, потому что, имеется возможность слушать обсуждение учеников, вступать в разговор со всеми учащимися, а не только с теми, кто поднимал руку. Учащиеся получают возможность поговорить друг с другом, обсудить заданный вопрос, обменяться мнениями, выразить свое согласие или несогласие. В процессе общения у детей появляется возможность обосновывать свое мнение.

В моем классе обучается 20 учащихся и получается, что я могу рассадить детей как в пары, так же можно разделить на 4 группы по 5 человек. Учитывая их возрастные особенности, рассаживаю детей по желанию лидера, по симпатиям, по геометрическим фигурам, по сложенным картинкам и т.д. Всегда при делении стараюсь, чтобы получалось, что в группе или паре присутствуют

успевающие ученики, которые помогают слабоуспевающим. Данная рассадка способствует развитию диалогической беседе на уроке.

Диалоговое обучение может быть организовано путем развития диалогической беседы трех типов: дебаты, кумулятивная и исследовательская беседа. В практике учителей начальных классов широко применяется два вида беседы: кумулятивная и исследовательская. Беседа-дебаты, в силу возрастных психологических особенностей используется реже.

В своей работе, на уроках, учу детей говорить, рассуждать, обобщать, развиваю умение слушать других, формирую коммуникативные навыки.

Я считаю, что диалоговое обучение, а именно диалогическая беседа, приносит большую пользу в развитии и обучении детей. Ведь именно диалогическая беседа помогает ребенку правильно пользоваться главным инструментом общения - речью.

При ведении бесед на уроках я столкнулась с проблемой: учащиеся не дают полные ответы на вопросы, используют в качестве ответа одно слово. Причина этого в слабом словарном запасе детей и непонимании ими структуры высказывания.

С целью формирования у учащихся навыков постановки вопроса и построения логически грамотных, развернутых ответов может использоваться кумулятивная беседа учеников, в ходе которой целесообразно применение речевых опор. В ходе этой беседы ее участники приобретают опыт общения по заданной теме. Я считаю, что систематическая работа по речевым опорам со временем приведет к тому, что учащиеся смогут самостоятельно задавать последовательные вопросы и строить развернутые, аргументированные ответы. Помимо работы над построением высказываний необходимо постоянно работать над обогащением словарного запаса.

Есть мнение, что существуют в большинстве своем два типа вопросов, которые учителя используют для достижения понимания учениками: вопросы низкого порядка и вопросы высокого порядка. Вопросы «низкого порядка» иногда называют «закрытыми» или «буквальными». Они направлены только на запоминание, и ответы на них расцениваются как «правильные» или «неправильные». Мои ученики, несмотря на то, что они ещё не совсем понимают принцип работы в группе, и смысл диалогового обучения, на уроках учились уже сами составлять вопросы для других групп. Данные вопросы были направлены на умение учеников применять, расширять и анализировать информацию. Это вызывало некоторые затруднения у учащихся. Например, на уроках познания мира: Нужны ли растения живым существам? Подумайте, что произошло бы, если исчезли все растения и животные?

Обучение детей правильной постановке вопросов является одним из приоритетных направлений в процессе диалогового обучения.

Активный диалог должен начинаться уже при работе в паре. Именно здесь закладываются основы диалогового обучения. Для себя я отметила, что на будущее необходимо внести коррективы в постановку вопросов.

Мое понимание значимости вопросов детей в процессе учения отражается в высказывании: «В диалогической беседе вопросы учеников столь же важны, как и вопросы учителя и ответы учеников. Учитель использует вопросы не только для того, чтобы протестировать знания учеников, но и для того, чтобы предоставить возможность ученикам размышлять, развивать и расширять свое мышление». Вопросы детей по теме урока показывают учителю, насколько она понимается детьми. Научиться правильной реакции на вопросы и ответы детей – задача каждого учителя.

В процессе опроса бывают ситуации, когда дети дают неверные ответы на вопросы. В такой ситуации ни в коем случае нельзя отрицать ответ ребенка, используя фразы: «Неверно!», «Неправильно!», «Ты не прав!». Такая схема поведения педагога может привести к тому, что ребенок начнет бояться высказывать свое мнение, а впоследствии не будет даже пытаться его обозначить. В момент, когда происходит такая ситуация, я использую следующие фразы: «А кто думает по-другому?», «Какие еще будут предположения?». При проведении бесед незаменимой становится техника «20 секунд», которая дает возможность всем учащимся включиться в беседу, учитывая индивидуальные психологические особенности.

В заключение необходимо отметить, что коммуникативные навыки учителя, его чувство сопереживания являются необходимым условием для создания такого взаимодействия, при котором как учитель, так и ученики вносят значимый вклад в обучение.

Вся наша педагогическая работа основана на диалоговом обучении. Диалоговое обучение предполагает сообучение, когда ученики и учитель являются субъектами учебного процесса. Диалоговое обучение основано на прямом взаимодействии учеников с опытом своих друзей, большинство упражнений обращается к опыту самого ученика.

Я сделала вывод, что диалог занимает важное место в учебном процессе. У моих учеников активизировалась мыслительная деятельность, диалог заставляет их мыслить критически, развивает коммуникабельность. Заметила, что учащиеся чувствуют «дефицит» в общении. Все это говорит о том, что теперь для меня, как для учителя, диалоговое обучение стало неотъемлемой частью моей деятельности, деятельности учащихся и учебного процесса в целом.

В школьном обучении возможны разные виды учебного диалога это - учитель – ученик, учитель – класс, ученик – класс, ученик – ученик. Поэтому в зависимости от целей урока, вида задания подбираю определенный вид учебного диалога, но больше упор делаю на вид: ученик-ученик. Потому что диалог в парах построен по принципу консультирования друг друга. Когда сильный ученик оказывает помощь «медленному» или сформировываются пары одного уровня, где распределение силы между учениками оказывается равными.

Диалог, который основан на вопросах и ответах реально дает ощутимую пользу. Считаю, что без диалогового обучения не может обойтись ни один урок. К тому же в силу специфики общественных наук диалоговое обучение необходимо на уроках познания мира не просто как возможность говорить, вести беседу, но и как процесс позволяющий развивать навыки критического мышления. Через диалог, дети, работая в паре, группе отбирают и сортируют учебный материал, применяют полученные знания на практике, сравнивают и анализируют определенные события и процессы, дают им оценку, могут аргументировано делать заключения и выводы и отстаивать свою точку зрения.

Из своего личного опыта, могу сказать, что я заметила, что мои ученики стали больше думать, лучше говорить, активнее формируется их мышление и речь. Результатом моих уроков стало то, что дети открывают и осваивают новые знания, учатся применять их на практике. При групповой работе учащиеся в диалогической беседе учатся навыкам взаимооценивания и самооценивания.

Учащиеся ведут себя по-другому: они могут, не стесняясь задавать вопросы друг другу, попросить помощи даже у тех ребят, с которыми общаются только во время уроков. Мои ученики на уровне своего возраста совершенства пока не достигли, они еще второклассники. Поэтому еще необходимо много работать над всесторонним развитием детей, над обогащением словарного запаса, учить детей говорить, мыслить и думать.

Из всего вышесказанного можно сделать вывод, что диалог на уроке — это особая коммуникативная атмосфера, которая помогает ученику развивать свои интеллектуальные и эмоциональные свойства личности, это способ отношений, это форма взаимодействия, позволяющая искать истину вместе.

МЕТОДЫ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫК

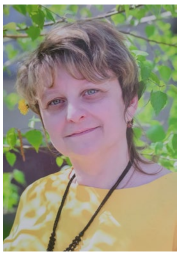

Морозова Елена Александровна
Город Алматы
КГУ ОШ № 61
Учитель начальных классов

Русский язык всегда был и будет одним из сложных предметов. Поэтому, стереотипность и однотипность уроков уменьшают интерес к обучению, делают учебный процесс неперспективным и скучным.

Используя активные формы обучения на уроках русского языка, мы не только заинтересовываем учеников, но и закрепляем знания на практике, то есть учим детей анализировать и применять полученные знания и навыки.

Сейчас я расскажу вам о наиболее эффективных на мой взгляд формах работы на уроках русского языка.

Прием мотивации.

Если разговаривать о мотивационной базе активности, то, с моей точки зрения, 1-ое, с чего следует начать урок это установка на деятельность. вот поэтому я нахожу что учителю нужно ставить впереди себя задачу нацелить учащихся на удачное исполненье учебного задания: школьник обязан почувствовать себя творцом событий, чтоб ему захотелось преодолеть трудности, которые можно повстречать в процессе работы; иными словами, формируется мотив заслуги результата.

На этом шаге учащимся можно предложить разные варианты мотивов: стремление без помощи других выполнить сложные задания; попробовать захватить авторитет друзей; осматривать свою деятельность изходя из точки зрения её выгоды конкретно для ученика.

Дидактических игры — это вид учебных занятий, организуемых в виде учебных игр, реализующих ряд принципов игрового, активного обучения и отличающихся наличием правил, фиксированной структуры игровой деятельности и системы оценивания.

Примеры дидактических игр:

А сейчас я хочу вам рассказать про несколько дидактических игр по теме: «Фразеологизмы».

Игра «Подберите фразеологизмы, в которых упоминаются изображения животных» (Показываются рисунки с изображениями животных.) ЗАЯЦ, СЛОН, ВОЛК

Следующая игра называется «Назови фразеологизм, изображённый на картинке». КАК КОШКА С СОБАКОВ, СПУСТЯ РУКАВА, КАК КУРИЦА ЛАПОЙ, МОРЕ ПО КОЛЕНО.

Актуальностью данных игр является, то, что дети все время находятся в процессе постоянного поиска, а это повышает работоспособность учащихся.

Прием «Шесть шляп»

Один из самых распространенных приемов, приём «Шесть шляп». Рассмотрим пример заданий по теме: Лексика и развитие речи.

Заданная ситуация: Ученикам предлагается рассказать сказку по-новому, в зависимости от цвета шляп.

- Синяя — деловой стиль, используются термины и факты.
- Зеленая — в сказке используют эпитеты и сравнения. Здесь употребляется речь художественная, образная.
- Черная — составляют сказку в жанре ужасов.
- Белая — написание сказки в прозе или стихах.
- Фиолетовая — креативная сказка, в ней неожиданная концовка.
- Желтая — жюри, подводят итоги.

Применение информационно-коммуникативных технологий.

Компьютерная деятельность на уроке русского языка ориентирована на поддержку традиционного курса обучения, и в этом случае она не только не отвлекает ученика от предмета, но и служит развитию у ребёнка повышенного интереса к нему.

Презентация является информационным обеспечением фронтальной работы учителя с классом и состоит из слайдов. Основные формы данной информации – текст, рисунки, таблицы, схемы.

ActivInspire – это программное обеспечение позволяет учителям применять в своей работе все преимущества интерактивной доски.

ActivInspire предусмотрен выбор соответствующих возрастных интерфейсов для учеников старших классов.

Благодаря расширенным возможностям сенсорной ручки ActivInspire позволяет учителям и ученикам выходить за границы флипчарта и использовать реальные инструменты.

Применяемые способы дают возможность пробудить энтузиазм к предмету и воплотить творческие возможности учащихся, что немедленно проявляется в хорошем качестве подготовки учащихся к урокам, их активности на уроке и результатах творческих конкурсов, а это увеличивает самооценку, расширяет кругозор.

Киставбаева Лаура Кайратбаевна
Алматы облысы, Іле ауданы, Казцик ауылы
№ 42 орта мектебінің
Өзін –өзі тану пәні мұғалімі

Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігі - бұл ежелден тарих болып ел дастанында сақталып қалған және елдің жаңа дәуірі басталып егеменді мемлекет болған күні. 1991 жылы, Одақ елдері тәуелсіз бола бастап, яғни КСРО-ның біртіндеп ыдырап, бөлек мелекет атанған елдердің арасында Қазақстан ең соңғысы болды. 1991 жылы он алтыншы желтоқсанда Қазақстан мемлекеті өз егемендігін алып, КСРО-дан жеке Тәуелсіз мемлекет болып шықты.

Қазақстанның тәуелсіздігін алдымен мұхиттың ар жағындағы АҚШ, келесі кезекте Қытай, одан кейін Ұлыбритания кейінірек Моңғолия, Оңтүстік Корея, Франция және Жапония, соңында Иран мемлекеттері ресми түрде мойындады. Осылайша, әлемдік саясат ортасында ҚАЗАҚСТАН атты мемлекет біртіндеп қарқын ала бастады. Аз уақыт ішінде қаншама беделді елдер Қазақстанмен дипломатиялық қарым-қатынастар орнатып, жеке мемлекет ретінде егемендігі мен тәуелсіздігін мойындады.

Биыл еліміздің Тәуелсіздігіне 30 жыл. Бұл атақты бабаларымыздың армандаған қазақ мемлекетінің қайта өркендеуі мен бостандыққа ие болуының маңызды кезеңі. Тарихтың өлшемі бойынша 30 жыл - бұл бір ерекше үлкен мәртебелі сәт. Алайда, көптеген халықтар үшін бұл кезең қиындықтар мен жеңістерге, дағдарыстар мен жетістіктерге толы кезеңді қамтыды. Осы орайда: «30 жыл ішінде біз қандай жетістіктерге жеттік?», «Біз болашақ ұрпаққа қандай жерді қалдырамыз?», «Мемлекетімізді нығайту үшін тағы не істеу керек?» - деген сұрақтар туындайды. Бұл сұрақтарға өз ойымды білдіріп, жауап беретін болсам, ата-бабаларымыз қаншама тер төгіп күрескен ұлы жерлеріміз үшін, тіліміз, дініміз деп құрбан болған ұлы зиялы аға-әпкелеріміз үшін елінің бостандығы, азаттығы, Тәуелсіздігі көксеп арман еткен мақсаттардың бірі болғандықтан, өз еліміздің әрбір азаматы артқа қарап, алға жылжу үшін нық қадамдар басуымыз қажет. Жетістіктеріміз бен әр түрлі туындаған мәселелерімізді түзетіп, мақсаттар мен міндеттерді айқындауымыз керек.

Тәуелсіздіктің 30 жылын шамамен үш онжылдыққа бөліп қарастыратын болсақ, бұл кезеңдердің әрқайсысының өзіндік ерекше тарихи маңызы бар.

Егеменді еліміздің Тәуелсіздік жылдарындағы кешірген дәуірін үш кезең -онжылдыққа бөліп баяндайтын болсам, алғашқы онжылдықты - Тәуелсіздіктің негізгі іргесін қалаған жылдар деп айтар едім. Елбасымыздың басшылығымен мемлекеттік рәміздер бекітілді, Ұлттық теңге, яғни валютамыз енгізілді. Еліміздің Негізгі Заңы қабылданды, тиімді билік жүйесі қалыптасты. Қазақстан беделді халықаралық ұйымдардың мүшесі болды.

«Қазақстан-2030» Стратегиясы қабылданды. Ядролық қарудан бас тартып, азат қарусыз мемлекетке айналдық. Экономика нарықтық бағытқа ауысып, жекеменшік институттар шоғырландырылып, отандық бизнестің дамуына негіз қаланды. Жас қазақстандықтар әлемнің жетекші университеттерінде оқи бастады. Ұлттық қор құрылып, оның резервтері кейінірек бізге бірнеше дағдарыстан аман-есен шығуға көмектесті. Біз әлемнің түкпір-түкпіріндегі қандастарымызды олардың қоныстануына жағдай жасай отырып, тарихи Отанына оралуға мүмкіндік жасадық. Нәтижесінде еліміз қайта жандана бастады, ұлттық рух шыңдалды.

Екінші онжылдық - бұл біздің мемлекеттілігіміздің көкжиегін кеңейту кезеңі. Теңіздің жоғалып кетуіне жол бермей, Солтүстік Аралды тірілттік. Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық бірлестігінің жиналыс саммитін ұйымдастырып, өзге де біршама халықаралық маңыздылығы зор жобаларды, мәдени мұра аясындағы бағдарламаларды іске асырдық. Өз тарихымызды қайта қарастырдық. Есілдің жағасында салынған жаңа Астана ұлттық нышанға айналды. Үй мәселесі бойынша құрылыс объектілердің құрылыс жағдайы жақсы қарқынды үстеммен дамып, ірі инфрақұрылымдық проекттер іске қосылды. Елімізде инфраструктура саласы өркендеді.

Үшінші онжылдықта біз мемлеткетіміздің дамуы барысында, бұдан да биік белестерге жеттік. Мемлекеттік шекараға қатысты барлық мәселелерді түбегейлі шештік. Әлемнің дамыған отыз елінің қатарына кіру мақсаты көрсетілген «Қазақстан-2050» Стратегиясы қабылданды. Сонымен

қатар, елбасымыз Н.Ә.Назарбаев егеменді еліміздің рухани жаңғыру аясына ерекше назар бөліп, саяси реформалар мен экономикалық жүйелерiмiз жаңғырды. Үдемелі индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы, «Нұрлы жол» және 100 нақты қадамды қоса алғанда, әр түрлі салада өзекті бағдарламалар жүзеге асырылды. Мәселен, Білім саласына да аса зор көңіл бөлініп, ұстаздарымыздың мәртебесі біршама өсті. Білім беру жүйесі де өзгерді, біліміміз шыңдалып, жаңа дағдыларды игердік. Білімді, алғыр жастарымыздың да көбейіп жатқанын атап өткен жөн. Халықтың әлеуметтік жағдайы да жақсарды. Әр азаматтың құқықтарын қорғау және тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету маңыздылығы күшейді, нығайды. Бұл жетістіктердің барлығы ең алдымен Президентіміздің басшылығының, халқымыздың бірауызды бірлігінің, барлық отандастарымыздың талмай еңбектенуінің арқасында жүзеге асып отыр. Елбасымыз Тәуелсіздігіміздің мәңгілік символына айналды деп те толық айта аламыз.

Төртінші онжылдықтың негізгі мақсаттары - мықты мемлекет және бәсекеге қабілетті ұлтты нығайту. Ол үшін бізге саяси және экономикалық реформалар мен қоғамдық сананы жаңарту процесін жалғастыру және уақыттың сын-қатерлеріне бейімделген сапалы жаңа ұлттық бірегейлік қалыптастыру қажет. Қазіргі таңда, еліміздің осыншама жеткен жетістіктерін одан әрі жалғастырып, дамыту, өркендету және әділетті қоғам мен тиімді мемлекет құру барша халықтың міндеті деп білемін. Біздің барлық атқарылатын істерімізде ең алдымен, әділеттілік қағидаларын басшылыққа алатын болсақ, өз мақсатымызға жететініміз сөзсіз.

Тарихи тұрғыдан қарағанда әр ұрпақтың өзіндік қиындықтары болған. Бірақ, біз ата-бабаларымыздың арқасында, Тәуелсіздіктің діңгегін қалаған елбасымыздың арқасында осындай керемет Тәуелсіз - демократиялық, егеменді, жанданған мемлекетте өмір сүріп жатқанымызбен мақтан етемін деп өз ойымды қорытындылаймын.

ИНФОРМАТИКАДАН ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМІН БАҚЫЛАУДЫҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ӘДІСТЕРІ

Тоқтағазин Ұлан Бауыржанұлы
ШҚО, Семей қаласы, Парковая 1
КМҚК "Құрылыс колледжі"
Информатика пәні мұғалімі

Бүгінгі оқу үдерісінің түбегейлі ерекшелігі оқушылардың барлығының оқытудың міндетті нәтижелеріне жетуі деуге болады, оның дәрежесі мұғалімнің әр алуан түрдегі бақылау жұмыстарын жүргізуі арқылы бағаланады. Мұғалімнің мақсаты - оқушылардың белгілі бір тақырып аясындағы оқу материалын меңгеру деңгейі жайлы ақпаратты алу болып табылады. Педагогика ғылымы дамыған сайын білімді бақылау түрі де өзгеріп отырды. Қазіргі кезеңде бақылаудың дәстүрлі түрлерінің орнына жаңа түрлері қолданылуда. Оқушылардың білімін бағалау үшін әр тапсырманың қиындық деңгейіне қарай әр мұғалім бағалау критерийлерін жасауы қажет. Оқушылар бақылау жұмысынан алған бағасын басқалардың бағаларымен жиі салыстырады және көбінесе мұғалімнің қойған бағасына келіспеушілігін білдіреді. Олардың келіспеушіліктерінің себептерінің бірі оқушылардың өз жұмысын объективті бағалауға мүмкіндік беретін критерийлердің жоқтығы болып саналады.

Оқушыларға объективті баға қою үшін бағалаудың айқын жасақталған критерийлері қажет. Сонымен қатар, білімді бақылаудың әр түрлі түрлерін қолдану және әртүрлі деңгейдегі тапсырмалардың бағалау критерийлерін жасап, оқушылардың білімін оқытудың әртүрлі кезеңдерінде бақылап отыру керек. Енді бақылау әдістерін қарастырып көрейік.

Тест тапсырмалары - барлық өткен тақырыптар бойынша тест тапсырмалар жасалады және бағалаудың балл түріндегі критерийі беріледі. Тест тапсырмаларының орындалу нәтижесін мұғалім немесе оқушының өзін-өзі немесе өзара бағалауына болады. Егер оқушы өзін-өзі бағаласа, онда дәптер жиегінде түзетулер санын көрсететін цифрды қоюы қажет. Берілген критерий бойынша оқушылар өзін бағалайды. Түзетулердің санын көрсетуді оқушылардың баға қоюдағы объективтілігін тексеру үшін қойғызу керек. Ал, оқушылардың бір-бірін өзара бағалауы үшін жауап парақтарын оқушыларға бағалау үшін кездейсоқ түрде таратылады. Берілген критерий бойынша олар бір-бірін бағалайды. Бағалап болғаннан кейін оқушыларға өздері қателескен сұрақтар нөмірлерін атауды өтініп, оларды түзету үшін қателескен сұрақтарға талдау жүргізіледі.

Карточкалар бойынша сұрақтарға жауаптар - әрбір бақылау жұмысы үшін оның қиындығына байланысты бағалаудың балл түріндегі критерийі жасалады. Мысалы, 10 сұрақтан тұратын жұмыс үшін:

«5» бағасына – 9,5 балл, «4» бағасына – 7,5 балл, «3» бағасына – 5,5 балл жинау керек (дұрыс жауаптар жартысынан көп). Әрбір дұрыс жауап үшін «+», егер жауап толық емес емесе жартылай дұрыс емес болса, «±», ал қате жауап үшін «-» қойылады. Әрбір «+» үшін 1 балл, әрбір «±» үшін – 0,5 балл, әрбір «–» үшін – 0 балл қойылады. Және оқушылардан өзін-өзі бағалауларын ұсынуға болады.

Осындай жауапты жұмысты орындағаннан кейін, оқушылар өздері үшін тексеру жұмыстарына үйде өте мұқият дайындалу керектігі туралы бірмәнді қорытынды жасайды.

Сараланған тексеру жұмыстары - білімді бақылау кезінде оқушылар күрделілігі әртүрлі деңгейдегі есептерді таңдайды. Базалық деңгейдің есептері – «үш» бағасымен, орташа деңгейдің есептері – «төрт» бағасымен, жоғары деңгейдің есептері – «бес» бағасымен бағаланады. Оқушылар меңгере алатын деңгейлерін өздері таңдайды. Өте маңызды психологиялық нәрсе – мұғалімнің оқушыны қиындығы қандай деңгейде болатын есепті таңдау керектігіне қыстамағаны жөн. Тәжірибе көрсеткендей, оқушылар өздерінің жеке қабілеттері мен мүмкіндіктерін есептердің өз күші жететін деңгейін таңдай отырып, объективті бағалай алады.

Сараланған үй тапсырмалары - үй тапсырмаларының да көпшілігі сараланған болып табылады. Кейбір өтілген тақырыптар бойынша үй жұмысының міндетті бөлігіне үйге қосымша бағамен бағаланатын шығармашылық деңгейдегі тапсырмаларды беруге болады. Оқушылар өз күштерін, қалауларын, бос уақытын өздері бағалайды және өздері үшін – осы тапсырманы орындау керек немесе керек емес екенін шешеді (әрі, үйге дәптерге бәрі жазып алады). Үй жұмысын тексеру кезінде әрбір оқушымен жеке әңгіме жүргізіп, есепті шығаруда қолданылған әдіс туралы, осы программадағы операторлардың жұмысы туралы сұралады. Алынған жауаптарға жұмысқа қойылатын баға тәуелді болады. Мұндай әңгімелер кезінде оқушының үй жұмысын өзі орындады ма, жоқ па анықталады.

Зертханалық жұмыстар - информатикадан балалар әртүрлі тақырып бойынша модульдік карталарды пайдалану арқылы көптеген зертханалық жұмыстарды орындайды. Әрбір зертханалық жұмыстың мақсатына сай тапсырма жасалып және жұмысты орындау реті көрсетіледі. Оқушылар тапсырманы орындайды және істелінген жұмыс жайлы қорытынды жазады.

Рейтинг сипаттағы тексеру жұмыстары - бақылау жұмыстарында рейтинг сипаттағы тапсырмалары бар карточкаларды да қолдануға болады. Әрбір есеп баллдардың белгілі бір санымен бағаланады. Бағалау критерийі беріледі. Оқушылар ұсынылатын есептердің қиындық деңгейін өздері бағалайды және оларды жеке ерекшеліктерін ескере отырып таңдайды.

Жаңа материалды түсіндіруді аяқтағаннан кейін бірден жүргізілетін бақылау жұмыстары - бақылаудың бұл түрін аса қиын емес материалдар оқытылған жағдайларда пайдалануға болады. Алдын ала сабақтың басында балаларға жаңа материал бойынша тексеру жұмысы болатынын ескерту керек.

Жаңа материалды түсіндіру барысында барлық туындайтын сұрақтарға мұғалім жауап береді, баяндалған материалдың негізі жерлеріне тоқтала отырып, қорытынды жасайды. Егер балалар тарапынан сұрақтар болса, бақылау жұмысына кірісуге болады. Әдетте бұл тест тапсырмалары немесе сұрақтарға жауаптар болады. Бірден бағалау критерийі жарияланады. Осындай түрдегі білімді бақылау кезінде оқушылардың мұғалімнің түсіндірулерін және оның сұрақтарға жауаптарын оқушылардың қаншалықты мұқият тыңдағанын анықтауға болады. Диктант түріндегі бақылау жұмыстары - кішігірім тақырыпты өтіп болғаннан кейін, оны қайталағаннан және бекіткеннен кейін диктант түрінде бақылау жұмысы жүргізіледі. Мұндай жұмыс үшін әдетте, өтілген тақырып

бойынша негізгі анықтамаларды білуге арналған бірнеше сұрақтар іріктеледі. Осындай жұмысты орындау кезінде мұғалім сұрақ қояды, ал оқушылар жауап жазады. Әдеттегідей, баллдық жүйеде бағаланады.

Оқушылар ойлап тапқан есептерді шешуге қатысты бақылау жұмысы. Оқушыларға үй тапсырмасы ретінде оқытылған тақырып бойынша өздері есептер ойластырып келуге тапсырма беріледі. Үйде есепті ойлап тапқаннан кейін, оны шешудің алгоритмін өздері жазып келулері

керек. Сабақта есептің тұжырымы келтірілген парақшаларды бөлек, ал оның шешімі бар парақшаларды бөлек жинау керек.

Есептері бар дайын парақшаларды оқушыларға таратып беріледі. Осы бақылау жұмысының қорытындысын шығару кезінде балалар: үйде өз есебін шығарғаны үшін және сыныпта жолдасының берген есебін шығарғаны үшін екі бағадан алады. Мұндай жұмыстар балаларды қатты қызықтырады, себебі үйде дайындалғанда олар қиын есепті құрастыруға тырысады, бірақ екінші жағынан, оны өздері міндетті түрде шығара білуі керек. Ал, сыныпта басқаның ойлап тапқан есебін шығару кезінде, олар бұл есепті біреудің шығара алғанын ескеріп, ұятқа қалғысы келмейді және оқушы бар күшін салып оны шығаруға тырысады. Мұндай жұмыстарды орындау нәтижелері әдетте өте жоғары

болады. Оған қоса, тұжырымы ең қызықты есепке конкурс жарияланады. Есептер конкурсының жеңімпазына журналға қосымша бес қойылады. Мұндай жұмыстардың мақсаты балалар өз бетімен ойлануға дағдыланауында, есептерді шешу стратегиясын ойластыруында, шешу үдерісін жоспарлауында, оның дұрыстығын бақылауында, қателерді табуында және түзетуінде, қорытынды жасауында болады.

Компьютерде орындалатын тест тапсырмалары - ол үшін арнайы тест қабықшаларын пайдалануға болады. Оқушыларды компьютерлік тестермен жұмыс істеуге міндетті түрде үйрету керек, себебі тестілеу программаларын сауатты және дұрыс пайдалана білу біліктігі оларға болашақ өмірлерінде қажет болады.

Шығармашылық жұмыстарды орындау кезіндегі оқушылардың өзара бақылауы - мұғалімнің жалғыз өзіне оқушының шығармашылық жұмысын объективті бағалау қиынға соғады, сондықтан баға субъективті болуы мүмкін. Оқушылардың орындаған жұмыстарын тексеруге, мысалға, «Компьютерлік графика» тақырыбы бойынша, бүкіл сыныпты қатыстыруға тырысу керек. Оқушылардың графикалық редакторда жасаған барлық суреттерін бір компьютерлік бумаға орналастырып, әрбір файлдың атауын кодпен жасырып қоюға (мысалға, 01, 02, 03, …) болады. Оқушыларға баға қою үшін арнайы дайындалған файлдар атауы бар кесте таратылып беріледі. Осылайша, жұмысты қараған кезде олар кімнің жұмысын тексеріп отырғанын білмейді, яғни олар үшін бәрі бірдей. Тәжірибе көрсеткендей, тексерудің осындай тәсілінде баға қоюдағы оқушылардың пікірі өте объективті болып саналады.

Шығармашылық жобаны қорғау - информатика сабағында балалар кейбір өтілген тақырыптарды аяқтағаннан кейін бірнеше шығармашылық жобаларды орындайды. Оқушылардың жасаған барлық жұмысының қорытындысы ретінде шығармашылық жобаны қорғау саналады. Жұмысты баяндау барысында оқушылар өздерінің жобасының мақсаты туралы, оның кімге бейімделгенін айтып беруі, оның жұмыс істеуін компьютерде көрсетіп беруі, комссия мүшелері мен өз жолдастарының сұрақтарына жауап берулері керек. Бұл жұмыстарды оқушылардың өздері бағалайды, олар жобаның барлық қатысушыларының аты-жөндері мен бірнеше номинация бойынша құрастырылған бағалау критерийлері жазылған бағалау парақтарын алады.

Рефераттарды қорғау - әрбір мұғалімнің реферат немесе баяндама жазу үшін оқушыларға беретін бірқатар тақырыптары болады. Рефеативті шығармашылық жұмыстар ақпараттық шығармашылық жұмыстар санатына жатады. Балалар ақпараттың әр алуан көздерімен жұмыс істеуді үйренеді, өз бетімен жұмыс дағдыларын, алынған материалды өңдей білу біліктілігін, оны талдауды, қорытынды жасауды меңгереді. Реферат үшін бағалау келесі құрамдас бөліктерден тұрады: ақпараттың әр алуан көздерінде бейімделуі; монологтық сөз сөйлеудің қалыптасқандығы, ақпаратты сауатты баяндай білуі; коммуникативтілігі, аудиториямен байланыс орната білу, диалогқа қатыса білу біліктігі; рефератты жасақтауы, өз бетімен жұмыс жасауы, ерекшелігі, тақырыпты аша білуінің толықтығы.

Тақырыптар бойынша кроссвордтар - кейбір тақырыптарды аяқтағаннан кейін бақылау жұмыстары ретінде кроссвордтарды пайдалануға болады. Оларды жауаптарды табылған сөздердің пайызына байланысты балл түрінде бағалауға болады. 90 – 100% дұрыс жауаптар «5» бағасына сәйкес келеді; 70 - 89% - «4» бағасына сәйкес келеді; 50 – 69% - «3» бағасына сәйкес келеді. Балаларға бақылаудың осындай тәсілі қатты ұнайды.

Бақылаудың ұсынылып отырған түрлері білім сапасының артуына алып келеді. Оқушылардың білімі мен біліктілігін бақылаудың дәстүрлі түрлері мен жаңа түрлерін ұштастыра отырып, бақылау жүйесін дұрыс ұйымдастыру және бағалаудың айқын критерийлерін жасау оқыту

үдерісін тиімді басқаруға әсер етеді, сонымен қатар оқушылардың білімді меңгеру мотивациясын арттырып, олардың бақылау сабақтарына деген қызығушылықтарын арттыра түседі.

ДАРЫНДЫ ЖӘНЕ ТАЛАНТТЫ ТҰЛҒА ТӘРБИЕЛЕУ-БҮГІНГІ КҮН ТАЛАБЫ

Даутова Динара Ермекбаевна
Қарағанды облысы;Бұқар жырау ауданы;Қарақұдық ауылы;
"Амангелді ЖББМ"КММ
Бастауыш сынып мұғалімі

«Ұстазы мықты елдің-ұстанымы мықты болады» дейді халық даналығы.

Бүгінгі заман талабы білімді де білікті, өздігінен тығырықтан шығуға жол таба білетін, өмірге икемді тұлғаны тәрбиелеуді қажет етеді. Заманауи мектепті жаңарту бағыттарының бірі - дарынды балалармен жұмыс. Біздер мұғалімдер, сонымен бірге қазақ халқының болашағы, еліміз үміт артатын, халық болашағын ойлайтын қабілетті жастарды дайындау-бірден бір алғышарттағы мақсаттарымыздың негізі.

Мұғалім жолы көптеген күрделі және қисынды жолдардан тұратынын біле отырып, мен өзімнің болашағымды айқын көру, оқушыларымды білім нәрімен сусындатып, білім шыңына жетелеу үшін өзімнің мамандығымды яғни осы жолды таңдадым. Ия, осы мақсатқа жету үшін мектепте тиімді мұғалім болу үшін үнемі өзгеріп, біліктілігімізді арттыруымыз қажет. Ол үшін жақсы мұғалім оқушылардың әлеуметтік және тұлғалық дамуына жауапкершілікті сезінуі керек. Ұстаз әрдайым жаңашыл болумен қатар, креативті, әрбір оқушының жүрегінен орын таба алатын тұлға. Математика пәнінде оқушылармен әңгімелесу, топтасып, жұптасып қызыға жұмыс жасау , танымдық қабілеттерін дамыту , сергіту сәттерді тиімді ұйымдастыру, қабілеттерін ұштау, сергіту, сыныптағы жақсы психологиялық ахуал туғызу, сыни көзқарастарын қалыптасыру, жаңа әдіс-тәсілдерді әрбір сабаққа шебер қолдануы-мұның барлығы кәсіби шеберлігімде пайдаланылатын оқушылармен жұмыс түрлері болып табылады. Тәжірибе кезінде оқушыларымды асыға күтемін, олардың әрқайсысы бүгін қандай көңіл-күймен келетінін қадағалаймын. Себебі сабақ бастамас бұрын, оқушыларымның күңіл-күйлерін көтеру мақсатында түрлі тренингтер ұйымдастырып, жақсы психологиялық ахуал туғызу, таңғажайып балалар әлемін тереңірек танып, өз өмір тәжірибемнің, мейірімнің діндерін қондыру-үлкен бақыт. Оқушы-мұғалім, мұғалім-оқушы арасындағы жылы лебізді қарым-қатынасты қалыптастыру-талантты және дарынды балалардың өз орнын табуға, дарындылық таланттық қабілеттерін ашуға қадамның алғы шарты деп білемін.

Кез келген қоғамға ой-өрісі дамыған дарынды жастар қажет, сондықтан менің негізгі міндеттерімнің бірі - математика пәні бойынша дарынды да талантты балаларды анықтап, үнемі тиянақты дәрежеде жұмыс жасап отыру. Себебі, талантты оқушылардың дарындылық қабілетін ашу, шығармашылық қабілетін ояту, бұндай оқушылармен жұмыс жасау- бүгінгі күн тәртібіндегі маңызды мәселелердің бірі.

Жаңа оқу жылының басында «Дарынды балалар-ел болашағы» атты бағдарламасы аясында дарынды балалармен жұмыс жоспарын жасап, ол балалардың дарындылық қасиетттерін анықтайтын түрлі әдіс-тәсілдерді, тест арқылы, тренингтер арқылы, шығармашылық қабілеттері арқылы анықтап аламын. Менің негізгі жұмыс істеу принципім: оқушылардың интеллектуалды даму жүйесін қалыптастыру, арттыру мақсатында 4 бағытқа бөліп жүзеге асырамын.

1 жұмыс жүргізу бағыт-қазіргі таңдағы уақытпен жарыса дамып келе жатқан озық технологиялар -оқушылардың шығармашылығы мен талантын дамытудың тиімді құралдарының бірі болып табылады. Сондықтан, үнемі сабақ үстінде, қосымша жұмыс жүргізу барысында дарынды оқушылармен барынша коммуникативті ақпараттық-технологиялары пайдалана отырып жұмыс жүргіземін.

2 бағыт - жоғары сыныптармен жұмыс жүргізу аясында оқыту формасы және жаратылыстану бағыттарына сәйкес авторлық бағдарламалар, ғылыми жұмыстар, ғылыми мақалалар мен ғылыми баяндама жұмыстырының жасалу жлдарын, әдіс-тәсілдерін үйрету арқылы тапсырмалар беріп, бақылауда ұстап отырамын.

3 бағыт - сыныптан тыс жұмыстар, факультативтер, үйірмелер, қосымша қызметтер арқылы шығармашылық қабілеттерін дамыту.

4 бағыт – қиындығы жоғары есептермен, тесттермен, олимпиадалық есептер шығару, жұмыс жүргізу, талдау. Математикаға қызығушылық танытатын мектеп оқушыларына үйірме жұмысында, факультативті сабақтарда олимпиадалар мен логикалық есептер мен тапсырмаларды үзбей орындатын отырамын.

Дарынды оқушылар тобы 3 компоненттен тұрады: алгоритмдік, геометриялық және логикалық. Сондықтан мен оқушыларға үш компоненттен тұратын тапсырмалар беремін. Осындай есептерді біртіндеп шешу арқылы олар математикалық есептерді шығару қабілеттерін дамытады. Сонымен бірге, олимпиадалық тапсырмаларды үнемін шығарып отыруды мақсат ету- өте маңызды.

Дарынды балалармен жұмыс кезінде «Оқушылардың дарындылығын дамыту картасы» жасалынады.

Дарындылықты дамыту картасының негізгі идеясы тұлғаны дамыту механизмі болғандықтан, картамен жұмыс жасау дарынды оқушының субъективтілігін қалыптастыруға ықпал етеді. «Дарындылықты дамыту картасының» практикалық құндылығы - дарынды оқушылардың шығармашылық даралығын субьективті-индивидуалды негізде дамыту, психологтардың, ата-аналардың, оқушылар мен мұғалімдердің білім беру процесінде өзара әрекетін ұйымдастыру арқылы олардың жұмысының тиімділігін арттыру.

Дарындылықты дамыту картасы 6 бөлімнен тұрады.

1 Бала туралы жалпы ақпарат.

2 Оқушының жеке басын анықтау және дарындылығын дамыту.

3 Психологиялық бақылаулардың нәтижелері.

4 Білім беру қызметі. Бағалау жүйесі.

5 Психологиялық-педагогикалық нұсқаулар.

6 Шығармашылық және сәттілік.

Дарындылықты дамыту картасымен жұмыс жасау 5 кезеңнен тұрады.

Кезең 1. Мәліметтерді жинау және қорытындылау. Бұл кезеңде білім беру процесінің барлық субъектілерінің қатысуымен жеке тұлғаның күшті және әлсіз жақтары туралы толық сипаттама беріледі.

2 кезең. Әрекет жоспары. Дарынды оқушыны дамыту және өзін-өзі дамытуда көмек және қолдау көрсететін субъектілердің іс-әрекетіне түзетулер енгізу. Бұл кезеңде аралық нәтижелер таңдалады.

3 кезең. Тест, тренинг, сауалнама жасау арқылы оқушылардың мінез құлықтарын, дарындылық қабілеттерінің бағыты анықталады.

4 кезең. Даму динамикасы, мұнда жеке тұлғаның даму нәтижесі және оқу іс-әрекеті қарастырылады.

5-кезең. Бағдарламаның тиімділігін бағаланады

Дарынды балалардың психологиялық ерекшеліктері немесе «дарындылық белгілері» психологтар арасында пікірталасқа негіз болады. Дарынды балалардың мінез-құлқының ерекшеліктерін ескере отырып, олардың арасындағы жеке ерекшеліктерге назар аудару қажет. Бұл айырмашылықтар балаларды қай бағытқа қызықтыратындығына, ақыл-ой дамуының қарқынына, яғни дарындылықтың дамуына байланысты. Мектеп табалдырығын аттаған 6-7 жасар баладан білім мен дағдылардың белгілі бір ерекшеліктерін күтуге болады.

Мысалы, әріптерді білу, сөздерді буынға бөліп, 20-ға дейін санау, жұмбақтар мен ертегілерге қызығушылық және т.б.Симптомдар баланың жасына байланысты әр түрлі болуы мүмкін. Мектептегі ең қиын пәндердің бірі - математика. Психологиялық-педагогикалық зерттеулер көрсеткендей, 6-7 жастағы балалардың барлығы бірдей оқу бағдарламасына сәйкес бір математика курсын оқуға дайын емес. Сондықтан ата-аналар мен мұғалімдердің міндеті - ересектердің математикадан білім деңгейін анықтап, оларды оқуға үйрету. Мектепке дейінгі жастағы математикаға қабілеті бар балалар:

• санақ, сандық және реттік нөмірлерді дұрыс қолдану;

• 10-ға дейінгі сандарды салыстыра білу, көбірек ажырата білу
және біркелкі емес объектілердің санын теңестіру үшін аз;

• Заттардың пішіндерін ажырата білу;

• 10-ға дейінгі заттарды өлшемі бойынша салыстыра білу және оларды өсу немесе кему ретімен орналастыру. Секілді негізгі фундаменттерді білумен қалыптасады.

Осы тұрғыдан бастауыш сыныптардан бастап логикалық ойлау қабілетін дамытатын ауызша тапсырмаларды орындауды үйрену керек. Мысалы, «Жануарлар үйі» жаттығуы. Бұл ойын үшін сіз 6 жануардың мөлшерін анықтай алатындай сурет салуыңыз керек (мысалы: піл, арыстан, сиыр, қоңыз, қасқыр, кірпі). Әрбір жануарға үй салу керек және қарындашпен төртбұрыштың өлшеміне байланысты жануарлардың үйіне жол салу керек.

Дарынды балалармен жұмыс істеуге арналған арнайы бағдарламалардың қажеттілігі - қазіргі өмір талабы. Бұл қалай болуы керек? Бұл алаңдаушылық тудыратыны сөзсіз.

Ең алдымен, бастысы дарынды балаларға арналған бағдарламалар болуы керек, және талаптардың сипаттамасы келесідей талаптарға сай келу керек:

-оқушылардың таңдаған пәндерді тереңдетіп оқу мүмкіндігі;

- оқудағы жауапкершілікті, яғни баланың өзін-өзі тәрбиелеуін қамтамасыз ету;

- зерттеу әдістерін әзірлеу;

- логикалық және шығармашылық ойлауды абстракциялау қабілетін арттыру;

- жаңа идеяларды іздеуді ынталандыру;

- әр түрлі тәсілдермен жаңа жұмыс табуға ынталандыру;

- өзін-өзі тану, өзін-өзі тану, айналасындағылардың жеке басын түсінуді дамытуға әсер ету;

- жұмыс нәтижелерін бағалай білу, әртүрлі критерийлер бойынша жұмыс жасау.

Дарынды балаларға арналған мақсаттар мен міндеттер білім беру бағдарламалары барлық талаптарға сай болуы керек.

Екіншіден, бұл оқыту мазмұнының өзгеруімен немесе байытылуымен, яғни тереңдеуімен байланысты яғни,белгілі бір тақырыптарды терең зерттеу, ғылымға ұмтылу. Дарынды балаларды қызықтыратын пән туралы түсінігіңізді тереңдету тәсілі. Жетілдірілген оқу бағдарламасы сіздің балаңызға білімнің бір немесе бірнеше саласында жоғары деңгейге жетуге көмектеседі. Үдемелі оқытуды ескере отырып, баланың кейбір ерекшеліктерін нығайтуға болады: баланың таңдауға деген қызығушылығы артады, интеллектке деген қажеттілік дамиды.

Әрине, дарынды оқушымен жұмыс жасайтын кез-келген мұғалімнің сұрақтары көп. «Дарындылық, даналық, шеберлік деген не?», «Дарындылықтың пайда болу себебі неде: қоршаған орта, мұра немесе білім?», «Оқушының дарындылығын, оның әлеуметтік дағдыларын қалай анықтауға болады?», Неге кейбір адамдардікі ерте жаста (Паскаль, Моцарт, Гаусс, Гете, Архимед және т.б.) ал басқалардың қабілеттері (Ньютон, Гегель, Дарвин, Менделеев, Декарт және т.б.) ересек жаста көрінеді ». Осы сұрақтарға көптеген жауаптар таба алатын мұғалім ғана дарынды оқушымен тиімді жұмыс жасай алады.

Оқушылардың дарындылығы мен қабілетінің дамуы көбінесе мұғалімнің кәсіби біліктілігіне және оның жеке басына байланысты екені анық.

Өкінішке орай, қазіргі кезде дарынды балаларды анықтау, дамыту және қолдау білім беру жүйесінің өзекті мәселесі болғанына қарамастан, еліміздің жоғары оқу орындары осы санаттағы студенттермен жұмыс істеуге мұғалімдерді даярлауды ескермейді. Дарынды оқушыларды анықтау, дамыту және оқытуға арналған ғылыми-әдістемелік құралдар жоқ. Сондықтан әр мұғалім оқушылармен олардың семинарларда жинаған тәжірибесі деңгейінде ғана жұмыс істейді. Бұл талант мәселесін шешуді қиындатады.

Дарынды оқушымен жұмыс істейтін мұғалімге қойылатын білімдік-психологиялық талаптарды келесі бөліктерге бөлуге болады.

1. Мұғалімге бағдар беру шарттары:

-дарынды оқушымен жұмыс істеудің әлеуметтік қажеттілігін сезіну;

- дарынды оқушылармен жақсы қарым-қатынаста болу;

-дарынды оқушылармен жұмыс жасаудың тиімді әдістерін тоқтаусыз зерттеу;

-дарынды оқушының ата-анасымен тығыз қарым-қатынасы;

-дарынды оқушылармен жұмыс жасауда жоғары нәтижелерге ұмтылу; Мұғалімнің біліміне қойылатын талаптар:

-пәнді мемлекеттік стандарттан жоғары білу;

- мысалы, бизнес нысанын білу. біртұтас педагогикалық процесс;

-студенттің дарындылық моделін білу;

-бәрінің теориясын, оны қалыптастыру әдістерін білу;

дарынды оқушыларды анықтаудың психодиагностикалық әдістерін білу;

-оқытудың жаңа заманауи технологияларын білу;

-дарынды оқушыларға олардың ерекшеліктерін ескере отырып, шығармашылық тапсырмалар дайындай білу;

2. Мұғалімнің кәсіби шеберлігіне қойылатын талаптар:

-қабілеті жоғары оқушыларды анықтау әдістерімен жұмыс жасауға дарындылық;

- дарынды оқушыларға (жеке және топтық) тереңдетілген бағдарлама жасау және тұрақты жұмыс жасау мүмкіндігі;

-оқушылардың дарындылығын дамытуға қажетті зерттеулер жүргізе білу;

-дарынды оқушыларды зерттеу үшін психодиагностикалық күнделік жүргізу;

- оқытудың инновациялық технологияларын қолдану;

-оқушылармен тіл табыса білу,

-дарынды оқушылардың оқу нәтижелерін дәл бағалай білу;

-дарынды студенттерді ғылыми-зерттеу жұмыстарына жіберу;

-дарынды оқушы олимпиада мен жарыстарға сәтті дайындала алатындай деңгейде жұмыс жасау;

Дарындылықты дамыту құралдары.

Жеке ерекшеліктерді анықтағаннан кейін даму басталады. Бұл дегеніміз, баланың әлеуетін нақтылау, жүйелеу және ғылыми тұрғыдан дәлелдеу жоспары жасалып жатыр деген сөз.

Жұмысты жүйелі түрде ұйымдастыру: оқу бағдарламаларын құру, жаңа технологияларды қолдану, арнайы психология, педагогикалық әдістер, әлеуметтік бақылау, сыныптан тыс жұмыстар өз деңгейінде, өз бетінше білім алуға жетелейді. Тапсырмалар баланың жасына және деңгейіне сай болуы керек. Шамадан тыс талаптар кері нәтиже беруі мүмкін.

Ж.Қараевтың «Тәрбиелік деңгей» әдісі бойынша 4-деңгейдің міндеттерін анықтау арқылы мұғалім тапсырмаларды баланың ерекшелігін ескере отырып беруі тиіс. Мұғалім оқушыларға проблемалық жағдайаттар, сұрақтар қою арқылы проблеманы алған білімін жаңғыртатындай етіп жасауы керек, эвристикалық зерттеу әдістері мен зерттеу элементтерін қолдануы керек. Тест түрінде тапсырмаларды анықтағанда тәртіптік дағдыларды да ескеру қажет. Оларды психикалық гимнастика деп те атауға болады.

Өзіне деген сенімділік - бұл оқушының нақты мақсат қою және қиындықтар мен шешімдерді жеңудің өзіндік жолын табу тәсілі.

Баланың жеке тұлға ретінде дамуы,өзіндік көзқарасының қалыптасуы,ой-өрісінің кеңеюі мектеп қабырғасынан басталады деп ойлаймын. Сондықтан бүгінгі педагогтың міндеті жеке тұлғаны рухани адамгершілік, ұлттық, жалпыадамзаттық құндылықтар жағынан дамыту үшін оның білім беру алу жолындағы өмірін мәдениетке ену үрдісі ретінде ұйымдастырып, оқушының әр даму кезеңінде әлеуметтік өмірдің мәнін түсінуімізге бағыттауымыз қажет. Сабақ процесінде сыныптан тыс жұмыстарда оқушының білім көлемі меңгертіліп, мінез-құлық өмірге деген белсінділігі артып, рухани-адамгершілік дәрежесі біртіндеп дамиды.Сонда ғана жас ұрпақ болашақта өз ана тілін құрметтей алатын, өзін-өзі басқара алатын, қызмет көрсете алатын тәрбиелі, үлгілі, жаны сұлу, рухани-адамгершілігі таза ең бастысы бәсекеге қабілетті дарынды тұлға болып қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Т.С. Сыдықов, А.Е. Әбілқасымова, «Оқушылардың танымдық белсенділігін қалыптастырудың дидактикалық негіздері»

2 Алматы,2008 жыл,журнал

3 Қазақстан мектебі «Дарынды бала ұғымы» №12, 2006жыл

4 Қазақстан мектебі «Дарынды оқушымен жұмыс» №2, 2005жыл

БИОЛОГИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ

Адырбекова Алия Демеуовна
Бауыржан Момышұлы атындағы
Алматы республикалық «Жас ұлан» мектебі
Биология пәні мұғалімі

Әрбір ұстаздың алдына келген бала да әртүрлі ойлау қабілетінде болады, мысалы кейбірі шапшаң ойлап, тез жұмыс істесе, кейбірі тақырыпты баяу қабылдап, оған тапсырманы (тақырыпты) қайтадан қарап шығу тиімді болып табылады. Қазіргі кезде егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Себебі, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісімен келмек. Сондықтан да әрбір оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын белсенді оқыту тәсілдері оқытудың табыстылығын арттыруға үлкен бетбұрыс жасалуы қажет. Менің өз тәжірибемде оқушыларға жаңа тәсілдермен білім бере отырып, оқушыларымыздың өз ойларын еркін айтып, белсенді түрде еркін пікірлесе алуына жағдай туғызатынымыз мені толғандыра түсті. Осы уақытқа дейінгі еңбек тәжірибемде оқушыларыма пән бойынша неғұрлым көбірек мәлімет беріп, оларға барлық нәрсені үйретуге тырысып, сабақтың басым уақытын өзім алады екенмін. Нәтиже шығара алмаған жағдайда қайталап түсіндіруге тырысатынмын. Тақырыпты меңгере алмаған оқушымен жеке жұмыстар жүргізіп, үйрене алмаса, «Мен неге үйрете алмаудамын?» деп қиналатын едім. Бұл проблема барлық мұғалімде де кездеседі. Ұққаным – оқушы нәтижелі білімге бұрынғы жаттанды оқу түрінде емес, алған біліміне сыни тұрғыдан ойлау арқылы қол жеткізетінін білдім. Мен тәжірибемде оқу мен оқыту үдерісіне өзгерістер енгізу арқылы өзімнің бойыма өзгерістер енгізуге қадам жасадым. Бұл өзгерістің қаншалықты тиімді болғанын саралап, сараптайтын, өткенге ой жүгіртіп, рефлексия жасайтын да уақыт келді. Бұрынғы дәстүрлі сабақтарды және жаңаша әдіс-тәсілдер арқылы жасалған сабақтарыммен салыстырдым, ойландым. Сабақ барысында оқушыларға жеке шығармашылықпен дербес жұмыс жасау, ашық сұрақтарға ойланып, шынайы жауап беру , топтық жұмыстарға бірлесе, белсене қатысу берілген уақытқа сәйкес тез, өнімді жұмыс жасау тапсырма орындауға үнемі дайын болу секілді табысты оқуға байланысты жеке және топтық жұмыс түрлерін ұйымдастырдым. Алғашқы сабағымды «Жасушаның құрылысы» тақырыбы бойынша түрлі әдіс - тәсілдерді қолдана отырып өттім. Әдіс-тәсілдерді уақытпен санаспай, көп қолданудың нәтижесіздігі көрінді. Келесі сабағымды жоспарлауда алғашқы сабақта жіберген қателіктерімді болдырмауға тырыстым. Оқушының сабаққа деген қызығушылығын қалай арттыра аламын? - деген сауалға жауап іздедім. Сол себепті топтық, жұптық жұмыстарға байланысты әдіс тәсілдердің тиімділігіне назар аудару қажеттігін түсіндім. Осы сабақта жұптық жұмысты орындау барысында «Желпуіш» әдісі бойынша берілген тапсырманы орындауда өзімнің тарапымнан қайылған ашық сұрақтың қажеттілігі мен маңыздылығын түсіндім. Себебі, күнделікті сабақта сабаққа деген белсенділігі төмен Б. есімді оқушының осы жұптық тапсырма шешімін орындауда ашық сұрақтың көмегі арқылы дәлелдеп, түсіндіруі мені қуантты. Сонымен қатар, сабақта оқушылардың бір бірінің пікірін тыңдауы, бірлесе жұмыс жасауға дағдылана бастауы байқалды. Үшінші сабақты жоспарлау кезінде оқушылардан өткен сабақта алынған кері байланысты оқи отырып, мен сабақта оқушылардың сыни ойлауына ықпал ететін әдістерді қолдандым. Осы мақсатта «Көршіңе әңгімелеп бер», «Ұшқыр ойлаймын» әдістері арқылы оқушылар өз ой пікірлерін еркін айта білді. Әсіресе, Г. есімді мінезі тұйық оқушының топтық жұмысқа белсенді түрде

қатысып, сыни оймен өз ойын жеткізіп, баяндауы үлкен әсер қалдырды. Соңғы сабақта оқушылардың бойынан сабаққа деген аса қызығушылықтары айқын көріне бастады. Сонымен алғашқы сабағымда оқушылар арасында топтық жұмысты жүргізе отырып, түрткі, сынама, қайта бағыттау сұрақтарын бергенімде оқушылар ойының жүйелі, нақты мазмұнда болғанын байқадым. Топтық жұмыс «Мағынаны ажырыт» стратегиясы бойынша оқушылар арасында сенімді, бір-біріне деген достық көмекті қалыптастыруда, бірі үшін емес, бәрі үшін ұмтылатыны қызықты

болды. Мен бұл сабақтан соң топтық жұмыстан барлық оқушылардың іс-әрекетке түсетінін байқап тапсырманы одан әрі күрделендіре отырып, берілген тапсырманың жауабын анықтау үшін, жіктеу жасату үшін, қорытындылату үшін жүргізілген «Соңғы бес минут» стратегиясы бойынша жүргіздім. Бірлескен оқу - өзара іс-әрекет жасау философиясы, ал бірлескен жұмыс соңғы нәтижеге немесе мақсатқа жетуге ықпал етуге бағытталған өзара әрекеттің құрылымы болып табылады.

Сабақ барысын түрлендіре отырып түрлі әдіс- тәсілдерді қолдану, әрбір іс-әрекетке рефлексия жазу, өткенге есеп беру оқушылар үшін де, мен үшін де табысты еңбек болғаны айқын. Өткізілген сабақты талқылау кезеңінде әріптестерім менен өзгерістің алғашқы баспалдағы қалыптасқанын көріп, серпіліп қалғанын айтып, «Б» есімді әріптесім алдағы уақытта барынша уақытты үнемдеп, жүйелендіруге және оқушы үнін тыңдауыма баса назар аударуым қажет деп ұсыныс білдірді. Осы орайда биология пәні бойынша, «кубизм», «топтастыру», «бес жолды өлең», «түртіп алу жүйесі», «венн диаграммасы» стратегияларын жиі пайдалануға болады. Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін осындай тиімді әдістердің пайдасы бар. Бұл сабақтардың дәстүрлі сабақтардан өзгешелігі топтап отырып, оқушыларға жеке, жұпта, топта ойларын ортаға салып талдайды. Осы стратегияларды пайдаланып өткізген сабақтарда өз ойын анық айтып, өзін еркін ұстап, өз білімін өзі талқылауға оқушыларға мүмкіндік жасалынады. Ортаға салған ойларын мәтіндегі негізгі ойға сәйкестендіріп қағаз бетіне түсірерде де қорғайды. Әр топ қағаз бетіне түсірген сызбаларды талқылап, сөйлейтін оқушы да топ мүшелерімен бөліскен ойларын жинақтап сөйлеуге дайындалады. Бірінші кезеңде оқушылар әрі ойланып, әрі еске түсіріп, әрі жазып, өз ойларын саралап, өзге оқушылардың пікірін тыңдап, білімін кеңейте түседі. Ортамен қарым қатынас жасай білуге, басқаны тыңдай білуге, топта бір тұжырымға келуге, топ алдында өз ойын қорғай білуге, айта білуге үйретеді. Оқушылардың жазған пікірі басқа оқушылардың пікірін тыңдап толықтырып, топта сызба ретінде түсіргенде ойындағы негізгі қажеттігін жазады.

Эссе - өз ойын еркін білдіру, ішкі жан дүниесін ұғу, күнделікті өмірде туындайтын ойларды айту мақсатында қолдануға мүмкіндік жасайды. Бұл жерде оқушыларға «Дәрумендердің маңызы», «Өсімдіктердің адам өміріне пайдасы», «Гүлді өсімдіктер» тақырыптарында үйге эссе жазып келуге тапсырма беруге болады. Белсенді оқыту тәсілдері оқытудың табыстылығын арттыру негізіндегі сабақ процесінде мұғалім мына нәтижеге жетеді:

· жүйелі тапсырма беруге ұмтылады;
· оқушыны басқа жақтарынан таниды;
· өзін жетекші бағыттаушы ретінде таниды;
· өзі білмейтін ақпараттарға тап болады;
· оқушының жұмысын бағалайды.

Белсенді оқыту тәсілдерді күнделікті сабақ процесінде пайдалану үшін, әр мұғалім өзінің алдында отырған оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, педагогикалық мақсат мүддесіне байланысты, өзінің шеберлігіне байланысты таңдап алуға болады. Белсенді оқыту тәсілдерді жүзеге асыруда мұғалім белсенділігі, шығармашылық, ізденіс, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі, алдындағы шәкірттерін бағалауы ерекше орын алады. Сондықтан оқыту үрдісіндегі жаңа әдіс-тәсілдер оқу мазмұны мен оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай таңдап алудың маңызы зор. Белсенді оқыту тәсілдерді қолдануда оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, үлкен ізденіспен, шығармашылыққа жетелеуге де болады. Нәтижесінде оқушы:

· тіл байлығы жетіледі;
· еркін ойлауға мүмкіндік береді және өз ойын еркін жеткізе алады;
· оқыту процесінде жаңа технологияларды қолдана отырып білімін шыңдайды;
· жаңа оқыту үрдісін қалыптастырады;
· өздігінен ізденімпаздық қабілеті артады, жан-жақты ізденеді;
· ақпараттық сауаттылығы мен ақпараттық мәдениеті қалыптасады.
· ақыл-ойын дамытады;
· шығармашылық белсенділігі артады;
· ұжымдық іс-әрекетке тәрбиелейді.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ НЕГІЗІНДЕ БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ЖАҢАША ӘДІСТЕРДІ ПАЙДАЛАНУ

Дауленова Салтанат Жасуланқызы
Қапшағай қаласы
Орта мектеп гимназия
Биология пәні мұғалімі

Тиімді әдіс- тәсілдер- сапалы сабақ кепілі. Пәндерді оқытуда тиімді әдіс – тәсілдерді пайдалана отырып, сабақты қызықты да тартымды өткізу мұғалімнің шеберлігіне байланысты екені баршамызға мәлім.

«Биология» пәні бойынша оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттары оқушылардан өздерінің дағдыларды үйренуі туралы ой-пікірлерін білдіріп, оны талдай және бағамдай білуді талап етеді. Әдістердің тиімділігі мұғалімнің оларды әдістемелік тәсілдермен байыта білуіне байланысты. Әңгімелеу, сұхбаттасу барысында табиғи объектілерді, суреттемелерді, сызбаларды, жүйелеуші және жинақтаушы кестелерді пайдалану оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға, негізгі материалды игеруге жағдай жасайды.Биологияны оқыту үдерісінде әдіс таңдаған кезде оқу материалының мазмұнын және шешілуге тиісті нақты оқу-тәрбие міндеттерін, биология кабинетінің оқу жабдығымен жабдықталуын, үлестірмелі материалдың болуын, оқушылардың жас ерекшеліктерін, олардың дайындық деңгейін ескеру қажет.

Сабағымда «Құрылысшы ойыны»,«Қораптағы сұрақ», «Серпілген сауал», « Температура өлшеу», «SVOT», «Сұраққа жылдам жауап», «Мұғалімге хат жазу», « Эссе жазу», «Сұхбат алу», «Қалың және жұқа сұрақтар», «Логикалық тізбекті ажырату», «Шырша немесе фишбоун», «Стикердегі диалог» әдіс-тәсілдерін қолдану барысында оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтарының арттатындығын аңғардым. Сабақ барысында ресурстарды молынан қолдануға тырысамын. Яғни, қолжетімді ресурстарды дұрыс, әрі ұтымды пайдалану тиімді. Ал осы әдіс-тәсілдерді сабақ үдерісінде тиімді пайдалану үшін сабақ мақсаты нақты әрі қолжетімді болуы керек.Өйткені сабақтағы ең маңыздысы қойылған дұрыс мақсат пен күтілетін нәтижелер. Дұрыс қойылған мақсат күтілетін нәтижелерге жету жолында нақты іс- әрекетке жетелейді. Сондықтан сабақтарымды жоспарлауда мен үшін маңызды сабақ мақсатын нақты әрі қолжетімді етіп құру болды.

«Құрылысшы ойыны» өте тиімді тәсіл. Мәтін бөліктерін тез жинау. Оқу шапшандығын және өз ойын еркін жеткізу қабілетін дамытудағы үлесі зор екендігіне көз жеткіздім.

«SVOT» әдісі оқушының өзін және өзге топты бағалауына өте тиімді.. **«Көршіңмен сырлас**» -бұл әдіс оқушылардың өз ойын ауызша білдіруіне үйретеді. Сұрақ қойып, ойлануына уақыт беріңіз. Өз ойын көршісімен бөлісіп, ақылдасуын сұраңыз.

«Температура өлшеу әдісі» бұл әдіс топтық жұмыс барысында мұғалім топ жұмысын бақылау үшін «біз не істеп жатырмыз?» деген сұрақ қою арқылы оқушылардың жұмысы нәтижелі болу үшін бағыт береді.

«Сұраққа жылдам жауап» тақырыпты терең түсіну және оқушылардың назарын сабаққа аударып,ой-өрісін дамыту мақсатында төмен дәрежелі сұрақтарға толық жауап алу мақсатында қолданамын.

«Сюжеттік кесте»

Оқушылардың мәтінді қаншалықты меңгергенін бақылау үшін сұрақтарға сәйкес төрт сөзден тұратын сөйлем құруды тапсырыңыз. «Сұрақты тауып ал» бірнеше сөйлем бір сұрақтың жауабы болады.

«Мұғалімге хат жазу» сабақ аяғында оқушылар өтілген тақырып бойынша сұрақ қояды немесе түсінбеген, түсініксіз сұрақтар бойынша ұсыныстарын жазады.

«Эссе жазу» 3 минут ішінде өтілген тақырып бойынша не түсінгенін жазады. Сабақты қорытындылауға өте тиімді әдіс- тәсілдің бірі.

«Сұхбат алу» ортаға үш оқушы шақырылады. Екі оқушы бір-бірімен тақырып бойынша сұхбат құрады. Үшінші оқушы түсінгенін әңгімелейді.

«Қалың және жұқа сұрақтар» әдісі топ жұмысы барысында оқушыларға тақырып бойынша сұрақтар құру тапсырылады.

«Логикалық тізбекті ажырату» бұл әдісті сабақ қорытындысын шығару кезінде қолданған тиімді. Оқушыларға тақырыпқа сәйкес негізгі сөздер тізбегін жүйелілікке келтіру тапсырылады.

«Шырша немесе фишбоун» бұл стратегия оқушыларды көлемі үлкен тақырыпты бірнеше себебі мен дәлелдемесі келтірілген шағын тақырыпшаларға бөлуді үйретеді.

«Стикердегі диалог» әдісі. Бұл – үй тапсырмасын тексеруге, қорытынды сынақ немесе қарапайым ереже сұрауға таптырмас әдіс. Өйткені бұл әдісті қолданған кезде оқушы оқылған сұрақтың жауабын білуі тиіс. Сонымен қатар бұл әдіс оқушыны тез ойлануға, есте сақтау қабілетін дамытып,шапшаңдыққа үйретеді. Себебі, қағазда жазылған сұрақ басқа, жауап та басқа. Осы жерде оқушының шапшаңдығын, аңғарымпаздығын тануға болады. Сонымен қатар, бұл әдіс сыныптағы ынтымақтастық атмосферасын орнатуға да мүмкіндік береді. Оқушылар өз сұрағының жауабын естуге тырысады және өзіндегі жауаптың сұрағын тыңдауы тиіс. Осы жерде сынып оқушыларының арасында сыйластық қалыптасып,бір- бірінің сөзін тыңдауға бейімделе бастайды.

Кез келген сабақ өз мақсатына толық жету үшін оған белгілі бір әдіс- тәсілдерді таңдап, саралап қолдану керектігін тәжірибе көрсетіп отыр. 7 модульді сабақтарға кірікті ре отырып, жаңаша әдіс –тәсілдерді пайдалану өте тиімді.

Жаңашыл, іздемпаз ұстаздың міндеті – сынып оқушыларының бұрын білмеген басқа қырларынан танытуы мен ортақ белгісін табуға мүмкіндік туғызатын ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру.

«Оқу мен оқытудағы жаңа әдіс-тәсілдер» модуліндегі «Ойлар бұлты» әдісінің жаңа тақырыпты бекіту, үй тапсырмасын сұрау мақсатында тиімді екендігіне көз жеткіздім. Себебі, біріншіден, жадыны дамытады. Оқушы жаңа тақырып бойынша бір түйінді сөз жазады. Кез келген сөз емес, ерекше есте қалған сөзді жазады. Кейін талқылау кезінде ол сөзді неліктен жазғанын, ол сөздің жаңа тақырыппен қаншалықты байланыстылығын өзі түсіндіреді.

Екіншіден, бұл әдіс оқушының өз ісіне жауапкершілікпен қарауға үйретеді. Егер оқушы бір сабақта тақырыпты меңгермеген болып, басқа сөз жазса, келесі сабақта ол сыныптастарынан қалмай, түйінді сөз жазарда ойланып жазады. Сол сөздің мағынасын өзі айтып түсіндіретін болған соң, оқушы ойланып жазады, жауапкершілігі артады.

Биология сабағында оқушылардың сыни ойлауын дамыту, айтылым, оқылым, жазылым бойынша ой-өрісін, сөйлеу, жазу дағдыларын қалыптастыру мақсатында «Сын тұрғысынан ойлауға үйрету» модулінің тәсілдерін қолдану көп нәтиже береді. Сын тұрғысынан ойлау деген тіркесінде тұрғысынан деген термин ойдың мәселені шешу үдерісінде шоғырлануын білдіреді. Бұл тұрғыдан алғанда сыни сөзі «мақұлдау» немесе «теріске шығаруды» білдірмейді. «Сын тұрғысынан ойлау «ойлау туралы ойлану » деп сипатталады. Ол маңызды мәселерді талқылау және тәжірибені ой елегінен өткізуді қамтиды.

Сыни тұрғыдан ойлауға оқушыны жетелеу үшін дұрыс сұрақ қоюға үйрету шарт. Егер оқушы өзі қойған сұрақтың маңыздылығын, қай дәрежелі сұрақ қойғанын анықтап, саралай алатын болса,яғни ол өзіне- өзі сыни көзқараспен қарайды деген сөз.

Оқытушының міндеті білімді көбейту емес, осы білімдерін өз бетімен алуға мүмкіндік беретіндей құралмен қамтамасыз ету және оқушының жекелей дамуы, жеке тұлғаның қалыптасуы, өзін өзі жетілдіру және қоршаған әлемді жетілдірудің инновациялық қажеттіліктерін қалыптастыру.

Білім беру үрдісінде жаңа технологияларды дамыта оқыту, оқу-тәрбие үрдісінің сапасын жоғарлатуды көздейді. Осы тұрғыдан бүгінгі күні жаңа технологияның тиімді әдіс-тәсілдерін жас ұрпақтың бойына сіңіре отырып тәрбие беру мұғалімнің басты міндеті.

Биология - бұл орта буында алғаш қосылатын пән. Сондықтан орта буында өсімдік құрылысы өсімдік жайындағы білім берудің алғашқы баспалдағымен танысады. Осы пәнді оқытуда жаңа технологиялардың тиімді әдісін алып жетілдіру барысында есте сақтауға негізделген ақыл ойын дамыта отырып оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыруға болады.

Биологияны оқыту барысында оқушылардың танымдық қызметін белсендіу-білім мазмұнын тереңдетеді, қоғамдық әлеуметтік өмір мен ғылым-білімді ұштастыра келіп шәкірттің дүниетанымын кеңейтеді, өзінше ой-пікір түйіндеуге үйретеді.

Таным үдерісі, біріншіден, ұстаз бен оқушының бірлескен әрекеті арқылы іске асса, екіншіден, олардың әрқайсысы жеке тұлға ретінде түрліше әсерге бөленеді.

Биология сабағында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда жаңаша әдіс-тәсілдерді қолдану оңтайлы нәтиже береді. Тәжірибемізде қолданып жүрген әдістерге тоқталсақ:

«**Құпия зат»** әдісі

Оқушыларға затты көрсетіңіз. Олардан оның не екенін және сабақпен қалай байланысқанын анықтауды сұраңыз.

-Бұл не?

-Берілген затты пайдалана отырып, бүгінгі сабақтың тақырыбын анықтап көріңдер (оқушылардың жауаптары тыңдалады).

- Ондай болса, бүгінгі сабағымыздың тақырыбы: «Адам қаңқасының құрылысы. Тірек-қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі»

«Дана үкі» әдісі

Бұл әдіс арқылы 4 критерийі бойынша сипаттайды:

1) мәлімет, ауызша баяндау

2) иллюстрация

3) болашақта маңызды болатын бір мәлімет

4) талқылауға болатын бір мәселе. Ауызша мәліметті нақты айтып беру керек.

«Зейінге шолу» әдісі

Тақтаға жаңа тақырыптың терминдері мен сөз тіркестері ілінеді: қозғалмалы, қозғалмайтын, жартылай қозғалатын, сүйек жігі, еңбек, үлкен еңбек және т.б.

Терминдерге анықтама беріліп болған соң тақтадан алынып тасталынады, оқушылар есте сақтау арқылы терминдерді қайта орнына қойады.

Шындық/Жалған (True/False) әдісі

Оқушылар берілген сөйлемдерден шындық пен жалған ақпаратты анықтайды. Шындық болса екі қолын жоғарыға көтереді, жалған болса екі қолы бел тұсында оң жаққа иіледі, білмейтін ақпарат болса басын шайқайды.

«ДЖИГСО» әдісі

Оқушыларға жаңа ақпаратты өздігінен меңгерту үшін қолдануға болады. Тақырып үш бөлікке бөлінеді, оқушылар тақырыптың маманы ретінде сарапшылар тобында зерделеп, талдап, бастапқы тобына қайтып, білгендерін өз тобының мүшелеріне үйретеді. Мұнда алдымен жеке, сосын жұппен, кейін шағын топта бөліктер бойынша түсіндіреді, түсінгенін бөліседі

«Есте сақтау картасы» әдісі

Бұл әдістің ерекшелігі топтағы оқушылардың визуальды, есте сақтау қабілеттерін дамытады. Әр топқа берілген сурет, сөздер, терминдер, символдары бар.

А4 форматын әр топтың оқушыларын жеке-жеке шақыру арқылы 1-секунд көрсетеді. Оқушы не көргенін тобындағы А4 форматына түсіріп отырады. Барлық топ осылай қайталап шығады. Мұғалім дұрыс картаны оқушылардың қолына береді. І-топ-ІІ топтың, ІІ- топ-ІІІ топтың, ІІІ-топ-І топтың жұмыстарын тексеріп бағалайды.

Қолданылған әдебиеттер:

1.Мырзабаев А.Б. Биологияны оқыту әдістемесі – Қарағанды, 2006. 227 – 279 бет.

2.Бұзаубақова К.Ж. Білім берідегі инновациялық технологиялар – Тараз, 2014. 243 – 261 бет

3.Клустер Д. Что такое критическое мышление? – Перемена. – 2001 жыл. – № 4,5 – 21-27,38 бет.

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ СЛУШАНИЯ И ГОВОРЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В РАМКАХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Смағұлова Дина Досанқызы
КГУ «Ер Қабанбайская средняя школа-сад»
Учитель русского языка и литературы

Умение слушать - одно из самых социально значимых и одновременно наиболее сложных коммуникативных умений. Как было уже отмечено, слушание–смысловое восприятие устного высказывания, направленное на его понимание и переработку. Стоит обратить внимание на разницу в значении слов «слушать» и «слышать». Слышать – физически воспринимать речь на слух, слушать – понимать воспринимаемую речь в результате волевого акта, включающего мыслительную деятельность. Главный критерий полноценного слушания–степень адекватности понимания услышанного.

Уровень фрагментарного понимания свидетельствует о несформированности умения слушать. Для ***уровня общего понимания*** характерно прежде всего понимание темы как смыслового ядра текста, которое базируется на уяснении ключевых слов-смысловых опортекста. ***Уровень полного понимания*** предполагает наличие умений совмещать слушание снесложной мнемической и логико-смысловой деятельностью.

Задания необходимо составлять с учетом дифференциации в зсимости от уровня подготовленности детей, например, способные учащиеся смогут самостоятельно привести убедительные аргументы. При составлении заданий очень важно использовать различные формы деятельности. Умелое сочетание индивидуальной, фронтальной и групповой работы, объединение в парной работе разных по уровню подготовки учащихся, разнообразные и интересные формы контроля, **комментирование оценок с указанием заметного улучшения** результатов/деятельности привосприятии текста/материала на слух отдельными учащимися и т. д, будет способствовать активизации их умственной деятельности, повышению интереса к работе, личной и коллективной ответственности. Кроме того, виды и формы деятельности учащихся подробно описаны в учебных планах по каждому классу.

Например: ответить на вопрос, подготовить монологическое высказывание в жанре рассуждения(индивидуально), создать постер на основе прослушанного материала (впарах, группах) и др.

На материале одного аудио/видеоролика учащимся можно выполнить несколько заданий, поочередно после каждого прослушивания. Например, в парах пересказать содержание текста после первого прослушивания. Можно рекомендовать учащимся делать краткие записи, пометы во время слушания. Особенно это касается **имён, цифр, дат, фактов.** После второго прослушивания предложить учащимся составить «тонкие» и «толстые» вопросы. И третье задание: записать важную информацию, которую они в дальнейшем смогут использовать при говорении или в письменной работе.

Виды заданий и формы деятельности учащихся зависят от содержания цели обучения. ИОП даёт возможность развивать следующие навыки слушания:

-понимать общее содержание текста (основную информацию, второстепенную).

Лексическую работу можно проводить до и/или после прослушивания текста. Конечно, нет смысла без предварительно лексической работы слушать текст, в котором много незнакомых слов, поэтому определить их значение необходимо заранее. Также можно предложить учащимся во время слушания записывать (в черновиках или на специальных карточках) слова, которые показались им трудными, непонятными. Дальнейшую работу с этими словами можно строить по-разному, здесь необходим **дифференцированный подход** – некоторые ученики смогут самостоятельно объяснить значение трудных слов или терминов, и им обязательно нужно предоставить такую возможность.

«Только минута». Учащиеся в парах в течение минуты. Это упражнение развивает умение слушать внимательно, так как затем нужно будет рассказать друг о друге всему

классу.Одно из главных условий

– постараться как можно точнее передать услышанное, используя лексику и синтаксические конструкции собеседника.

«Взять на карандаш». Предложить учащимся во время слушания аудио-или видеоматериала фиксировать отдельные слова, выражения, обороты речи, интересные факты. С этой целью также можно предложить учащимся использовать определенные символы, условные обозначения. Это приучит учащихся внимательно слушать материал, извлекать информацию, которую они затем смогут использовать при говорении и письме, сохраняя лексические, синтаксические особенности текста. Таким образом учащиеся расширяю тактивную лексику и обогащают свою речь.

Взаимооценивание. Взаимооценивание помогает вовлечь учеников в процесс активного слушания. Чтобы оценить звучащую речь, её необходимо очень внимательно прослушать. Развитию данного навыка способствует и работа с текстами, в которых нарушены грамматические и орфоэпические нормы.Учащиеся получают опыт оценивания устной речи.

Рефлексия после слушания. Очень важно после выполнения задания дать возможность учащимся написать о своих ощущениях, о трудностях, возникших в процессе работы. Замечено, что некоторым ученикам, особенно в первое время, слушание даётся труднее других навыков.

Упражнение «**Лексический футбол**». Этот приём можно использовать при работе с новыми словами, с терминами. Учащиесявыстраиваютсяв два ряда лицом друг к другу. Затем участник одной команды бросает мяч участнику другой команды и называет слово. Задача ученика, поймавшего мяч, – объяснить лексическое значение названного слова. Если он не даёт правильный ответ, то гол считается забитым, при этом команда-противник выкрикивает:«Гол!».

Это упражнение позволяет проверить усвоение учащимися лексического значения слов из пассивного запаса. Игру можно провести как во время из учения темы, так и после.

Развитие навыка говорения

Навык **говорения** включает в себя готовность к поддержаниюбеседынаразличныетемыиовладение техникой речи. Интегрированная образовательная программа предоставляет учащимся возможность всесторонне развивать устную речь: пополнять словарный запас, пересказывать и анализировать прочитанный или прослушанный текст, выступать с монологическим высказыванием, принимать участие в диалоге, оценивать устноевысказывание.

Большим преимуществом интегрированной программы является то, что учащиеся на уроках русского языка приобретают знания из **разных областей науки и искусства**, учатся поддерживать беседу на самые различные темы, представляющие общественный интерес, высказывать свое мнение, формировать.

Задача учителя – поддерживать его в стремлении ясно формулироватьмысль, правильно строить предложения, внятно и выразительно произносить слова, постепенно увеличивая объём устногосообщения.

Обратимся к некоторым **приёмам работы**, которые помогаютформировать у учащихся навыкговорения.

«Разогрев».

Суть этого приёма заключается в том, что приизучении какой-либо темы по одному из разделов учитель в начале урока даёт небольшое упражнение наговорение. Задание должно быть связано с изучаемой темой, цель его–вызвать к ней интерес, служить своеобразным

«мостиком» к тому, о чём пойдет речь на уроке.

Скороговорки.

Это упражнение можно использовать в качестве разминки артикуляционного аппарата перед говорением (монологическое высказывание, пересказ и др.) и для развития дикции. Полезно произносить скороговорки несколько раз, с разной интонацией и с разной скоростью.

Список использованной литературы

1. Образовательная программа курсов повышения квалификации педагогических кадров в рамках обновления содержания среднего образования Республики Казахстан. Руководство для учителя. Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2015.
2. http//www.edu54.ruВернер П.Г. Применение активных методов на уроках в начальной школе.

В.ДРАГУНСКИЙ "ЧТО Я ЛЮБЛЮ"

Абжанова Жанар Менгалиевна
СШГ №27
Учитель начальных классов

Цель:

- формирование навыка осознанного и правильного чтения;
- совершенствование навыка чтения вслух и молча;
- совершенствовать умение выделять главных действующих лиц произведения;
- актуализировать и расширять представления детей о творчестве В. Драгунского;
- создавать условия для формирования умения устно отвечать на вопросы;
- способствовать формированию уважительного отношения к людям, желания помогать членам своей семьи.

Оборудование: магнитофон, портрет В. Драгунского, выставка книг В. Драгунского, микрофон, карточки для речевой разминки, «солнышки», коробка с цветами

Ход урока

I. Организационный момент

Вы, ребята, отдыхали,
Веселились и играли,
Но позвал вас всех звонок.
Начинать пора урок.

II. Проверка домашнего задания

Учащиеся читают наизусть стихотворение Э. Успенского «Если бы я был девчонкой».

III. Дыхательная и речевая разминка (звучит мелодия)

— Прочитайте слова, которые Вы видите на доске, выделяя голосом **ударный слог:**

баран
снегири
олень
сапоги
шляпа
топор
уголок
звери.

Упражнение «Свеча», «Цветок»

IV. Вступительное слово учителя

— Мы постоянно сравниваем себя с другими людьми и на основе этого сравнения составляем мнение о себе, о чертах своего характера, о человеческих качествах. Каждый человек имеет мно-

жество характерных черт и качеств, которые делают его индивидуальностью — неповторимым, непохожим на других, а также множество качеств, которые объединяют его с другими людьми. Люди нужны друг другу, и в силах каждого из нас сделать так, чтобы тем, кто находится рядом, было хорошо.

V. Игра «Десять моих "Я"»

У Вас лежат на партах солнышки с 10 лучиками: я Вам предлагаю в середине солнечного круга крупно написать букву Я, а на лучах — качества своего характера (злой — добрый, жадный — щедрый, лживый — честный, трусливый — смелый, замкнутый — общительный, ленивый — трудолюбивый, неряшливый — аккуратный, глупый — умный и т. п.).

После выполнения задания проводится анализ работ, учащимся задаются вопросы:

— Какие качества назывались чаще всего — положительные пли отрицательные?

— Какие качества выбирали чаще всего?

— Какое качество легче признать в себе — хорошее или плохое? Почему?

— Важно уметь видеть и свои достоинства и свои недостатки, то есть объективно себя оценивать. Нельзя видеть в себе одни достоинства — это самолюбование, признак неверной, завышенной самооценки. Но нельзя видеть и одни недостатки — это говорит о неуверенности в собственных силах, о заниженной самооценке. И помните, если вам очень чего-то хочется и вы этого упорно будете добиваться, то желание обязательно исполнится.

Физкультминутка(под музыку)

VI. Подготовка к восприятию произведения

- Так случилось и с Виктором Юзефовичем Драгунским. Сначала он был артистом, затем режиссером (снимал кино), а когда у него родился сын Денис, стал писателем. С Денисом все время случались разные смешные истории, и Драгунский стал эти истории записывать. Так появилась книга **«Денискины рассказы».** И сегодня в гости к нам пришёл автор этих замечательных Денискиных рассказов Виктор Юзефович Драгунский. Давайте поприветствуем его (вывешиваю портрет)

Стратегия «Спроси автора»

- Сейчас мы с Вами на мгновение превратимся в **журналистов** и отправимся на пресс-конференцию к В. Драгунскому, чтобы узнать всё, что Вас интересует о его жизни **(учащиеся, используя микрофон, задают различные вопросы).**

VII. Работа с текстом рассказа В. Драгунского «Что я люблю»

1. Чтение рассказа учителем **(с. 92).**

2. Проверка первичного восприятия произведения.

— Понравился ли вам мальчик? Чем?

3. Вторичное чтение текста

Чтение текста учащимися («цепочкой»)

4. Обсуждение прочитанного.

— Что вы любите так же, как любит мальчик?

— Какие отношения у Дениса с отцом?

— Что бы вы еще добавили к рассказу?

5. Самостоятельное чтение.

— Определите черты характера Дениски. Подтвердите это примерами из текста.

6. Выборочное чтение.

— Прочитайте, почему Дениска любит ходить в зоопарк?

— В каких действиях мальчика выражается его любовь к маме?

Физкультминутка для глаз

VIII. Подведение итогов урока. Рефлексия

- Кто кнас сегодня приходил на урок? С каким его произведением мы познакомились? Какую книгу написал В. Драгунский?

- Сегодня на уроке вы убедились, что каждый человек неповторим. Доброе в себе надо укреплять, недостатки — изживать. Важно научиться рассказывать о себе честно, не унижая себя, но и не скрывая своих недостатков. Если человек научится разбираться в себе, он научится разбираться и в других людях. А это поможет избежать многих ошибок в жизни.

Игра «Подари цветочек»

Ребята берут из коробки цветок и дарят однокласснику со словами: **«Я дарю тебе цветочек, потому что ты...** (положительная черта характера того, кому делается подарок).

XI. Домашнее задание

Перечитать рассказ В. Драгунского «Что я люблю».

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА СӨЙЛЕУ ҚЫЗМЕТІН ДАМЫТУ

Бахытжанова Набира Кадирбаевна
Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Т. Рысқұлов ауылы
Абай атындағы мектеп-лицей
Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі

Сөйлеу іс – әрекетін дамыту-орта мектепте қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарының басты міндеті, сондықтан осы бағытта тұрақты жұмыс қажет. Сөйлеуді дамыту-педагогиканың үлкен және күрделі саласы. Тілді, сөйлеуді меңгеру – әлеуметтік белсенді тұлғаны қалыптастырудың қажетті шарты. Нақты және грамматикалық тұрғыдан дұрыс сөйлеуді үйрену, жақсы қойылған дауысқа ие болу, өз ойларын еркін шығармашылық интерпретацияда ауызша және жазбаша түрде жеткізу, эмоцияларды әртүрлі интонациялық құралдармен жеткізе білу, ойларды сауатты (орфографиялық және пунктуациялық) жобалау, дұрыс орфоэпиялық айтылыммен үнемі жұмыс істеу және қарым-қатынас жасау қабілетін дамыту әркімге қажет.

Қазақ тілін оқыту - оқушылардан оқуды, сөйлеуді, жазуды және аударуды, яғни барлық коммуникативтік дағдыларды меңгеруді талап ететін күрделі процесс.

Қоғам мен экономикадағы қарқынды дамып келе жатқан өзгерістер бүгінде адамнан жаңа жағдайларға тез бейімделуді талап етеді, сондықтан мектеп алдында оқушының жеке басын жан-жақты дамыту, "жеке тұлғаны өмірге, қоғамға бейімдеу, саналы таңдау мен кәсіпті игеру үшін негіз құру" міндеті тұр.

Мектепте қазақ тілін оқыту бірден бірнеше мақсатты жүзеге асыруға бағытталған: практикалық мақсат – қарым – қатынас; жалпы білім беру мақсаты – тілді үйрену арқылы адам өзінің көкжиегін кеңейтеді; тәрбиелік мақсат – адам өз елінің мәдениетін құрметтеуге үйренеді; дамытушылық мақсат-білім алушы есте сақтау қабілетін, сөйлеу қабілетін дамытады.

Мектептегі қазақ тілі-бұл бірінші кезекте жақсы дамыған есте сақтауды және оқуға деген жоғары уәждемені талап ететін пән. Жұмыс тәжірибесі көрсеткендей, қазақ тілін оқытудың бастапқы кезеңінде үлгермеген оқушылар болмайды, өйткені барлық материалдар ауызша алда құрылады, яғни барлық өрнектер мен тілдік құрылымдар әңгімелесу, лексика мен тілдік құрылымдарды өлеңдер мен әндерде жаттау түрінде ауызша сөйлеуде бірнеше рет қайталанған кезде пысықталады. Қиындықтар білім алушылар оқу материалын практикада бекіту үшін күш салуы керек болған кезде пайда болады: шығармашылық тапсырмалар, эсселер жазу және тест тапсырмаларын орындау кезінде.

Оқу процесінің мақсаты көп деңгейлі тілдік құралдар жүйесін меңгеруге негізделген сөйлеу іс-әрекетінің дағдыларын жетілдіру, қазақ әдеби тілінің ережелері мен нормаларын, сөйлеу этикеті ережелерін сақтау болып табылады. Бұл оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға ықпал етеді. Қазақ тілін үйрену кезінде оқушылардың сөйлеуін дамыту бірінші орынға қойылады. Сөйлеу әрекетінің төрт түрін дамыту арқылы балаларда ересек өмірге бейімделуге көмектесетін қарым-қатынас дағдылары қалыптасады. Сабақтарда тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу кезеңдерінде әртүрлі оқыту стратегияларын қолдануға болады. Мектеп бағдарламасы ауызша және жазбаша тілді дамытуды қарастырады.

Ауызша сөйлеу-бұл біз еститін және айтатын сөйлеу. Жазбаша сөйлеу-бұл біз оқитын және жазатын, әріптер мен басқа белгілер түрінде көрсетілетін сөйлеу түрі. Тіл білімі мұғалімдерінің алдында күнделікті міндет қазақ тілі мен әдебиетіне деген қызығушылық пен сүйіспеншілікті ояту болып табылады. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтары оқушылардың оқуға, талқылауға және өз бетінше оқуға арналған әдеби шығармалар мәтінімен жұмысты қамтиды.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында басты назар мәтінге аударылуы тиіс. Сабақтың негізі-оқушының рухани дамуына ықпал ететін, оқушының жас ерекшеліктеріне сәйкес келетін, сонымен бірге интеллектуалды және эмоционалды тұрғыдан жаңа, орфографиялық,

грамматикалық, пунктуациялық және мүмкіндігінше пайдалану кезінде өзекті болатын қызықты мәтін. Қазақ тілі сабақтарында балаларға сөзді қолдануға, оны түсінуге және сезінуге, өз сөйлеуін дамытуға, сөйлеу шығармашылығын жетілдіруге үйрету керек. Маңызды міндеттердің бірі-оқушылардың сөздік қорын байыту ғана емес, сонымен бірге оқушының қазіргі кездегі сөздік қорының қозғалғыштығын арттыру, оқытудың грамматикалық және сөйлеу аспектілерін байланыстыру.

Біз мұғалімдер өз жұмысымызда ойын технологиясын, тұлғаға бағытталған және сараланған оқытуды қолданамыз. Сабақтарымызда басты назар мәтіндерге аударылады, сондықтан мәтін негізінде тапсырмаларды таңдауға тырысамыз. Біз өз жұмысымызға келесі негізгі жұмыс түрлерін қосамыз:

1.Көрнекі тірекпен жұмыс.

Әдетте, көрнекі тірек ретінде суреттер, фотосуреттер қолданылады.

Көрнекі тірегі бар жұмыс түрлері:

а) ауызша диалог;

б) ауызша әңгіме;

в) жазбаша әңгіме.

2.Тілдік ойындар:

– «Сөзді дұрыс қой»

– «Мәтінді жина»

– «Мәтінді жалғастыр»

– «Артығын тап»

Жұмыс түрі-топтық, жұпта, жеке. Оқушылар қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында кездесетін жаңа сөздер осы сөздер қазақ тілі сабақтарындағы жаттығуларға енгізілген кезде ғана оқушылардың белсенді сөздік қорына мықтап енеді.

Ауызекі қазақ тілін меңгеру деңгейі өте төмен оқушылардың тілді үйренуге деген ынтасын арттыру үшін жұмыстың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдану қажет:

1. Оқытудың бастапқы және орта сатысында ойындарды, ситуациялық әңгімелерді қолданыңыз. Сабақтардағы рөлдік ойын формалары әртүрлі:бастауыш мектепте бұл ертегі мазмұнындағы рөлдік ойын, орта және орта мектеп жасына арналған – шығармашылық мазмұндағы рөлдік ойындар.

2. Кинофильмдерді қазақ тілінде қарау, одан кейін қайта баяндау және талқылау.

3. Өлеңдерді мәнерлеп жатқа оқу.

4. Өнер қайраткерлерінің, суретшілердің, композиторлардың және т. б. шығармашылығымен танысу.

Бастапқы және орта деңгейдегі ойын технологиялары әр сабақта бар. Бұл ойындардың барлығы нақты өмірге, балалардың нақты контингентіне, олардың белгілі бір сабаққа, жеке қабілеттеріне жақын. Рөлдік ойын коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыруға ықпал етеді.

Лексикалық қорды байыту, лингвистикалық ой-өрісті кеңейту, жарықтық, сөйлеудің қанықтылығы үшін біз үнемі сабақтарда мақал-мәтелдерді, мақал-мәтелдерді, фразеологиялық бірліктерді, моторлы физикалық минуттарды қолданамыз.

Сыныпта диалогты қолдану оқушылардың интеллектуалды дамуына және олардың оқудағы тиімділігіне ықпал етуі мүмкін, сондықтан біз сабақта диалогтық оқытуды ұйымдастырудың әртүрлі әдістерін белсенді қолданамыз.

АКТ-ны қолданатын сабақтар тиімді. Сабақта функционалдық сауаттылықты қалыптастыру міндетін шешу үшін бейнефильмдерді ("Қазақ халқының салт - дәстүрлері", "Ұлы дала табиғаты", "Ер есімі-ел есінде" және т.б.) қолданамын. Олар зерттелген тақырыптарды нақты растайды. Фильмдерді бірге көру мұғалімнің түсініктемелерімен және мәтіндерге сүйене отырып, оқушылардың ақпараттық өрісін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Оқушылар қазақ тілі сабақтарында сыни ойлауды дамытуға ықпал ететін тапсырмаларды сәтті орындайды. Қолданылатын техникалар: "дұрыс-бұрыс","Синквейн"," Білім – Білім – Білім","Ыстық орын". "Кластерлер" әдісі сөздік жұмысын ұйымдастыру үшін қолданылады.

Білім алушылардың әртүрлі өмірлік жағдайларда қазақ тілінде қарым-қатынас жасау қабілетін қамтамасыз ететін жақсы сөйлеу дағдыларын дамыту жөніндегі жұмыс қазақ тілі теориясын зерделеумен ажырамас байланыста өтуі тиіс. Қазақ тілі мен әдебиеті бойынша оқу

бағдарламасында нақты көрсетілген бұл талап жүйелілік пен сабақтастық қағидаттарын сақтауға негізделген. Білім алушыларды қорытынды аттестаттауға сапалы дайындау үшін келесі бағыттар бойынша жұмыс салу қажет:

1. әр оқушымен жеке қосымша жұмыс ұйымдастыру;

2. қазақ тілі бойынша оқу материалын зерделеу

5. үй тапсырмаларының арнайы жүйесін ұйымдастыру: жадынамалар дайындау, шығармашылық тапсырмалар, өткен тақырыптарды өзектендіру бойынша тапсырмалар;

6. оқушыларды әртүрлі тақырыптық сыныптан тыс іс-шараларға дайындауға, өткізуге және қатысуға белсенді тарту.

Балалардың сөйлеуін дамыту үшін олардың дұрыс әдемі сөйлеудің үлгілерін үнемі естуі өте маңызды, өйткені олар жазбаша-бұл сабақтарда оқылатын көркем мәтіндер болуы мүмкін – сұлулыққа, тілдің жетілуіне және ауызша сөзге үнемі назар аудару керек-бұл суретшілердің қойылымдарының жазбалары және, әрине, мұғалімнің өзі болуы мүмкін. Балалардың сөйлеуінің сәтті үлгілеріне назар аудару керек. Бұл жұмыстардың барлығын әр сабақта қолдануға болады. Осы Әдістемелік әдістерді жүйелі қолдану оқушылардың сөйлеуін дамытуға мүмкіндік береді. Балалар өз пікірлерін айтудан қорықпайды, оны қорғауға тырысады, өз көзқарастарын дәлелдеуге тырысады. Олар әртүрлі тілдік құралдарды қолдана отырып, әртүрлі мәлімдемелер жасайды.

Белсенді сөйлеу әрекеті олардың бақылаулары, ойлары, әсерлері, сезімдері, тәжірибелері туралы айту қажеттілігінен туындайды. Мұндай қажеттілік баланың өмірі әртүрлі танымдық қызығушылықтар мен әсерлерге толы, рухани және эмоционалды бай болған кезде пайда болады және дамиды. Демек, баланы сөйлеуге үйрету дегеніміз-көру мен байқауға, ойлауға және сезінуге үйрету - бұл оның өмірлік тәжірибесін кеңейту.

Оқушылардың сөйлеу әрекетін дамытудың тиімділігін арттыруға не кіреді:

– біріншіден, бұл сабақты мақсатты жүйелі дайындау, нақты мақсат, материалды таңдауды ойластыру, мақал-мәтелдерді міндетті түрде енгізу, жаңа сөздерді енгізу, еркін сөйлеуге жағдай жасау, оқушылардың сөйлеуіне мұқият қарау, сөйлеу дағдыларын игеруге ынталандыру ретінде бағалау;

- екіншіден, тірі тілді оқыту. Сөз тек формальды-грамматикалық тұрғыдан ғана емес, ең алдымен моральдық-эстетикалық тұрғыдан да ұсынылуы керек.

Сөйлеу іс – әрекетінің түрлерін оқыту-кез-келген білім беру саласындағы оқушының табысты оқу іс-әрекетінің шарты. Осылайша, сөйлеу әрекетінің түрлерін игерудің маңыздылығын асыра бағалау қиын. Бұл оның өзін-өзі дамытуының құралы, оның өзін-өзі тәрбиелеуіне, одан әрі танымдық және жеке дамуына мүмкіндік беретін нәрсе. Дайындық барысында жеңуге тура келетін барлық қиындықтарға қарамастан, соңғы нәтиже қуантады. Бұл процесс оқушылардың сөйлеу әрекетін дамытады, олардың сауатты сөйлеуі мен сөйлеу мінез-құлқын, сөйлеушінің сөйлеуін қабылдау және түсіну қабілетін қалыптастырады. Қорытындылай келе, сөйлеу әрекетіндегі сабақтың сәттілігі жоғарыда аталған көптеген өзара байланысты факторларға байланысты екенін тағы бір рет атап өтеміз.

Оқушылардың сөйлеуін дамыту міндетін тек қазақ тілі мен әдебиеті сабағы аясында шешу мүмкін емес. Айналадағы өмір-білім көзі және сонымен бірге оқушылардың сөйлеуін байыту. Оқушылардың табиғат пен қоғам өміріндегі маңызды нәрселерді байқау, байқау қабілетін дамыта отырып, оқушылардың білім деңгейін үнемі арттыра отырып, олардың сөйлеуін байытуға қол жеткізуге болады. Оқушылардың сөйлеуі олардың ойлауын дамытумен, білім көлемін кеңейтумен бірге дамиды. Біз оқушыларға әртүрлі көздерден алынған нақты білімді пайдалануға шақыратын тапсырмаларды ұсынған жөн деп санаймыз (сабақта оқылған мәтін негізінде, елде, мектепте болып жатқан қызықты оқиға туралы, табиғаттағы өзгерістер туралы және т.б.). Ауызша сөйлеуді дамыту-бірінші сыныптан бастап қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында үнемі шешілетін міндет.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ҮЙ ТАПСЫРМАСЫН ОРЫНДАУДАҒЫ НЕГІЗГІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Оспанова Мадина Жанайқызы
Талдықорған қаласы
№27 орта мектеп-гимназия
Бастауыш сынып мұғалімі

«Оқушы толтыратын ыдыс емес, оқушы – алау, оны жаға білу керек» (нақыл сөз)

Баланың тым тереңде жатқан қабілеттерінің көрінуіне мүмкіндік жасау, тек оқыту үрдісі кезінде мұғалімнің басшылығымен жүзеге асады. Осыған орай оқушылардың танымдық белсенділігін арттырудың шарттарының бірі – өзіндік жұмыс пен өздігінен білім алу жұмысын ұйымдастыру педагогикалық және әдістемелік тәсілдерін қазіргі заман талаптарына сәйкес жетілдіру. Үй оқу жұмысы – бұл жұмыста оқушылардың дербес қасиеті мен қабілеті байқалады. Бұл қасиеттер мен қабілеттер бірден қалыптаса қоймайды. Баланы өз бетінше оқу әрекетімен шұғылдануға үйрету, өз бетінше еркін іс – әрекеттер жасай білуге дағдылануы қажет.

Бастауыш сынып оқушыларының үй тапсырмасын орындаудағы негізгі мақсаттары: - мұғалімді мұқият тыңдап және ауызша түрде ұсынылған тапсырманы нақты орындай алуы; - талап етілген тапсырманы көру, оқу, өз еркімен орындай алу қабілеті; - мұғалім өзінің әдіс – тәсілін баланың іс – әрекетіне саналы түрде енгізу; - баланың мектепке алғашқы психологиялық дайындығы болуы тиіс; Міне осы қабілеттерге мектепке келген күннен бастап мұғалім тарапынан жүйелі үйретіліп, баулу әрекеттері арқылы жүзеге асады. Баланың үй тапсырмасын өз бетінше орындауына күшті әсер ететін себептердің бірі – мотивтер. Мотивтер- деп белгілі әркетке итермелейтін, бағыттайтын себепті айтады. Оқушының құзіреттілігі оның қажеттері мен қызығушылығына байланысты. Үйдегі өзіндік жұмыс оқу бағдарламаларының талаптарына сай түзіліп, оқушылардың қызығулары мен қажеттеріне, олардың даму деңгейіне орайластырылады. Дұрыс ұйымдастырылған өзіндік үй жұмысының есесі сыныпта орындалатын оқу жұмыстарының есесінен бірде – бір кем болмайды. Үй жұмысының құндылығы оқушылардың өздігінен атқаратын әрекеті арқылы орындалуында. Үй тапсырмасының маңыздылығы туралы Қ.Айтмағамбетова «Үй тапсырмасы тек оқулық, хрестоматия және үлестірмелі дидактикалық материалдарды пайдалану дәрежесінде болмай, табиғат бұрышындағы сабақтардың жалғасы ретінде немесе тәжірибе жасау, топсаяхатқа шығу, оның қорытындасын жасауда сурет салу, мүсіндеуді қолданатындай дәрежеге көтерілуі тиіс» - деп көрсеткен болатын.

Бастауыш мектеп жасындағы оқушылардың үй тапсырмасы – өз бетімен білім алудың алғашқы қадамы. Үй жұмысы оқушы ойының және дәлелдемелерінің жолдарын, тәсілдерін және құралдарын өзі іздеуге мәжбүр ететін болғандықтан ол оқушының ойлау іс – әрекетін шапшаңдатады. Қасында мұғалім не жолдастары болмағандықтан, жұмыс барысында өзін – өзі бақылауға үйретеді, еңбекті ұйымдастыру білігі мен дағдыларын қалыптастырады.Үй тапсырмасы шағын шығармалар жазуға арналып, сонымен қатар қоршаған орта туралы байқағандары мен бақылағандарын қорытып жазуы сияқты оқушы құзіреттілігін дамытатын жұмыс түрімен ерекшеленуі мүмкін.

Оқушыларға анкеталық сауалнама беру арқылы зерттеу жасауымызға да болады. Оның мазмұны мен нәтижесі төмендегідей:[1. Сен үй тапсырмасын қалай орындайсың? а) өз бетінше; ә) кейде ата – ананың көмегін қажет етемін; б) үнемі ата – ана қадағалауымен; Мұнда оқушылардың 12 пайызы өз бетімен орындайды, 34 пайызы ата – ана көмегін қажет етеді, 52 пайызы оқушының ата – ананың көмегінсіз орындай алмайтындығын көрсеткен. 2. Үй тапсырмасын өз бетіңше дұрыс орындауға қандай жағдай кедергі болады? а) жаңа сабақты түсінбеуден; ә) мұғалім орындайтын жолын түсіндірмейді; б) ата – анам көмектеспейді. Бұл сауалнама нәтижесінде - оқушылардың 18 пайызы жаңа сабақты түсінбегендігін, 30 пайызы мұғалімнің нұсқау бермегендігін, 52 пайызы ата – ананың көмектеспейтіндігін белгілеген. 3. Үй тапсырмасының қандай түрде берілгендігін қалар едің? а) тек оқып келу; ә) құрастыру, шешу; б) түсінгенін жазып келу; Мұнда 18 пайызы тек оқып келуді белгілесе, 61 пайызы құрастыру, шешу, 21 пайызы оқып, әрі жазып келуді белгілеген. 4. Үй тапсырмасын бағалауды қалай жүргізгенді қалайсың? а) сабақ үстінде; ә) жинап алып тексеру; б)

жауап беруге қиналамын;мұнда 72 пайызы сабақ үстінде бағалауды, 22 пайызы жинап алып тексеруді көрсеткен, 6 пайызы жауап беруге қиналған. Сауалнама арқылы үй тапсырмасын орындауда балаларда әлі дербестік қалыптаспағандығы және өз бетінше тапсырма орындау жауапкершілігін толық көрсете алмайды деген ой түйіндейміз. Бастауыш сынып оқушыларының үй тапсырмасын өз бетінше орындау жауапкершілігін қалыптастырудың тиімді жолдары:

1.Оқушының үй тапсырмасын дұрыс, өз бетінше орындауына мұғалім мектепке келген күннен бастап бағыттап, талап қою.

2. Баланың жасы неғұрлым кіші болса, соғұрлым берілген тапсырмада қызықты болуы шарт.

3. Берілген тапсырма ойын оятып, қабілетін дамытатын, талдап, жинақтап, салыстыруға берілетін болу қажет.

Мұғалім кейде үйге тапсырма бергенде жеке пәннің жүйесі тұрғысынан ғана қарап, сол күні басқа пәндерден беріліп жатқан тапсырмаларды ескермейді. Бастауыш мұғалімі мұны тиянақты қарауына мүмкіндігі бар. Өйткені бастауышта жүретін жеке оқу пәндерінің көбі бір мұғалімге жүктелгендіктен, бұл өзекті мәселені шешуге болады. Мысалы: - Дүниетану пәні бойынша үй тапсырмасы табиғатқа тікелей бақылау жасау, суретке түсіру, картасын сызу, тәжірибе қою, табиғи заттардан коллекция жасау, табиғат материалдарынан түрлі заттар құрастыру; -Әдебиет пәні бойынша шығарма жазу, сурет салу, өлең құрастыру, сөзжұмбақтар құрау, ертегі кейіпкерлеріне мінездеме, рөлдік ойындар; - Қазақ тілінен ертегілер, мәтіндер құрастыру, ребустар бойынша сөйлемдер құрастыру, дыбыс түрлерін ажыратуға тапсырмалар; Үй тапсырмасын орындауға берілген тапсырмалар түрлендіріліп, ойластырылған болса, ол баланың кез- келген тапсырмаларды өз бетінше дербес орындауға құлшынысын, танымдық қабілетін дамытып, құзыреттілігін, өз бетінше біліп, тануға деген белсенділігін қалыптастырып, қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар, ырықты зейін, рефлексия, құзіреттілік, өзін – өзі бақылау сияқты әрекет амалдың ішкі жоспары сияқты басты – басты жаңа қабілеттер пайда болады.

Қазақ елі әлемдегі дамыған елдермен тең дәрежеде білім алуы жастарымыздың қолында. Олардың ақыл – ойын барынша дамыту үшін білім беру жүйесін тиімді құра білген ұлттың еңсесі биік, абройы жоғары, мерейі үстем болары сөзсіз.

БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТӘРБИЕЛЕУІ ЖӘНЕ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУЫ

Болатқанова Әдемі Оразайқызы
Талдықорған қаласы
№27 орта мектеп гимназия
Бастауыш сынып мұғалімі

Қазіргі кезде білім беру үрдісінде сабақтың дәстүрлі емес, яғни жаңа түрлері қолданылып келеді. Олар – тренинг сабақтар, дебат сабақтар. Бұл сабақтардың негізгі мақсаты – оқушылардың қисынды ойлау қабілетін дамыту. Сондықтан университет жағдайында болашақ педагогтердің таным белсенділігін арттырып, оларды оқу-тәрбие үрдісінде инновациялық технологияны пайдалануға дайындау қажет. Ол үшін студенттердің үнемі ізденуіне жол беріп, кәсіби шығармашылық әрекетін қалыптастыру керек.

Бүгінгі біздің қозғап отырған мәселеміз, мұғалімнің жан-жақтылығы. Жалпы мұғалім ол тек білім беруші ғана емес, бала жүрегіне жол табатын психолог болуы шарт. Ал мұғалім әлемдік білім беру жүйесінен мол ақпарат алып отырса, оның шәкіртке берген білімі нәрлі болады, кәсіби даярлығы мол мұғалімнің ілімі ғұмырлық сақталады деген тұжырым жасаймыз.

Бала бойына білім нәрін себетін басты тұлға – ұстаз. Яғни жас ұрпақты оқытуда тиімді жағдайлар жасау көбіне мұғалімге тікелей байланысты. Мемлекетіміздің жарқын болашағы мен гүлденуі үшін қазіргі жоғары оқу орнында мұғалім қандай болуы керек? деген заңды сұрақтар тууы сөзсіз. Білім берудің ұлттық моделіне көшкен қазіргі оқу орнына ойшыл, зерттеуші, өз ісіне қатып қалған қасаңдық пен жаттандылықтан аулақ, өмірлік қызметте педагогикалық үйлестіруді шебер меңгерген, психолог-педагогтік диагностика қоя білетін іскер мұғалім қажет.

Мұғалімнің кәсіби біліктілігін шыңдаудың үздіксіздігі оның шығармашылық қабілетінің дамуының кепілі және өзіндік жеке педагогтік тәжірибесінің дамуының алғы шарты болып табылады. ***Ұстаздың кәсіби шеберлігінің негізі:***

Біріншіден, мұғалімнің өмірге көзқарасы, оның идеялық нанымы.

Екіншіден, пәнді жетік білуі, ойын оқушыларға толық жеткізу үшін жан-жақты қасиеттерді бойына сіңіруі, моральдық нормаларды білуі.

Үшіншіден, оқыту мен тәрбиелеудің әдіс-тәсілдерін міндетті түрде меңгеруі тиіс. Педагог көп біліп қана қоймай, сол білгендерін оқушыға бере білуі қажет.

Ұстаз шеберлігінің *төртінші* құрамды бөлігі педагогикалық әдеп деуге болады.

Сонымен, ***педагогтік шеберлік*** – тек қана мұғалімнің жалпы жан-жақты және әдістемелік сауаттылығы ғана емес, ол – әр сөзді оқушыға жеткізе білуі, олардың толық қабыл алуын, толғанып бойға сіңіруін үйретуі.

Педагогикалық әдеп – мұғалімнің әрбір нақты іс үстінде тәрбие мәселесінің ең ұтымды әдіс-тәсілдерін қолданып оқушыларды еліктіріп әкететін кәсіптік сапасы. Оқушылармен қарым-қатынас тұрғысынан қарағанда педагогикалық әдеп мұғалімнің жан-жақтылығының, оның идеялық сенімінің, жүріс-тұрыс мәдениетінің, жалпы және арнаулы білімінің, мамандығына байланысты ізденіс жемістері қорының жиынтығы іспетті. *Шебер педагог болмай тұрып әдепті педагог болу әсте мүмкін емес.*

Қазіргі заманда білім беру әлеуметтік құрылымның маңызды элементтерінің біріне айналды. Дүние жүзінде білімнің маңызды рөлі артты. Адамның болашағы оның қазіргі алған білімінің сапасына, көлеміне, ойлау деңгейіне байланысты.

Мұғалімнің кәсіби деңгейі мен әлеуметтік беделі оқушы жүрегіне жол таба білумен мөлшерленеді. Бүгінгі күн талабы тұрғысынан қарасақ, оқыту ісі тек сабақ беру ғана емес, оқытудың басты міндеті: мұғалімнің білім беруі және оқушының білім алу қызметтерінің біріккен түрі екендігінде. Өскелең заман әрбір студенттіжеке тұлға ретінде тәрбиелеуді қажет етуде. Сондықтан студент қызметін басымдау етіп, үйренуші тұлға тек шәкірттер екенін ескеріп, білім беру ісін ұйымдастыруды дамыту жоғары оқу орнының бүгінгі басты нысанасы болмақ. Ұстаз шәкірттің білім алуға деген құлшынысын тудыра алмаса, оның ынтасы, пәнге қызығуы қалыптаспайды. Өйткені, мұғалім тақырыпты бастан-аяқ талдап, өзі түсіндіріп, тек аз уақыт оқушының жаттығуды өзі орындауына ғана көңіл бөледі. Ал қазіргі жаңа технологияға байланысты білім беруді студент өзі ізденіп, жаңа тақырыпты оқып, түсініп, пәнге байланысты әдебиеттермен жұмыс жасап, жолдастарымен ой бөліссе, өз білгенін көпшілікке жүйелі түрде жеткізе алса, онда ұстаз нәтижеге қол жеткізеді.

Бүгінгі таңда жоғары оқу орнындағы студенттерге білім берудің сапасы мен деңгейін жан-жақты көтеру жаңаша ойлайтын, оқыту мен тәрбиенің жаңа технологиясын күнделікті жұмысында қолдана білетін оқытушылардың қолынан ғана келеді. Жас ұрпаққа саналы тәрбие мен сапалы білім беру, ең алдымен, мұғалімнің кәсіби даярлығына, оның іс-тәжірибесінің қалыптасуына байланысты. Сондықтан болашақ мұғалімнің кәсіби біліктілігін жоғары оқу орнында жүйелі қалыптастыруға тиіспіз. Әсіресе, болашақ мұғалімдерді оқытуда тиімді әдіс-тәсілдерді, озат тәжірибелерді сараптап, шығармашылықпен жұмыс атқарып, олардың жеке шығармашылығын қалыптастыруға көңіл бөлу қажет.

Кәсіби біліктілікті арттыру – басты мақсат.

Еліміздің болашағы мұғалімнің білімі мен біліктілігіне, рухани әлеуетіне, құқықтық және саяси мәдениетіне байланысты. Білім беру жүйесін одан әрі жетілдіру, мемлекеттік білім беру стандартын жүзеге асыру, жаңа буын оқулықтарын оқыту үрдісіне енгізу тәрізді келелі мәселелер ұстаздарға шеберлік пен іскерлікті, кәсіби дайындығының сапасын өсіру және дамыту міндеттерін қойып отыр.

Біздер, әрбір адам қоғамның дамуынан, қоршаған әлемнің, академик В.Вернадскийдің айтуынша, ноосфераның өзгерістерінен артта қалып келеміз. Сондықтан бұл мәселе әр адамның жасына, қызметінеқарамай, үнемі білім алу қажеттлігін арттыра түсетін фактор ретінде қарастырылады.

Осыған орай, мемлекетіміздегі білім беру жүйесін модернизациялаудың 2015 жылға дейінгі тұжырымдамасындағы басты мәселе де "өмірлік білімнен – баршаға өмір бойы игерілетін білім ұстанымына" өту болып отыр.

Білім және ғылым министрлігі үстіміздегі оқу жылы бірінші рет тамыз педагогикалық кеңестерін мұғалім мәселесіне арнап, "Егемен Қазақстанның мұғалімі: оның әлеуметтік беделі мен кәсіби мәртебесі" деген тақырыпта өткізді. Мұғалімнің әлеуметтік беделі мен кәсіби мәртебесін көтеру қажеттігін алдымен білім беру және ғылыми қызметкерлерінің II республикалық сиезінде еліміздің Президенті Н.Назарбаев айтқан болатын.

Мұғалімнің кәсібилігі туралы әңгіме қозғағанымызда өте көп мәселелік сұрақтар туындайды. Сөз жоқ, мұғалімнің кәсіби деңгейін оның оқушыларға тиісті дәрежеде білім беру, біліктілік пен дағдыларды қалыптастыру тұрғысынан бағалау қажет-ақ.

Қазіргі өмір талабына сай педагогикалық жоғары оқу орындары білімді мұғалім ғана емес, әрі тәрбиеші, әрі қоғамшыл, әрі зерттеуші, әрі ұйымдастырушы мұғалім даярлау – күрделі үрдіс.

Бүгінгі білім беру саласындағы көкейкесті мәселенің бірі – біліктілікті арттыру. Яғни біліктілікті арттыру жүйесінің жаңа дидактикасын жасау.

Педагогика саласында ***"біліктілік"*** термині әр түрлі аспектіде, соның ішінде кәсіби даярлық, кәсіби шеберлік мәселелеріне жақын қарастырылады. ***Н.Кузьмина "кәсіби біліктілік*** *– іс-әрекеттің сапалылығының сипаттамасы және еңбектің ең жоғарғы бағасы, ал іс-әрекеттедегі кәсіби біліктілік – бұл маманның кәсіби міндеттерді шешуде бүгінгі заманға сай мазмұн мен жаңа сараланатын, іс-әрекеттің субъектісіне, нақты мамандық өкіліне сапалы мінездеме мен баға беру"* деп атап көрсетті.

Кәсіби біліктілік – бұл кәсіби іс-әрекеттегі субъекттің үнемі өсу үстінде болатын өзін-өзі дамыту үрдісі. Осыдан келіп кәсіби біліктілікті іс-әрекеттегі субъекттің жеке интегративті қасиеттерінің мінездемесі ретінде қарастырудың өзектілігі туындайды.

Кез келген білім беру мекемесінде кәсіби шеберлікті көтеру мәселесі, педагогикалық ұжымды қалыптастыру кезеңінен басталады. Оқытушының кәсіби шеберлігін, біліктілігін көтеру – білім беру сапасын көтерудің ең маңызды шарттарының бірі.

Кәсіби шеберлікті қалыптастыру – оқытушының шығармашылық жеке тұлғасын қалыптастыру, жаңаны қабылдауға деген дайындықты қалыптастыру, педагогикалық инновацияларға деген қабылдауларын дамыту.

Білік – игерілген білімдер мен өмірлік тәжірибе негізінде орындалуы тез, дәл, саналы теориялық және тәжірибелік әрекеттерге даярлығы. Жүйенің мазмұны мен мақсатын, әдіс-формаларын, ұстанымдарын, білім алушылар мен оны ұйымдастырушылар арасындағы қарым-қатынасты өзгерту жаңа нәтижелерге әкеледі. Бұл мәселені шешудің жолдарының бірі – осы дидактикалық жүйедегі негізгі бөлік оқытуды жаңаша ұйымдастыру немесе технологияландыру деп түсінеміз.

Орыстың белгілі педагог ғалымдары Н.Крупская, А,Луначарский, А.Макаренко, В.Сухомлинский, Н.Блонский, т.б. мұғалім даярлаудың негізін қалаушылар. Қазіргі ғалым педагогтар, психолог әдіскерлер В.Сластенин, С.Полянский, Л.Керімов, А.Қадыров, А.Щербаков, К.Әбдімажитұлы, Н.Кузьмина, т.б. жоғары оқу орындарын білім мен біліктілікті, кәсіби іскерліктерін жетілдірудің және мұғалімдерді мұғалімдік мамандыққа даярлаудың бірден-бір үрдісі ретінде дәлелдейді.

Кәсіптік білімнің негізі – жалпы және политехникалық білім.Мұғалімнің жеке басының үлгісі – кәсібилікпен біте қайнасқан қасиет. Сонымен мұғалімнің кәсібилігі іс жүзінде жас ұрпақты өмірге әлеуметтік қажеттілік деңгейінде дайындап шығаруды қамтамасыз ететін оның психологиялық, педагогикалық және ғылыми-пәндік білімдері мен оларға сәйкес мәдени-адамгершілік бейнесі және имиджінің жиынтығының жоғары сатысы болып табылады.

Педагогикалық әрекеттің шыңына апаратын келесі баспалдақ – ***кәсібилік***. Қоғамның жаңаруы мен қарыштап дамуы оның азаматтарының барлық саладағы кәсібилігіне байланысты. Осы мәселені терең зерттеген **А.Маркова** мұғалімнің кәсіби деңгейге көтерілуінің мына төмендегідей *психологиялық критерийлерін анықтаған:*

1. *Объективті критерийлер*: мұғалімнің өз мамандығына қаншалықты сәйкес, әлеуметтік тәжірибеге қосар үлесі қандай екендігі. Жоғары еңбек көрсеткіші, әр түрлі мәселелерді шығармашылықпен шеше алу біліктері, т.б. жататындығын атап өтеді.
2. *Субъективті критерийлер*: адамның мамандығы қаншалықты оның табиғатына, қабілеттері мен қызығуларына сәйкес. Мұғалім еңбегіндегі субъективті критерийлерге, сондай-ақ, кәсіби-

ILIM.KZ

педагогикалық бағыттылық, кәсіптің маңыздылығын, оның құндылығын түсіну, маман иесі ретінде өзіне позитивті көзқарастың болуын жатқызады.

3. *Нәтижелі критерийлер*: мұғалім өз ісінде қоғам талап етіп оытрған нәтижелерге қол жеткізіп отыр ма деген мәселе. Бұған қатысты қазіргі уақытта әр түрлі түсінік бар екені белгілі. Біреулер нәтиже ретінде оқушылардың білімдерінің стандартқа сай болуын алса, енді біреулері олардың қарым-қабілетін дамытуды алады, ал кейбіреулері оқушылардың өмірге дайындығын басты назарда ұстайды.

4. *Шығармашылық критерийлеріне*: мұғалімнің өз кәсібінің шекарасынан шыға алу, сол арқылы өз тәжірибесін, еңбегін өзгерте алуы жатқызылады. Шындығында да шығармашыл мұғалім үшін біреудің тәжірибесін қайталағаннан гөрі өз жаңалықтарын, білгендері мен түйгендерін басқаларға ұсына алудың шығармашылық бағыттылықтың болуының мәні зор. Тек сонда ғана ол өз оқушыларының дамуына қол жеткізіп, өзінің кәсіп иесі ретіндегі ішкі сұраныстарына жауап бере алады.

Болашақ мамандардың кәсіби құзырлылығын қалыптастыру мәселесінің теориялық негізін айқындау “компетенция”, “компетенттілік” ұғымдарының бірлігі мен ерекшеліктерін қарастырумен тығыз байланысты.

Ғылыми әдебиеттерд бұл ұғымдарға әр түрлі бағытта анықтамалар берілген. “Компетенция” ұғымы латын сөзінен шыққан, ол адамның мәселелерге жақсы хабардарлығын, танымдар мен тәжірибелерді меңгеру аумағын білдіреді.

СОЛНЦЕ, ВОЗДУХ И ВОДА НАШИ ЛУЧШИЕ ДРУЗЬЯ!

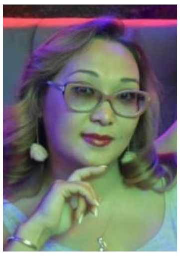

Бейсембиева Эльвира Жанболатовна
Город Шымкент
Ясли-сад "Жаркын"
Воспитатель

Охрана здоровья детей является задачей государственного значения. Когда ребенок заболевает, это становится общей бедой. Неокрепший организм борется с болезнью и мы всеми силами стараемся помочь ребенку: обследуем у врача достаем дорогие лекарства, стараемся обеспечить покой. Все это правильно если течение заболевания сложное. Для поддержания здоровья можно давать ребенку профилактические лекарственные препараты, насыщать организм витаминами, но и этого может быть недостаточно для организма, Самый верный способ укрепить иммунитет и повысить сопротивляемость организма к простудным заболеваниям – начать закаливание.

Существенную роль в системе физического воспитания принадлежит мероприятиям по закаливанию детей. С помощью закаливания ребенок получает возможность укрепить свой иммунитет, повысить сопротивляемость организма к неблагоприятным факторам внешней среды, улучшить терморегуляцию, укрепить нервную систему, то есть по максимуму активизировать защитные силы. Солнце, воздух и вода – это все то, что требуется для укрепления здоровья, особенно в раннем возрасте.

Всевозможные способы закаливания детей дают возможность выбирать наиболее оптимальный из них для каждого отдельного ребенка, ведь организм у всех разный. Все способы делятся на специальные и неспециальные. Специальные выбираются для конкретного ребенка, с учетом его индивидуальных особенностей и возможностей. Так, например, кому-то больше подойдет закаливание водой, а кому-то большую пользу принесут солнечные ванны.

Начинать закаливание детей дошкольного возраста лучше в летнее время. Вводить процедуры надо постепенно чтобы эффект закаливания получился положительным. Существуют специальные и повседневные приемы, привычные с самого рождения. Важно учитывать температурный режим, кратность процедур, их совместимость и разнообразие. Воздушные ванны полезны детям с рождения. Дети могут находиться постоянно в комнате в трусиках и майке, босиком. Оптимальная температура колеблется от 18 до 25 градусов, при которой можно безопасно делать гимнастику при открытой форточке. Пока ребенок находится в движении,

простуда ему не грозит. Закаливание детей дошкольного возраста начинают с пребывания на свежем воздухе, это проветривание комнат и прогулки на улице. При прогулке на свежем воздухе зимой малыш также должен быть в движении, а не стоять на одном месте, чтобы не замерзнуть. Прогулка в холодное время может быть по часу два раза в день. В теплые дни можно гулять все свободное время. Летом помимо воздушных ванн можно проводить и солнечные. Погреться на солнышке до 11 утра и после 16 часов любят все маленькие дети. Нельзя забывать про головной убор и раздевать ребенка до трусиков. Летом гулять на улице при температуре выше 28-30 градусов нельзя, чтобы избежать перегрева

Водные процедуры: умывание прохладной водой, обтирания, обливание рук и ног, кон и купание летом в бассейне. Во время утренних водных процедур вначале надо использовать теплую воду, потом прохладную и постепенно приучить умываться малыша холодной водой из-под крана круглый год. Причем умывать не только лицо и кисти, но и руки до локтей, шею и плечи, а позднее и стопы. Когда иммунитет малыша укрепится, но не раньше, можно заканчивать обливание холодной водой. Повседневные приемы связаны с режимными моментами, поэтому воспитатели свободно и легко могут проводить каждый день. Это проветривание комнаты утром и перед сном. А в теплые дни хорошо положить ребенка спать при открытой форточке. Важно чтобы не было сквозняков и следить температуру в комнате. Чтобы закаливание детей раннего возраста приносило только пользу, нельзя допускать снижение температуры ниже 21 градуса во время сна. Необходимо одевать ребенка легко, ни в коем случае не кутать. Так при температуре 22 градуса и выше достаточно легкую рубашку и шорты или летнее платье. Если в комнате прохладно, но выше 18 градусов - надо одеть одежду с длинным рукавом и колготки, или пижаму. Закаливание детей дошкольного возраста предусматривает хождение босиком. Только воспитателям надо помнить, что полезно ходить босиком по неровной поверхности, по толстому ковру, по песку, по траве, по массажным дорожкам. А на ровной поверхности можно получить плоскостопие и деформацию ног в этом возрасте, из-за не сформированного еще свода стоп. Необходимо учитывать поведение и состояние ребенка, даже маленького. Если ребенок плачет, дрожит, боится, то вряд ли такое закаливание принесет пользу. Начинать закаливание ребенка 2 лет, это наиболее подходящий вариант. Главными условиями для начала процедур должны быть: хорошее самочувствие малыша, чтобы он выспался, не пугался, не был переутомлен физически и не был в состоянии перевозбуждения. Вначале надо вводить щадящие методики, постепенно переходить к более экстремальным процедурам. Летом полезен прохладный душ, а в зимнее время достаточно постоянно обливать ножки и кисти рук холодной водой. Только делать надо это постоянно, без перерывов. Как только прекращаются закаливающие процедуры, положительный эффект пропадает.

Что же такое закаливание? Закаливание — это образ жизни: полезный эффект исчезает сразу же, как только вы перестаете закаляться. Поэтому, чтобы закаливание ребенка дошкольного возраста было успешным, оно обязательно должно приносить вам и вашему ребенку радость.

Во–первых, закаливание — это система закаливающих моментов в ритме дня, а не только какая–либо одна закаливающая процедура. Это процесс, закладывающийся на всю жизнь, определяющий формирование мышления и деятельности.

Во–вторых, закаливание — это активный процесс. Он предполагает намеренное использование естественных холодных воздействий с целью тренировки всех защитных механизмов организма, обеспечивающих поддержание температуры тела на относительно постоянном уровне, независимо от внешней среды (воздуха и воды).

В–третьих, закаливание холодом вызывает в организме два вида эффектов: специфический и неспецифический. Специфический эффект заключается в повышении устойчивости организма именно к холоду, т.е. к тому воздействию, которое использовалось в процессе закаливания. Неспецифический эффект заключается в одновременном повышении устойчивости и к некоторым другим воздействиям, например, к недостатку кислорода

В–четвертых, специальное закаливающее действие, например, обтирание только груди холодной водой, вырабатывает специфическую устойчивость к охлаждению. В данном случае устойчивость к холоду проявляется в полной мере при охлаждении груди: при охлаждении других участков тела ее проявление будет менее значительно.

В настоящее время наука — физиология, гигиена, медицина, педагогика — располагает достаточно объективным материалом, свидетельствующим о необходимости закаливания детей с самого раннего возраста. Однако нужно сказать, что закаливание — не самоцель. Оно служит ценным средством сохранения и укрепления здоровья детей, способствует их всестороннему развитию.

Существует ряд принципов закаливания, которые позволяют достичь хороших результатов.

Принцип первый — регулярность. Лучше всего ежедневные занятия, которые проходят в одно и то же время суток.

Принцип второй — постепенность. Постепенное увеличение нагрузки, поэтапный переход к более сильным формам закаливания позволяют, пусть медленнее, но зато увереннее достигать желаемого результата.

Принцип третий — интенсивность. Сила воздействия должна быть выше привычных температурных норм постоянной среды обитания. Чем интенсивнее воздействие, тем ярче ответная реакция организма. Закаливающий эффект будет выше там, где применяли более холодную воду меньшее время в сравнении с тем, когда использовали воду потеплее, но долгое время.

Принцип четвертый — сочетаемость общих и местных охлаждений. Скажем, при обливании стоп, тело остается не закаленным, а наоборот, обливание до пояса не обеспечивает устойчивость стоп к холоду. Оптимальная устойчивость организма — при чередовании общих закаливающих процедур с местными, направленными на наиболее чувствительные к действию холода области (стопы, носоглотка, поясница).

Принцип пятый — не растираться после обливания. Растирание до покраснения, массаж ограничивают процесс охлаждения, прерывая его. Не следует проводить закаливание после интенсивной физической нагрузки, которая тоже тормозит течение термо -восстановительного процесса после охлаждения.

Принцип шестой — многофакторность природного воздействия, т.е. использование солнца, воздуха, земли, снега. К тому же, обращаться с ними непосредственно в природе. Например, купаться не в бассейне, а в реке, ходить босиком не только по полу, но и по мягкой тропинке, по снегу во дворе по песку и т.д.

Принцип седьмой — комплексность. Он означает, что процедуры закаливания должны восприниматься шире, нежели просто обливание водой. Это и прогулки, и бег, и сон на свежем воздухе, и бассейн сауна и т.д..

Принцип восьмой — закаливание должно проходить на фоне положительных эмоций. Конечно, приходится проявлять настойчивость. Однако, как бы велико не было это усилие, ощущение процедуры должно оставаться на грани приятного. Здесь также важно учитывать индивидуальность ребенка и состояние его здоровья.

День у детей в дошкольном учреждении начинается с утренней зарядки, которая регулярно проводится на свежем воздухе в облегченной одежде. В комплекс зарядки обязательно включаются несколько упражнений на дыхание. После зарядки в группе дети моют холодной водой лицо, руки, шею, ушные раковины, полощут рот и нос. В течение дня в помещении дети находятся в легкой одежде, босиком или раздеваются до трусиков и майки

В дневное время дети спят в трусиках и в майке , в ночное время в пижамах в хорошо проветренной спальне. Температура в комнате поддерживается не выше 22–26оС.

Во время прогулок у детей облегченная одежда (преимущественно из хлопчатобумажных тканей), соответствующая погодным условиям и позволяющая детям активно двигаться и играть в подвижные игры.

Таким образом, исходя из принципов закаливания, в дошкольных учреждениях предложена система закаливания, которая должна формировать веру в здоровый образ жизни. Все мероприятия по закаливанию детей строятся с учетом их физиологических особенностей. Внимательное отношение к детям основанное на понимание их особенностей создание для них наилучших условий жизни будут способствовать укреплению здоровья, всестороннему и гармоничному развитию.

Список использованной литературы:

1. Спирина В.П. «Закаливание детей»-М.:1972

2. Галанов А.С.: "Игры, которые лечат» - М.:2004 творческий центр «Сфера»
3. Праздников В.П.: "Закаливание детей дошкольного возраста" - Ленинград: изд-во "Медицина",1988
4. Пономарев С.А.: "Растите детей здоровыми" - М.: изд-во "Советский спорт", 1989

БАЛАЛАРДЫ АҚЫЛ-ОЙ ЖӘНЕ ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ БІЛІМ БЕРУ ОЙЫНДАРЫ

Муминова Мунажат Алимжановна
Г.Шымкент
Ясли-сад "Жаркын"
Воспитатель

Ойын-бұл күрделі әлеуметтік-психикалық құбылыс, өйткені бұл жас құбылысы емес, жеке құбылыс. Жеке тұлғаның ойынға деген қажеттілігі және ойынға қосылу қабілеті адамның жасына байланысты емес әлемнің ерекше көзқарасымен сипатталады. Дегенмен, ересектер мен балалардың ойынға деген ұмтылысы әртүрлі психологиялық негіздерге ие. Л.С.Выготскийдің еңбектерінде өздігінен пайда болатын ойындардың төмендеуінің жас тенденциясы көрсетілген. Ойында бала қиял мен шығармашылық қабілеттерін қалыптастырады, ол шындықтан кетуді және оған енуді қамтиды. Шындықты бейнеде және оны іс-әрекетте өзгерту, оны түрлендіру қабілеті ойын әрекетінде қалыптасады және дайындалады, ал ойында сезімнен ұйымдасқан әрекетке және әрекеттен сезімге жол ашылады. Бір сөзбен айтқанда, ойында, фокустағыдай, олар жиналады, онда пайда болады және ол арқылы баланың психикалық өмірінің барлық аспектілері қалыптасады, бала ойнау арқылы өзіне қабылдайды, кеңейеді, байытады, баланың жеке басы тереңдей түседі. Балаларды ересектердің өндірістік жұмысына тікелей қосу мүмкіндігі жоғалған кезде ғана балалық шақтың пайда болуы туралы айтуға болады. Адамның балалық шағы, баланы болашақ ересек өмірге дайындаудың ерекше кезеңі ретінде үлкен талаптар қойылған. Қоғамның дамуы неғұрлым жоғары болса, баланың ересек өмірге дайындық кезеңі соғұрлым қиын болады. Ойын қоғамның тарихи дамуы барысында баланың қоғамдық қатынастар жүйесіндегі орнын өзгерту нәтижесінде пайда болады. Ол өзінің шығу тегі бойынша, табиғаты бойынша әлеуметтік болып келеді [1].

Ойында мектептегі оқуға қажетті қасиеттер белгілі бір дәрежеде қалыптасады, бұл оқуға дайындықты анықтайды. Дамудың әртүрлі кезеңдерінде балалар осы кезеңнің жалпы сипатына сәйкес жүйелі түрде әртүрлі ойындармен сипатталады. Баланың дамуына қатыса отырып, ойынның өзі дамиды.

Әдетте, балалардың жасөспірім кезіндегі шығармашылыққа қызығушылығы төмендейді, жасөспірім оған сын көзбен қарай бастайды.

"Балалық қиялдың дәл осындай қысқаруын баланың ерте балалық шақтағы аңғал ойындарға деген қызығушылығын жоғалтуынан көреміз". (8,32)

Алайда, бірқатар авторлар (Д.Н. Узнадзе, Н.П. Еникеева, О.С. Газман) ләззат, қуаныш, жағымды эмоциялар алу да ойын тудыратын ынталандырушы күштердің бірі екенін көрсетеді. Мүмкін болатын өмір жолдарының бірін таңдаған ересек адам шұңқырдың тар арнасында тұрады, ал ойын оған шартты түрде нақты пайдаланылмаған өмірдің басқа мүмкін нұсқаларын сезінуге мүмкіндік береді. Адамдардың ойынға кіру қабілеті қарым-қатынастың эмоционалды атмосферасына әсер етеді, айналасындағылардың көңіл-күйін тудырады.

Ойын - бұл күрделі әлеуметтік-психологиялық құбылыс, жеткілікті саналы көзқараспен ол стрессті бақылау, өзін-өзі жаңарту, өзін-өзі жетілдіру, ішкі жанжалды жеңу, сондай-ақ көтеріңкі көңіл-күйді ынталандыру құралына айналады (3).

Шынында да, ойын барысында баланың мінезінің дамуы және оның тұлға ретінде қалыптасуы жүреді, сондықтан ересектер өз балаларының ойындарына немқұрайлы қарамауы керек, егер олар жұмыстан алшақтамаса, бір нәрсемен айналысқанына қуанады. 10 жасқа дейінгі балалар ойнайтын кез - келген ойындар шартты түрде 3 топқа бөлінеді-бұл оқу, мобильді және рөлдік ойындар. Оқу ойындарының рөлі баланың, әсіресе мектеп жасына дейінгі баланың

дамуында маңызды рөл атқарады, өйткені олар объектілермен және олардың қасиеттерімен, құбылыстармен таныстырады, ойлау мен байқауды, логика мен есте сақтауды дамытады. Мұндай ойындарға үстел ойындары (домино, лото, басқатырғыштар), конструкторлар, пирамидалар жатады. Дамудағы ашық ойындардың рөлі ұжымда қажетті мінез-құлықты тәрбиелеуде, баланы белгілі бір ережелерді сақтауға үйретуде жатыр. Үшінші топ – рөлдік ойындар, даму үшін де маңызды. Оларды ойнай отырып, бала ересектерге еліктей отырып, адамдардың өзара қарым-қатынасын және еңбекті дұрыс қабылдауға үйренеді, өзі үшін пайда болғысы келетін қызықты қызмет салаларын бағалай бастайды. Ересектердегі балалар сөйлеуді және киінуді, дұрыс тамақтануды және бетіңізді жууды үйренетіні сияқты, олар да ойнауды үйренеді. Ересектер балаға жаңаларын ала отырып, сол немесе басқа ойыншықтың қалай жұмыс істейтінін, оны қалай дұрыс пайдалану керектігін түсіндіреді және көрсетеді, соның арқасында үгінділердің даму процесі жеделдетіледі. Бала қоршаған әлеммен және барлық кәсіптердегі адамдармен танысқан кезде, мұның бәрін әртүрлі кәсіптердегі адамдармен, сондай-ақ өз ата-аналарымен ойнау процесіне көшіреді. Балалардағы мұндай еліктеу шығармашылық өзекті дамытады, олар ересек өмірге араласуға ұмтылады. Егер ересектер өз баласына үйде ойын түрінде сабақ берсе, бұл дамуға оң әсер етеді, өйткені үйде бала Отбасы өміріндегі барлық принциптерді, еңбек пен міндеттерді бөлудің мағынасын игере бастайды (6).

Жоғарыда айтылғандай, ойын, ең алдымен, шығармашылық процесс, бірақ көптеген адамдар шығармашылық таңдаулылардың тағдыры деген стереотипке ие, бірақ Л.С. Выготский өзінің "балалық шақтағы қиял мен шығармашылық" жұмысында бұл ойды жоққа шығарады. Шығармашылық процестер ерте балалық шақта да, ересектерде де барлық күшпен табылатындығын байқау қиын емес. (8,40)

Адамдар қартайған сайын әлемге әсер ету үшін көптеген мүмкіндіктерге ие болады, ал балалық шақта ойын дамымағандықтан, таным мен іс – әрекеттің "ересектерге" байланысты басым әдіс болып табылады.

Бірақ ең бастысы келесіде. Бала кезінен бастап адамдар: "ойнауды доғар, істің уақыты келді" дегенді естуге дағдыланған. Бала кезінен бастап қатты стереотип қалыптасты: ойын – бұл маңызды емес нәрсе. Ойын "жеңіл", "көңілді"деп анықталады. Ересектер ойынның жоқтығын маңызды хоббимен, теледидар бағдарламаларын ойлауға, ережелер бойынша ойындармен (шахмат, карта), спорттық "аурумен" және т. б.

Барлық балалардың есте сақтау қабілеті әрдайым дамыған, сондықтан есте сақтау ойындары бәріне пайдалы. Мұны істеу үшін қымбат үстел ойындарын сатып алудың қажеті жоқ, бірақ сіз кез-келген заттар мен ойыншықтарды пайдалана аласыз. Мысалы, сіз үстелге бірнеше заттарды орналастыра аласыз, содан кейін бала оларға біраз уақыт қарап, бұрылып, бәрін тізімдеуі керек. Сіз бір тақырыптан және ұзақ есте сақтау уақытынан бастауыңыз керек. Уақыт өте келе, тапсырманы қиындату керек, мысалы, бала тек атауларды айтып қана қоймай, заттардың түстерін, олардың мөлшері мен орналасуын бір-біріне қатысты есте сақтауы керек.

Білім беру ойындарының тағы бір пайдалы түрі-еске түсіру ойындары. Ата-аналар бұл ойынды тек бос уақытында ғана емес, сонымен қатар тамақ пісіру немесе басқа да үй жұмыстары кезінде үнемі ойнай алады. Мысалы, серуендеуден оралғаннан кейін, сіз кішкентайдан көргендерінің бәрін егжей-тегжейлі айтып беруін сұрай аласыз немесе кешке бала өткен күн туралы айта алады. Осындай ойынның арқасында нәресте жас кезінен бастап өз ойын білдіруді үйренеді және есте сақтау қабілетін нығайтады.

Мінезді қалыптастыру және пайдалы қабілеттерді дамыту үшін баланың сөйлеу және логикалық ойлауы дамуы керек, ал эмоционалды компонент маңызды. Балалар, егер олар қаламаса, өздерін оқуға мәжбүрлеу қиын. Кішкентайлардың өз қалауы бойынша өте ашық болғаны жақсы, сондықтан ересектердің мінез-құлқын реттеуге мүмкіндігі бар. Мысалы, егер бала скучно болса, онда сіз ойынды өзгертуіңіз керек немесе жай ғана үзіліс жасауыңыз керек.

Көптеген білім беру ойындарының тағы бір пайдалы ерекшелігі бар-оларды жалғыз ойнауға болады. Кейде баланың тәуелсіздігін сезіну үшін Тәуелсіздік беру пайдалы, бұл жеке тұлғаның қалыптасуына оң әсер етеді.

Тағы бір маңызды себеп. Ойын (сыртқы және ішкі) белгілі бір психикалық күш-жігерді қажет етеді. Ойынның орнын толтыратын әрекеттер мен хоббиді сезіну оңайырақ. Сонымен қатар, ойын кездейсоқ ештеңе емес екендігі бұрыннан белгілі болды, ол әр түрлі халықтар арасындағы

мәдени өмірдің барлық кезеңдерінде үнемі пайда болады және адам табиғатының жойылмайтын және табиғи ерекшелігін білдіреді.

Баланың жеке басын әлеуметтендірудегі ойынның мәні баланың ойыны баланың іс-әрекеті мен қарым-қатынас әлеміне ену формасы ретінде қарастырылатындығымен анықталады. Дамудың осындай сатысында туындайтын ойын, жоғары дамыған еңбек формалары баланың оған тікелей қатысуын мүмкін етпейтін кезде, ал білім беру жағдайлары оның ересек адаммен бірлескен іс-әрекетке және өмірге деген ұмтылысын қалыптастырады.

Әдебиеттер тізімі

1. Анастаси А. психологиялық тестілеу / ред.К. М. Гуревич, В. И. Лубовский. - М.: Педагогика, 1982.
2. Еркеева Н.П. ойын арқылы тәрбиелеу: кітап. Мұғалім үшін. – М.: Ағарту 1987.- 144с. - (психологиялық ғылым-мектеп).
3. Божович Л.И. тұлға және оның балалық шақтағы қалыптасуы. – М., 1968.
4. Бородай Ю. М. қиял және таным теориясы. – М., 1966.
5. Бастауыш сынып оқушысын тәрбиелеу: орта және жоғары оқу орындарының студенттеріне, бастауыш сынып мұғалімдеріне және ата-аналарға арналған нұсқаулық / құрам. Л. В. Ковинко. - 4-ші басылым. - М.: "Академия" баспа орталығы, 2000.-288с.
6. Выготский Л.С. баланың психологиялық дамуындағы ойын және оның рөлі: психология мәселелері. – М., 1966. – 541с.
7. Выготский Л.С. балалық шақтағы қиял мен шығармашылық. – С-Пб.: Одақ, 1997.
8. Гессен С.И. педагогика негіздері қолданбалы Философияға кіріспе. - М., "Мектеп-Баспасөз", 1995., ч. III, - 91с.

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ ЧЕРЕЗ ПРОИЗВЕДЕНИЯ КАЗАХСТАНСКИХ АВТОРОВ

Михайловская Любовь Анатольевна
КГУ «Силантьевская общеобразовательная школа
отдела образования Алтынсаринского района»
Управления образования акимата Костанайской области
Учитель начальных классов

Современное казахстанское образование активно стремится войти в мировое образовательное пространство, решая задачу формирования и развития читательской грамотности. В школьном образовании сегодня основное внимание уделяется овладению навыками функционального чтения как основы формирования универсальных учебных действий, в соответствии с требованиям ГОСО РК по начальному образованию. Независимость любого государства зиждется не только на экономическом, политическом, но, несомненно, и на духовно-нравственном фундаменте, в закладке которого огромную роль играет литература, фольклор, слово.

Формирование у ребенка интереса к чтению и совершенствование этого умения - одна из долгосрочных целей обучения и воспитания в течение первых четырех лет школьного образования. Но сформировать, приучить ребенка читать – одна из труднейших задач для учителя. По результатам исследования PISA школьники Казахстана значительно отстают по читательской грамотности от своих сверстников из стран ОЭСР.

И эта проблема не появилась только сегодня. Надо признать, что наши дети не только мало читают, но и плохо понимают и воспринимают прочитанный текст. Хромают навыки анализа и формирования выводов при чтении. И это действительно большая проблема, которая в целом влияет на конкурентоспособность нации. Именно поэтому на заседании НСОД Глава государства Касым-Жомарт Токаев дал поручение кардинально изменить эту ситуацию и принять меры, чтобы мы стали читающей нацией.

В чем заключается читательская грамотность?

По определению PISA, читательская грамотность - способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни.

Министр образования РК Гани Бектаевич Бейсембаев так говорит о читательской грамотности: «Читательская грамотность – один из базовых навыков для формирования успешной личности, конкурентоспособности и умения взаимодействовать в современном обществе».

Состояние чтения школьников — это результат целого комплекса факторов. Во многом ухудшение читательской грамотности обусловлено учебной перегрузкой и снижением мотивации к чтению. Ещё один существенный фактор — отсутствие системы развития читательской компетентности, недостаточное введение новых методик обучения чтению. Как показывает опыт, внедрение в работу учителей новых методов и подходов к обучению школьников может изменить ситуацию к лучшему.

Что же предпринять для того, чтобы заинтересовать ученика чтением и формировать его читательские компетенции?

Читающей нацией мы можем стать только в том случае, если будем прививать любовь к чтению с младших классов. А чтобы подрастающее поколение было функционально грамотными и патриотически воспитанным, очень важно, чтобы дети чаще читали художественную литературу именно казахстанских авторов. Недаром Глава нашего государства Касым-Жомарт Токаев говорит о том, что «нужно культивировать в детях общечеловеческие и национальные ценности. В каждом ребёнке необходимо укоренять чувство патриотизма».

А формирование системы нравственных ценностей происходит в процессе чтения книг. С 2021 учебного года в целях поддержки чтения и повышения престижа книги («мода на чтение») среди обучающихся повсеместно внедряется проект «Читающая школа».

Считаю, что будет актуально использовать в данном проекте чтение текстов казахстанских поэтов и писателей, а так же одновременно проводить работу с текстом, развивая читательские компетенции.

С этой целью нами был разработан и составлен сборник «Родные просторы», который включает в себя разные виды текстов казахстанских авторов, соответствующие сквозным темам третьего класса: «Живая природа», «Что такое хорошо и что такое плохо», «Время», «Архитектура», «Искусство», «Выдающиеся личности», «Вода – источник жизни», «Культура отдыха. Праздники». В сборник вошли казахские сказки, рассказы, повести, легенды, стихотворения, словом, всё жанровое многообразие, подчинённое одному — началам добра, любви, сострадания, чуткости ко всему живому, к родной природе, воспитанию толерантности и патриотизма, гордости к историческому наследию нашей Родины, уважению к людям труда. Каждое произведение, вошедшее в данный сборник очень интересно и поучительно.

Как показывает практика, учащиеся с большим интересом и вниманием самостоятельно читают предложенные произведения казахстанских писателей и поэтов, таких как Ы.Алтынсарин «Щедрый человек», М.Сундетов «Новая форма», М.Гумеров «Бабушка», «Лесок на целине», Д.Досжанов «Дождь» (из произведения «Ардак, сын табунщика»), М.Зверев «Хлопот полон рот у природы», К.Жумагалиев «Когда я думаю о предках», К.Толыбаев «Легенда о батыре Ораке», казахская легенда «Асак кулан», степная легенда «Мавзолей Айша - Биби», М.Сундетов «Байга» и многие другие.

На ознакомление с каждым текстом рекомендуется 2 занятия.

На первом дети в занимательной и игровой форме подходят к теме, знакомятся с биографией казахстанских писателей и поэтов, проводят словарную работу с трудными для понимания словами, самостоятельно знакомятся с новым произведением, выполняют задание на карточке, основываясь на содержание прочитанного материала. Задания учащимся предлагается очень разнообразные, направленные как на проверку понимания прочитанного, так и на развитие умения находить в тексте языковые средства выразительности, главную мысль и идею произведения. К каждому тесту составлены дескрипторы и представлена система баллов для верных ответов. Таким образом, учителю легко отследить уровень развития читательской грамотности учащихся. Здесь же учащимся предлагается выполнение творческого задания: написание эссе, рассказа, письма литературному герою. На втором уроке проходит подробный анализ всех допущенных ошибок, анализируются творческие работы учащихся.

Систематическая работа с данными тестами развивает у младших школьников следующие умения и навыки:

- ✓ умение выбирать материал, интерпретировать, давать свой вариант объяснения;

- ✓ навык оценки данных, полученных из различных источников;
- ✓ умение пользоваться словарем при определении значения незнакомых слов;
- ✓ умение понимать значение слова из контекста;
- ✓ умение анализировать текст, давать характеристику поступкам героев;
- ✓ умение самостоятельно давать тексту заглавие, составлять план;
- ✓ способность делать выводы на основе прочитанного;
- ✓ умение использовать личный опыт и знания, а также культурные представления для более глубокого понимания текста;
- ✓ писать творческие работы разных жанров.

Данный сборник «Родные просторы» предназначен не только для учащихся 3 классов, он так же хорош и для семейного чтения. Чем больше приятных ощущений сопровождает преодоление различных трудностей, связанных с чтением и получение из него соответствующей информации, тем легче вызвать у детей положительную мотивацию к преодолению этих трудностей, тем сильнее их стремление к цели и достижение успеха. Успех увеличивает желание повторить успешный опыт и улучшить свои читательские навыки.

Список использованной литературы:

1. Современные проблемы читательской грамотности школьников Электронный ресурс]. – [Режим доступа]https://innov- proekt.blogspot.com/2019/03/blog-post.html
2. Выступления Главы государства Касым-Жомарта Токаева на втором заседании Национального курултая «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» от 17 июня 2023 года.
3.Данные для улучшения образования во всем мире// [Электронный ресурс]. – [Режим доступа] http://timssandpirls.bc.edu/pirls2016/international- results/pirls/student-achievement

ҚОРШАҒАН ОРТА МЕН СПОРТТЫҢ АДАМ ӨМІРІНЕ ӘСЕРІ

Нусипова Зиба Айткуловна
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы
Есік гуманитарлық-экономикалық колледжі
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні оқытушысы

Оқу орны:	«Есік гуманитарлық-экономикалық колледжі» МКҚК
Пән атауы:	Қазақ тілі
Педагогтің аты-жөні:	**Нусипова Зиба Айткуловна**
Курс: 1	**Топ:**
Бөлім:	**IV Бөлім. Адам өмірін сақтау. Тілдік жүйе және тілдік норма.**
Сабақтың тақырыбы:	**Қоршаған орта мен спорттың адам өміріне әсері.**
Сабақтың түрі:	Аралас сабақ
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту нәтижелері:	- оқылым және тыңдалым материалдары бойынша түртіп жазудың (конспектілеудің) әртүрлі жолдарын меңгеру арқылы негізгі ақпаратты іріктеу.
Сабақ мақсаты:	- тыңдалым материалдары бойынша түртіп жазудың (конспектілеудің) жолдарын меңгеру; - оқылым материалдары бойынша түртіп жазудың (конспектілеудің) жолдарын меңгеру; - негізгі ақпаратты іріктеу.
Бағалау критерийлері: (күтілетін нәтижелер)	- тыңдалым материалдары бойынша конспект жасайды; - оқылым материалдары бойынша конспект жасайды; - материалдардан негізгі ақпаратты анықтайды;
Ойлау дағдыларының деңгейі:	Білу, түсіну, қолдану
Қажетті ресурстар:	АКТ, компьютер, проектор, экран, презентация, жұмыс дәптері, оқулық

Сабақтың барысы:

Сабақтың жоспарлан-ған кезеңдері	Педагогтің іс-әрекеті	Білім алушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 6 мин.	**Ұйымдастыру кезеңі:** сәлемдесу, білім алушыларды түгелдеу. **Психологиялық ахуал қалыптастыру.** *«Өзіңе тілегенді басқаларға тіле»* әдісі арқылы орындалу шартымен таныстыру. *Орындалу шарты:* Білім алушылар тез арада өзіне бір жақсы тілек тілеп, қасындағы білім алушыларға да бір тілек айтуы керек. **Үй тапсырмасын сұрау.** Білім алушыларға «Конверттегі сұрақ» әдісін түсіндіріп, үй тапсырмасын сұраймын.	Білім алушылар сәлемдеседі *«Өзіңе тілегенді басқаларға тіле»* әдісі арқылы білім алушылар тез арада өзіне бір жақсы тілек тілеп, қасындағы білім алушыларға да бір тілек айтады. **Үй тапсырмасы:** білім алушылар «Конверттегі сұрақ» әдісі арқылы конверттен бір-бірлеп сұрақтар алып, сұрақтарға жауап беріңіз.	**Қ.Б. Мұғалімнің бағалауы.** Сұрақтар бойынша не қиын болды? Сұрақтар сіздер үшін жеңіл ме күрделі ме?	АКТ, *«Өзіңе тілегенді басқаларға тіле»* әдісі, конверт
Сабақтың ортасы **Тыңдалым алды тапсырма, айтылым** **Білу** 4 мин.	Білім алушыларға сабақ мақсаттары мен тақырыбын таныстырамын. **Жаңа сабақтың тақырыбын ашу.** ***Диалог бойынша саралау.*** ***Ұжымдық жұмыс.*** **1-тапсырма. «Ойтүрткі» әдісі.** Білім алушыларға сұрақтар бойынша өз ойын айтқызып, жаңа тақырыпқа болжам жасатамын.	***Ұжымдық жұмыс.*** **1-тапсырма.** «Ойтүрткі» әдісі арқылы сұрақтарға жауап береді. Өз ойын тарқатып айтады. Жаңа тақырыпқа болжам жасайды. 1. Қоршаған ортаның адам денсаулығына әсері бар ма? 2. Спорттың адам денсаулығына пайдасы бар ма? 3. Сіз спортпен айналысасыз ба?	**Қ.Б. «Мадақтау сөз» әдісі.** («Жарайсың! Жақсы! Өте жақсы! Керемет жауап!»)	1- тапсырма, «Ойтүрткі» әдісі

Тыңдалым тапсырма-сы **Түсіну** 24 мин.	***Қарым-қатынас формалары бойынша саралау.*** **Топтық жұмыс.** **2- тапсырма. «Түртіп жазу» әдісі.** **А)** Білім алушыларды 2 топқа бөліп, топтық жұмысты ұйымдастырамын. **Тапсырманы орындауға нұсқаулық беремін.** 2- тапсырма 2 бөліктен тұратынын түсіндіріп, 1- бөлікте берілген сілтеме арқылы «Қоршаған орта және оның адам өміріне әсері» туралы бейнежазбаны тыңдатып, тыңдалым тапсырмасын орындатамын. Жеке қажеттілігі бар білім алушыларға мынадай тапсырма беремін: «Қоршаған орта және оның адам өміріне әсері» туралы бейнежазбаны тыңдатып, берілген сұрақтар арқылы конспект жасатамын. 1. Қоршаған ортаға қандай факторлар әсер етеді? 2. Адам денсаулығына әсер ететін зиянды заттарды атаңыз.	**Топтық жұмыс**. **2- тапсырма. «Түртіп жазу» әдісі.** Білім алушылар 2 топқа бөлініп алыңыздар. **А).** Бейнежазбаны мұқият тыңдаңыз. «Түртіп жазу» әдісінің түрлерін қолдана отырып, «Қоршаған орта және оның адам өміріне әсері» тақырыбынан негізгі ақпаратты анықтаңыз. 1-топ «Тақырыптық конспект» әдісі бойынша конспект жасаңыздар. 2-топ «Еркін конспект» әдісі бойынша конспект жасаңыздар. Жеке қажеттілігі бар білім алушылар: «Қоршаған орта және оның адам өміріне әсері» тақырыбы бойынша сұрақтар арқылы конспект жасаңыз. 1. Қоршаған ортаға қандай факторлар әсер етеді? 2. Адам денсаулығына әсер ететін зиянды заттарды атаңыз.	**Қ.Б. «Архиватор 3, 2, 1» әдісі.** (Сабақтың ұнаған 3 тұсын, өз әрекетінде қолданатын 2 тұсты және қозғау салған 1 сәтті атайды. Бір-бірінің олқылықтарын түзетеді, деңгейі жоғары білім алушылар басқа білім алушыларға түсіндіреді).	2- тапсырма, топ атаулары, Ресурс-1 https://youtu.be/YM8LjWscupI - сілтеме

Оқылым тапсырма-ы	**Б)** 2-бөлікте, әр топқа оқылым материалын үлестіріп, тапсырманың орындалуын түсіндіремін. «Спорттың адам өміріне әсері» туралы мәтінді оқытып, мәтінмен топтық жұмыс жасатамын. «Түртіп жазу» әдісі арқылы мәтіннен негізгі ақпаратты анықтатамын. Жеке қажеттілігі бар білім алушыларға қолдау көрсету мақсатында нәтижені саралау әдісін қолданамын. «Түртіп жазу» әдісін қолдану арқылы «Спорттың адам өміріне әсері» мәтіні бойынша берілген сұрақтар арқылы конспект жасатамын. 1. Спорттың адам өміріне әсері бар ма? 2. Адамның ұзақ өмір сүруіне спорттың пайдасы бар ма?	**Б).** Білім алушылар «Спорттың адам өміріне әсері» мәтінін оқыңыз. «Түртіп жазу» әдісінің түрлерін қолдана отырып, мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтаңыз. 1-топ «Мәтіндік конспект» әдісі бойынша конспект жасаңыз. 2-топ «Жоспарлы конспект» әдісі бойынша конспект жасаңыз. Жеке қажеттілігі бар білім алушылар: «Спорттың адам өміріне әсері» мәтінін оқыңыз. «Түртіп жазу» әдісінің түрлерін қолдана отырып, мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтаңыз. Берілген сұрақтар бойынша конспект жасаңыз. 1. Спорттың адам өміріне әсері бар ма? 2. Адамның ұзақ өмір сүруіне спорттың пайдасы бар ма?	**ҚБ. «Сэндвич» әдісі. (**Бір-бірін бағалау. Жақсартуға болатын сындарлы сын: Маған ... ұнады. Неге десеңіз ... . Келесі жолы ... .)	Ресурс – 2 мәтін, «Түртіп жазу» әдісі
Оқылым, жазылым **Қолдану** 10 мин	***Мазмұн және мәтін бойынша саралау.*** **Жұптық жұмыс.** **3- тапсырма. «5 НЕГЕ?» әдісі.** Жұптық жұмысты ұйымдастырамын. тапсырманың орындалуын түсіндіремін. Білім алушылар-ды «5 НЕГЕ» әдісі бойынша жұптастыра отырып, оқылым және тыңдалым материалдары бойынша жазған конспект негізінде 5 талқылау сұрақтарын құрастыруға беремін. Жеке қажеттілігі бар білім алушыларға қолдау көрсету мақсатында нәтижені саралау әдісін қолданамын. «5 НЕГЕ» әдісі арқылы жұптастыра отырып, оқылым және тыңдалым материалдары бойынша 2 талқылау сұрағын	**3- тапсырма. Жұптық жұмыс. «5 НЕГЕ?» әдісі.** Білім алушылар жұптаса отырып, «5 НЕГЕ» әдісі арқылы оқылым және тыңдалым материалдары бойынша жазған конспект негізінде 5 талқылау сұрақтарын құрастырыңыз. Жеке қажеттілігі бар білім алушылар: «5 НЕГЕ» әдісі арқылы оқылым және тыңдалым материалдары бойынша жазған конспект негізінде 2 талқылау сұрақтарын құрастырыңыз.	**ҚБ.** «Шкала» әдісі. Бір-бірін шкала арқылы бағалауы. (Шкала аралығы: 70-74; 75-79 балл)	3- тапсырма, «5 НЕГЕ» әдісі

	құрастыруға беремін.			
Сабақтың соңы 4 мин.	**Кері байланыс:** сабақты қорытындылау мақсатында **««3-2-1» тәсілі** арқылы білім алушылардан кері байланыс аламын. ***Мақсаты:*** білім алушы алған білімін саралай білуге дағдыланады. ***Тиімділігі:*** тақырып бойынша білім алушылардың пікірін анықтайды. Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды. ***Саралау:*** бұл кезеңде саралаудың ***«Қорытынды»*** тәсілі көрінеді.	Білім алушылар бүгінгі тақырыптан алған білімдеріңіз бойынша **«3-2-1» тәсілі** арқылы кері байланыс беріңіз. **«3-2-1» тәсілі.** Сабақтан алған маңызды 3 ақпарат | Сабақта ұнаған 2 іс - әрекет | Сабақта қиындық тудырған 1 мәселе	Білім алушылар сабаққа қатысу белсенділігі бойынша **100 балдық жүйемен** бағаланады.	«3-2-1» тәсілі, бағалау парағы
Үйге тапсырма: 1 мин	«Қоршаған ортаның адам өміріне әсері» туралы ақпарат жинап, оның ерекшелігі туралы сызба құрастырыңыз.	Үй тапсырмасын жазып алады.		Дәптер, күнделік

Сабақтан алған маңызды 3 ақпарат	Сабақта ұнаған 2 іс - әрекет	Сабақта қиындық тудырған 1 мәселе

РАЗВИТИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ И СМЫСЛОВОГО ЧТЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Макарова Рамела Франсовна
Город Актау
Школа-лицей №7 имени Н.Марабаева
Учитель начальных классов

Начальная школа – это первые шаги в мир письменной коммуникации. Для развития умения смыслового чтения в начальной школе необходимо применять разнообразные методики. Например, рекомендуется начинать с простых текстов, предлагающих простые вопросы к теме. Ученики должны понимать, как использовать словарь для поиска неизвестных слов. Учителя должны стараться давать ученикам много практических заданий для чтения и анализа текстов. Также можно использовать игры и разнообразные практические занятия, чтобы заставить учеников читать тексты.

В то же время для развития читательской грамотности необходимо проводить занятия, направленные на расширение лексики и изучение навыков правильного использования языка. Учителя должны помогать ученикам улучшить их правописание и понимание правил чтения и письма.

Чтение играет важную роль в развитии учеников начальной школы. Чтение помогает расширить знания и поддерживает учеников в процессе обучения. Читая книги, ученики узнают новые слова и идеи, расширяют свои знания и улучшают умения чтения. Также чтение помогает развить саморегуляцию у учеников, поскольку понимание текстов предполагает анализ и систематизацию прочитанной информации. Самое главное, что чтение помогает развивать интерес у учеников к миру вокруг них, поскольку они могут видеть проблемы и идеи, которые описаны в книгах. Чтение является неотъемлемой частью развития учеников начальной школы и должно быть приоритетным для любой школьной программы.

Читательская грамотность в начальной школе - это важная часть образования для детей. Развитие навыков чтения помогает детям получать знания, понимать идеи и учиться самостоятельно. Обучение чтению должно начинаться с раннего детства, и учителя должны

способствовать процессу формирования у детей основных навыков чтения. Чтобы дать детям доступ к текстам, стоит начать с простых и понятных текстов, таких как сказки, стихи и простые пословицы. Также очень полезно предоставить детям доступ к разнообразным текстам, таким как книги, журналы, интернет-сайты и т. д., чтобы помочь детям увеличить свои знания и понимание. Развитие читательской грамотности поможет детям в дальнейшем в их жизни.

Смысловое чтение в начальной школе является важной частью обучения. Смысловое чтение помогает учащимся понять то, что они читают, и дает им возможность понять текст, а не только продвигаться по строкам. Это помогает детям получать больше информации из того, что они читают, и развивать их читательскую грамотность.

Читательская грамотность помогает детям развивать способность понимать и интерпретировать тексты, используя знания и навыки, которые они приобретают в процессе чтения. Это помогает детям получать больше информации из книг и текстов, что дает им преимущество в будущем. Они также смогут больше интерпретировать и анализировать прочитанное, что поможет им принимать более обоснованные решения и сделать более информированные выводы.

Взаимное развитие смыслового чтения и читательской грамотности имеет огромное значение для любого читателя. Выучившись чтению для получения практических знаний и информации, читатель может быстрее и эффективнее развивать свои литературные навыки. Смысловое чтение помогает учащимся изучать материал быстрее и лучше понимать его. Это помогает улучшать читательскую грамотность, поскольку учащийся может читать тексты без проблем и иметь более четкое понимание того, что было написано. Читательская грамотность также помогает ученику лучше анализировать тексты и понимать их смысл. В целом, взаимное развитие смыслового чтения и читательской грамотности является неотъемлемой частью процесса развития литературных навыков. Оно помогает учащимся понимать тексты более эффективно и приобретать новые знания и умения.

Этапы смыслового чтения в начальной школе

1. Формулирование задачи чтения. Учитель предоставляет учащимся конкретное задание, дает инструкции и цель чтения.
2. Активизация знаний. Учитель помогает учащимся активизировать их знания и актуализировать информацию, предъявляемую в тексте.
3. Выбор словарного запаса. Учитель сначала проверяет уровень учащихся, а затем подбирает подходящие словарные структуры, чтобы помочь учащимся понять текст.
4. Чтение и анализ текста. Учитель проверяет понимание учащимися текста, предлагая им несколько вопросов и заданий, чтобы помочь им разобраться в тексте.
5. Фиксация знаний. Учитель проверяет понимание текста и проводит различные практические задания, чтобы проверить и зафиксировать знания учащихся.

Смысловое чтение - это техника, которая помогает развивать умение читать и понимать текст. Это может быть использовано на разных уроках, чтобы помочь учащимся понять содержание и принципы текста.

Например, на уроках русского языка и литературы учащиеся могут читать рассказы или стихи и использовать смысловое чтение, чтобы понять их смысл и особенности. Они могут применять эту технику, чтобы идентифицировать ключевые слова и задавать вопросы о тексте. Также они могут использовать смысловое чтение, чтобы анализировать тему, делать выводы и развивать свои способности к аргументированию.

На уроках познания мира и естествознания смысловое чтение может быть также использовано для анализа и усвоение прочитанного. Учащиеся могут применять смысловое чтение, чтобы узнать больше о данной теме.

На математических уроках учащиеся могут использовать смысловое чтение, чтобы улучшить свои навыки вычислений. Они могут сосредоточиться на важных частях текста, анализировать процесс и понимать, какие шаги необходимо предпринять для достижения желаемого результата.

В общем, смысловое чтение - это мощный инструмент, который можно использовать для развития различных навыков у учащихся на различных уроках. Он помогает учащимся расширить свои знания и применять знания на практике.

Смысловое чтение и читательская компетентность являются неотъемлемыми компонентами успешного обучения для младших школьников. Важно, чтобы они имели навыки внимательного чтения, анализа текста и понимания того, что они прочитали. Это помогает им решать проблемы, делать правильные выводы и принимать правильные решения. Чтобы развить у младших школьников эти навыки, необходимо предлагать им практические упражнения и задания, которые помогут им освоить навыки смыслового чтения и читательской компетентности. Такие занятия должны быть интересными, привлекательными и стимулирующими для детей.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ОҚУҒА ҮЙРЕТУ

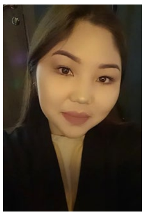

Тәттіғалиева Әсель Қанатқызы
Алматы облысы, Іле ауданы, Көққайнар ауылы
Бастауыш сынып мұғалімі

Бастауыш сынып – білім беру жүйесінің алғашқы басқышы. Оқушыға алғаш сауатты оқу мен жазуды үйрету, белгілі бір көлемдегі білім, білік, дағдыларды меңгертумен бірге, өзімізді қоршаған орта туралы танымын қалыптастыру – өркениетке құлаш ұрған заманның басты талабы.

Бастауыш сынып оқушыларын оқуға үйрету қалай жүзеге асады? Бастауыш мектепте оқу әрекетінің әрбір кезеңіне бейімделу балада бірден қалыптаспайтыны анық. Оларды міндеттеу, үгіттеу арқылы оқуға деген ынтасын аша алмаймыз. Керісінше, оқу бала танымына қиындықтар келтірген соң, кейбірі оқудан бірден тартынып, алшақтап кетеді. Сондықтан оқушының оқуға деген қызығушылығын тудыру және арттыру үшін тиімді әдістерді іздестіріп, орынды пайдаланған жөн.

Мұғалім тарапынан оқушыны оқуға үйрету ісі жүрсе, ал оқушыда үйрену үдерісі іске асатыны белгілі. Үйрену – бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұратын процесс. Сондықтан үйренуші рөліндегі оқушы жаңа ұғым-түсініктерді, өзінің осыған дейінгі білімімен салыстырып, жаңа ақпаратпен толықтырады, ойлау және қабылдау кеңістігінің аясын кеңейте түседі. Осылайша шыңдалған ойлауға бірте-бірте қадам жасала бастайды.

Мектеп жасына дейінгі баланың бар ермегі ойын болып келсе, мектеп табалдырығын аттаған соң, оқу іс-әрекеті шешуші рөлді атқарады. Осыған орай баланың психологиялық дамуы, жалпы ойлауы айтарлықтай өзгеріске ұшырайды. Ғалым Л.С.Выготский бұл туралы төмендегідей пікірін білдіреді: «Бұрын-соңды оқымай келген бала оқуға кірген соң, оның ойы мен интеллектісі өзгереді. Яғни бала табиғи ойдан мәдени ойлау деңгейіне көшеді, ал бұл – үлкен үдеріс» [1, 210 б].

Баланы оқуға үйретуде және ынтасын арттыруда, оқу материалын жүйелі ұғынуында салыстыру ой операциясы зор маңызға ие. Салыстыру бір нәрсені екінші бір дүниеден айырмашылығын анықтау немесе ортақ тұстарын табу болғандықтан, ой үдерістерінің ерекше түріне жатады. Жапония мемлекетінде оқуға деген талпынысын оятуда өз-өзімен салыстырып отыру керек дейді. Мәселен, «Асқарға қара, сенен тез оқиды, тез қағып алады» деп емес, «кешегіге қарағанда бүгін сен тапсырманы жақсы орындадың», «бұл тапсырманы орындауға сенің қабілетің әбден жетеді» сынды мақтау, мадақтау сөздерін жиі қолданады. Бұл арқылы бала өзіне мақсат қойып, оны дер кезінде және дұрыс орындауға тырыса түседі.

Баланы оқуға деген көзқарасын дұрыс қалыптастыру мұғалім есіктен кірген кезде-ақ басталуы тиіс. Мұғалім «ал сәлеметсіңдер ме, балалар! Қазір қазақ тілі сабағы. Кім кезекші? Сыныпта кім жоқ?» деп басталатын дәстүрлі оқытудың жаттанды сөздерінен бастамауы тиіс. Керісінше, «шаттық шеңберіне» тұрғызып, бір-біріне ізгі тілектер тілеуден басталса, оқушыларда жағымды әсер пайда болады. Сол арқылы баланың оқуға, мұғалімге деген сыйластығы артып, алға талпынуға қадамдар жасай бастайды. Бұл арқылы ізгілік, жақсылық, адамгершілік, бауырмалдық туралы терең тәрбие беріледі. Себебі оқуға үйретуде тәрбие мен білім қатар жүруі тиіс, әл-Фараби көрсеткендей, «тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы». Сондықтан қазіргі заман талабына сай мұғалім баланың қызығушылығын ояту мақсатында оқыту мен оқудың жаңа тәсілдерін ұтымды, шебер пайдалана алатын зияткер ұстаз бола білуі керек.

Бүгінгі таңда бастауыш сынып оқушыларының тапсырмалары жылдан жылға түрліше өзгеріп, күрделеніп келеді. Бұрын кітапта қанша тапсырма берілді, соншасы ғана мұғалім

басқаруымен орындалатын. Ал қазіргі кезде оқушыға жаңа білімді меңгертуде, оқуды үйретіп, оған деген ынтасын арттыруда түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Мысалы, жұптық, топтық жұмыс, постер жазу және оны қорғау стратегиялары, сөзжұмбақ шешу, түртіп алу (инсерт), оңай және қиын сұрақтар кестесін қолдана отырып тапсырмалар орындағанда оқушылардың оқуға деген белсенділіктері жоғарылап, сабаққа барлығы бірдей қатысуға тырысады.

«Сабақты маңызды кезеңдерінің бірі – талдау, жинақтау. Оқытылған жаңа білімді қалай түсінді, болашақта не үшін іске асыруға болады, игерген білімді өмірмен байланыстыру және оқудағы кездесетін қиындықтарды қалай еңсеруге болатынын анықтау мақсатында оқушыларға арнайы тапсырмалар беріледі» [2, 46 б]. Дәстүрлі оқытуда «бүгін не өттік?», «ережені кім айтады?», «осы сөйлемнен зат есімді тап» секілді сөздер қолданылып, оқушының ойлау кеңістігін шектеп тастайтын еді. Ал қазір «осы тақырыпта өлең құрастырып көрейік», «аталмыш тақырыпта бес сөйлем жазайық», «сенің ойыңша қалай?» сынды фразалар арқылы мұғалім оқушының өздігінен ізденуіне, сындарлы тұрғыдан ойлануына мүмкіндік береді. Бұл арқылы бала оқуды жақсы көріп, соған орай тіл байлықтары мен сөйлеу дағдылары қалыптасады.

Оқушыны оқуға үйретудегі басты тәсілдің бірі – сыныптағы диалогтің маңыздылығы. Выготский, Мерсер, Литлтон сынды белді зерттеушілер де диалогтік оқытуды тиімді қолдану өткізген сабақтың сапалы болуына орасан зор ықпал ететін баса айтқан еді. Ұтымды құрылған диалог арқылы сабақты түсінбей қалған оқушылар берілген материалды игеріп, енді бірі іштей жауаптарын салыстырады, ал келесілері тақырыпты одан әрі терең ұғынып, табысты оқуға жетеді.

Бастауыш сынып оқушылары әріптерді өткеннен соң, буындар жазылған көрнекіліктерді қолданған дұрыс. Осы буындарды өздеріне таныс ән ырғағымен буындармен мұғалім өлең айтса, кейін оған оқушылар да ілеседі. Одан соң буындардан сөз құрау, сөздерден сөйлем құрау сынды үдерістер жалғаса береді. Бұл жұмыстар оқушылардың тез оқуына, әрі сөздік қорларының молаюына пайдасы көп, Сонымен қатар баланы оқуға үйретуде қазақтың танымындағы мақал-мәтелдердің атқарар рөлі айрықша. Сөздік қорды молайтуға септігін тигізетін мақал-мәтелдерді, нақыл сөздерді тек сабақта оқытумен шектелмей, сабақтан тыс барлық уақытта қарастыруға болады. Мысалы, мұғалім әрбір оқу сабағында өтілген мәтіннің идеялық мазмұнына сай мақал-мәтелді жинастыру жұмысын беріп отырса, оқушының бір жағынан, ізденушілік қабілеті күшейеді, екінші жағынан, сол мақал-мәтелдің мәнін тереңірек түсінуіне жағдай жасалады және үшіншіден, мұндай жұмыс барысында бала өзіне азық боларлық мақал-мәтелдің жинақ дәптерін жазып шығады. Осылайша оқушының оқуға деген ынтасын арттырып ғана қоймай, мақалдап сөйлейтін, аз сөзбен үлкен ой туғызатын шешен оқушыны тәрбиелеп шығуға болады.

Оқушыны дұрыс оқуға үйретуде бірінші сыныптан бастап, әрбір жеке сөзді дыбысқа бөлу арқылы емес, буындап оқуға үйрету керек. Буындап оқып үйренген оқушы әрмен қарай сөзді тұтастай оқуға тез бейімделеді. Кейін сөздерді, жалпы сөйлемді мәнерлеп оқуға дағдылана түседі. Сонымен қатар оқушыны дұрыс оқуға машықтандыруда жаңылтпаштардың атқарар рөлі айрықша. Себебі жаңылтпаш баланың тілін сындырып, әр дыбыс пен буынды дұрыс шығарып жеткізуге септігін тигізері сөзсіз.

Дұрыс оқу, түсініп оқу, шапшаң оқу, мәнерлеп оқу бәрі бір-бірімен тығыз байланысты. Бастауыш сынып оқушылары мәтінді тез оқу арқылы тез түсінеді. Ежектеп, әр сөзді дыбысқа бөліп оқыса, өзінің не оқығанын әсте түсінбейді. Сондықтан дұрыс оқыған оқушы шапшаң оқиды, ал шапшаң оқыса, тезірек түсінеді. Демек, бәрі бір-бірімен тығыз байланыстағы үдерістер.

Осы тұста мұғалім өзінің шеберлігіне қарай мәтінді түрліше оқытуына болады. Мәселен:

- мәтінді толық оқыту;
- рөлдерге бөліп оқыту;
- сұрақтар қойып, сол сұрақтарға жауаптарды мәтіннен іздетіп оқыту;
- мәтінді оқытып ғана қоймай, мазмұнын айтқызу;
- абзац бойынша оқушыларға бөліп оқыту;
- мәтін мазмұнына сай бөлімдерге бөліп оқыту.

Қалай оқытса да, бұл жерде оқушы өзіне керекті білімді алады. Себебі өзі немесе жұппен, ұжыммен оқып, әр сөйлемді көзбен іштей оқу арқылы бақылап отырады. Демек, бұл әрекет баланы тек дауыстап оқуға ғана емес, іштей оқуға да дағдыландырады.

Бастауыш сынып оқушыларын оқыту түрі екіге бөлінеді. Біріншісі – дауыстап оқу, екіншісі – іштей оқу. Мектеп табалдырығын алғаш аттаған баланың дауыстап оқуы аса маңызды, себебі сол

арқылы мұғалім әр оқушының деңгейін анықтайды. Ал әліппені үйренген соң, баланы іштей оқи алуына назар салынады, әр ұстаз өз әдісі бойынша дағдыландырады. Оқушыны іштей оқуға үйретуде екі маңызды нәрсе іске асады. Біріншіден, бала сабаққа өзі дайындалып үйренеді, дауыстап оқыса өзге оқушыларға кедергі келтіретіні анық. Екіншіден, бала тек дауыстап оқып үйренсе, оның оқу жылдамдығы артпайды. Өйткені оқу шапшаңдығын арттырудың ең басты жолы – іштей оқуға дағдыландыру.

Ал оқушыны қалай дұрыс оқыта аламыз? Бұрын-соңды оқып көрмеген баланың қате жіберетіні заңдылық. Көп кездесетін қиыншылықтар мен қателіктерді сараптап, төмендегідей негізгі талаптарды шығара аламыз:

- а-ә, ү-ұ, ы-і, ү-ө, д-т дыбыстарын шатастырмау;
- сөз алды мен артынан немесе ортасынан артық дыбыс қоспау;
- бір дыбысты қысқа қайырып, бір дыбысты ұзақ созбау;
- бір дыбысты екі рет қайталатпау;
- сөзді әріптетіп оқытпау.

Мұндай қателіктер болмау үшін ұстаз оқушы оқыған кезде-ақ бірден түзеп отыруы тиіс. Себебі ескерту естімеген бала өзінікін дұрыс деп қабылдап, ол дереу бала санасына сіңіп кетеді. Сонымен қатар түзетіп ғана қоймай, дұрыс оқығанына көз жеткізу керек. Болмаған жағдайда ұстаз өзі оқып, балаға кері қайталатуы қажет. Сонда ғана оқушы дұрыс оқуға дағдыланады, дұрыс оқыса, мәнерлі және шапшаң оқуға бейімделеді.

Бірақ мәтіннің мағынасын оқушы түсінбесе, оның шапшаң оқығанынан пайда азырақ. Ғалым Ушинский баланың мәтіннің мәніне үңілместен құр тез оқып шығуына қарсы болған. Бұл туралы ғалым О.Андреев өз ойымен бірге, ғалым пікірін қосып төмендегіше білдіреді: «Бала мәтінді нақ түсінген кезде ғана тез оқи бастайды. Егер баланың түсінуінен гөрі оқуы шапшаңдау болса, ол – баланың түсінбегендігінің белгісі. Оқудың алғашқы кезінде шапшаң оқыту керек емес, ол пайда емес, зиян әкеледі» [3, 141 б].

Психологтардың зерттеуінше, бастауыш сынып оқушыларының қиялға, ой еркіне бой ұруы, әртүрлі оқиғаларға деген құштарлығы, өзін ертегі яки аңыз кейіпкерлерінің орнына қойып, ойға алғанын іске асыруға әрекет жасауы басым болады. Сондықтан баланы оқуға үйрету ең маңызды аспект – оның сөйлеуі. Сөйлеу арқылы бала адамдармен қарым-қатынас жасап қана қоймайды, сонымен бірге өзін қоршаған дүниені таниды, қоғамға сіңіседі. Тілі жақсы дамыған бала өз ойын дәл жеткізеді және оқуды да ойдағыдай меңгереді.

Қазір білім, ғылым, техника, ақпараттың дамыған заманы. Мектеп бағдарламасымен, мектеп оқулықтарымен шектелу – ұстаз үшін үлкен сын. Сол себепті білімді ғылыми негізге құра білген мұғалім өз шәкіртін биік шыңға шығара алады. Ал мұның бәрінің алғашқы баспалдағы – бастауыш сынып!

РАЗВИТИЕ НАВЫКА ПОНЯТИЙНОГО ЧТЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ПРОГРАММИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Мошкова Юлия Александровна
Карагандинская область, г. Темиртау
КГУ «Общеобразовательная школа №6»
Учитель-логопед

Одной из задач госпрограммы развития образования Казахстана является внедрение инклюзивного образования в школе. В рамках данной программы доля детей, охваченной инклюзивным образованием, от общего кол-ва детей с ограниченными возможностями в развитии должна составить не менее 50 %

Государство, реализуя цели инклюзивного образования, обеспечивает гражданам с особыми образовательными потребностями в развитии специальные условия для получения ими образования, коррекции нарушения развития и социальной адаптации на всех уровнях образования.

Проблема:

В последнее время выявляется большое количество школьников с особыми образовательными потребностями. Одним из следствий является частичное нарушение процесса чтения, проявляющееся в стойких и повторяющихся ошибках чтения, обусловленных несформированностью высших психических функций, участвующих в процессе чтения.
Ежегодно в начале учебного года проводится устная и письменная диагностика речи. При помощи тестовой методики Т.А.Фатековой

Цель методики: определить уровень сформированности речевых умений и навыков как важного условия развития коммуникативной функции речи:

1. исследование состояния уровня моторной реализации;
2. исследование навыков языкового анализа;
3.исследование грамматического строя речи;
4.исследование словаря и навыков словообразования;
5.исследование понимания логико-грамматических отношений;
6.исследование связной речи.

По итогам диагностики были выявлены следующие результаты:
1.неусвоение букв, неточное соотнесение звука и буквы, которое проявляется в заменах и смешениях звуков при чтении;
2.побуквенное чтение – нарушение слияния звуков в слоги и слова;
3.искажения звуко-слоговой структуры слова, при которых наблюдается следующие ошибки:
-пропуски согласных при стечении
-пропуски согласных и гласных при отсутствии стечения
-добавление звуков
-перестановка звуков
-пропуски, перестановки слогов
4.нарушения понимания прочитанного, которое может проявляться как на уровне слова, так и на уровне предложения и текста;
5.замены слов;
6.аграмматизмы при чтении.

Работая над проблемой понятийного чтения у учащихся с ООП, я провела мониторинг группы из 6 учеников, имеющих речевое заключение: ОНР-III, где наглядно видны западающие зоны. Это непонимание прочитанного слова (2 чел.-33%), трое учащихся испытывают трудности при повторении предложения (50%), 4 человека не могут пересказать текст (67%).
Это не означает, что каждый ребёнок показывает фактический результат по определённому параметру. Все результаты параметров взаимодополняемы у всех учащихся.

Входящая диагностика учащихся с нарушением понимания прочитанного на уровне слова, текста, предложения.

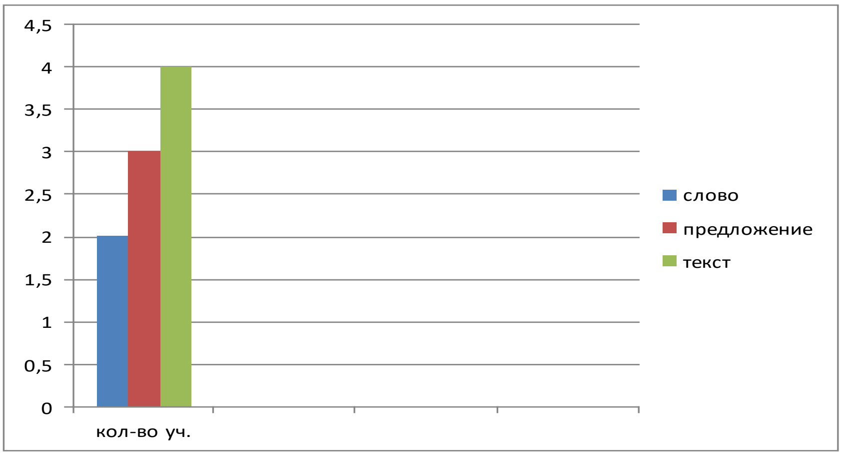

Цель моей работы создание условий для развития навыка понятийного чтения у учащихся с ООП (особыми образовательными потребностями) через использование элементов программированного обучения

Задачи:
-развить навык понятийного чтения у учащихся с особыми образовательными возможностями через использование элементов программированного обучения;

-выработать умение распределять изучаемый материал на небольшие порции;
-развить навык работы по алгоритму на занятиях, связанных с пошаговым предъявлением информации и формированием речевых навыков
-достижение уровня образованности учащихся, соответствующего их потенциалу, обеспечивающего дальнейшее развитие личности и возможность преодоления трудностей, в том числе и путем самообразования.
Для преодоления трудностей чтения у учащихся с ООП в течение учебного года на логопедических занятиях использовались тренажёры по чтению.
Каждый уровень представлен в четырёх вариантах. На первом слайде даётся описание. На втором слайде ребёнку даётся установка читать внимательно и приготовиться отвечать на вопросы. На третьем слайде сообщаются условия выполнения заданий, и предлагается выбрать уровень сложности. Каждому слайду с текстом предшествует слайд дающий старт. После слайда с текстом автоматически включается следующий слайд с вопросом по прочитанному и тремя вариантами ответов, необходимо выбрать верный. В случае неверного ответа появляется слайд, сообщающий об ошибке, предлагается вернуться и прочитать ещё раз. Если верный, появляется слайд с сигналом одобрения и предложением - продолжить тренировку. После завершения каждого уровня появляется слайд, на котором ребёнку предлагается выбор: выйти на новый уровень, закончить тренировку или отдохнуть.
После всей проведённой работы получен положительный результат в развитии понятийного чтения.

Итоговая диагностика учащихся с нарушением понимания прочитанного на уровне слова, текста, предложения.

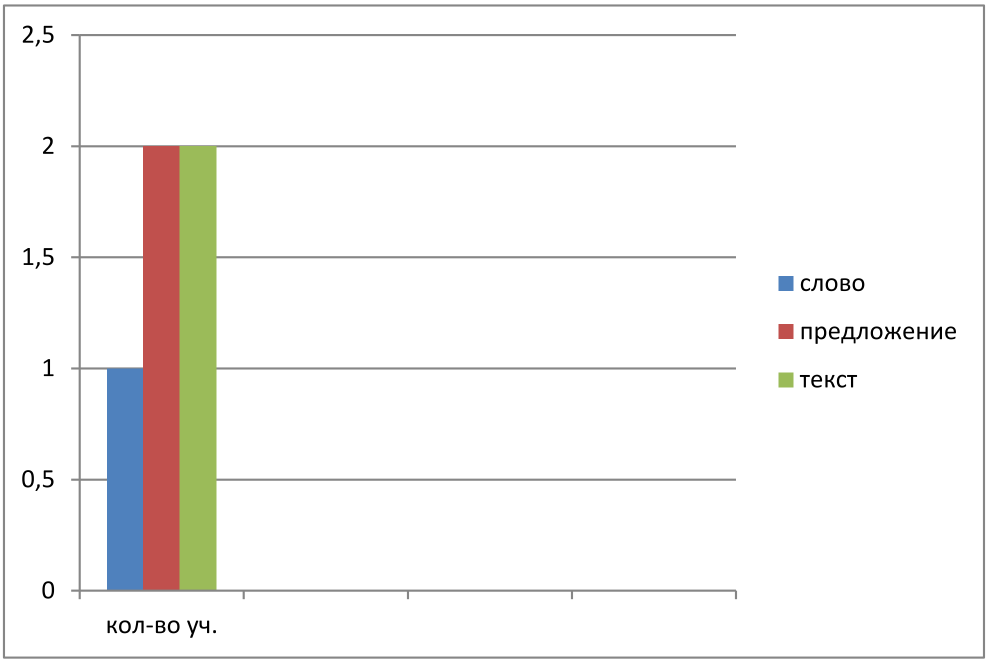

Итак, из опыта работы можно выделить основные функции НИТ (новые информационные технологии) в обучении.
1)НИТ помогает сделать занятия индивидуальными даже в условиях одновременного массового (группового) обучения, позволяя школьнику выбрать подходящий для себя темп обучения;
2)НИТ даёт логопеду возможность оперативно корректировать действия ученика, организовать самоконтроль учащихся. Это особенно важно для «гиперактивных» детей, не обладающих должным уровнем внимания и памяти;
3)использование данных электронных тренажёров положительно влияет на развитие ребёнка:
а) развиваются такие важные операции мышления, как обобщение и классификация, что способствует развитию логического мышления;
б) в процессе таких занятий улучшается память и внимание детей, развивается моторная координация и координация совместной деятельности зрительного и моторного анализаторов;
в)среди дидактических возможностей электронных тренажёров можно выделить:
-фрагментарное использование ПК в зависимости от цели этапа урока;

-осуществление индивидуализации обучения, ориентация на конкретного ученика;
-получение информации о работе каждого ученика на отдельных этапах;
-сочетание индивидуальной работы с работой всего класса;
-сочетание обучения с игрой;
-управление самостоятельной деятельностью школьников на различных этапах обучения.

Таким образом, мы видим, что использование элементов программированного обучения (в данном случае это тренажёры по чтению) является одним из звеньев формирования функциональной грамотности учащихся.

ILIM.KZ

Certificate of publication

Мошкова Юлия Александровна

"ILIM.KZ" Халықаралық ғылыми-әдістемелік журналында оқу әдістемелік материалын жариялағанын растайды

Подтверждает о публикации учебно-методического материала в международном научно-методическом журнале "ILIM.KZ"

Confirms the publication of educational and methodological material in the international scientific and methodological journal "ILIM.KZ"

Registration number **0000233**

Бас редактор/Главный редактор/Chief editor Aitkalieva G.E.

Свидетельство о регистрации № KZ89VPY00052747 от 28.07.2022г.
Министерство информации и общественного развития РК